

Muusikaleht

Nr. 1
Jaanuar
1999
Hind 9.-

Vestlus aastapreemia saajaga

PEETER VÄHI (vasakul) võtab vastu preemia helikunsti sihtkapitali esimehelt OLAV EHALALT Vambola Salupuu foto.

23. detsembril jagas Eesti Kultuurkapital aastapreemiaid.

Suure aastapreemia (à 50 000 krooni) said helikunsti sihtkapitali valdkonnas **Eri Klas** väljapaistva kontserttegevuse eest 1998. a. ja rahvamuusika vallast **Noorte Moosekantide Selts** Viljandi Pärimusmuusika festivali korraldamise eest.

Helikunsti sihtkapitali aastapreemiaga (à 15 000 krooni) hinnati **Raimo Kangrot**,

Madis Kolki, Aivar Mäed, Ivalo Randalut, Eino Tambergi, Kaia Urbi ja Peeter Vähit.

Rahvakunsti alaste preemia saajatest on ühel või teisel viisil muusikaga seotud **Ave Alavainu, Paul Hagu, Olev Oja, Lianne Saage, Mikk Sarv, Igor Tõnurist ja Ene Üleoja.**

Muusikalehe vestluskaaslaseks on neist **PEETER VÄHI**, kes vääris tunnustust eesti muusika vahendamise eest

heliplaadifirmale Warner Classics/Finlandia Records, Erdenklang ja Antes Edition Classics kaudu. Miks just tema? Seepärast, et Eesti muusika plaadistamine on praegu kuum teema, mida Muusikaleht kavatseb ka edaspidi käsitleda. Peeter Vähi jutt pani selles küsimuses meie arvates paika kohati intriigitsemise mulje jätvä Eesti-sisese sagimise n-ö globaalse tagapõhja.

(Vestlus lk. nr 2)

Veel numbris

Kontserdid, konverentsid, raamatud, plaadid **Gustav Ernesaksa** mälestuseks **Villu Valdmaa** lõpetab romantismiajastut **Tallinna Saksofonikvartett** 15-aastane **Siiri Sisask** tüürib klassikalise muusika poole **Peeter Laursoni** pihtimused

Suure-Jaani muusikaline minevik ja tänapäev

Jätkame juttu **tänapäevastest laulupidudest ja Veljo Tormise nüüdisloomingust**

Juhan Aaviku, Martin Tarase ja Eduard Poolakese juubeliaastapäevad **Läti Ooperi** radikaalsed otsused rahahädas

Järgmises numbris

Helilooja ja interpret **Els Roode** avalik kiri **Peep Lassmannile** **Estonia Talveaed** Jätkame juttu plaadistamisest 1998 - edukas aasta Eesti orelite remontimisel Veel kord mullusest **Läti** laulupeost **Pierre Boulez** heliloomingu ja dirigeerimise suhetest

KUIDAS EESTI MUUSIKA JÕUAB PLAATIDE KAUDU MAAILMA?

Mida Te ise peate peamiseks rõhutada?

Mulle tundub, et levimuusika osas on Eestis plaadimajandus paremini käiku läinud kui süvamuusikas. Levimuusika tiraažid on suuremad. Nad toovad tegijatele kasumeid.

Plaaditegemisel pole peamine raha. Aga kui seda jääb puudu, on see takistav asjaolu. Erinevalt suurriikidest on see küsimus Eestis terav klassikalise muusika puhul. Plaatide tehakse siin riigi ja kultuurisponsorite toetusel. Pole haruldased juhtumid, kus suur osa tiraažist jääb müümata. Kas on selliseid üldse vaja välja anda? Nähtavasti pole raha jagajad suutnud igasse projekti süveneda.

Teine küsimus - produtsendid. Levimuusikas on häid produtsente. Näiteks Mikk Targo ja Alar Kotkas. Nad mõtlevad väga hoolikalt läbi, millist plaati hakata tootma, ilmselt osalevad kogu tööprotsessis alates proovidest.

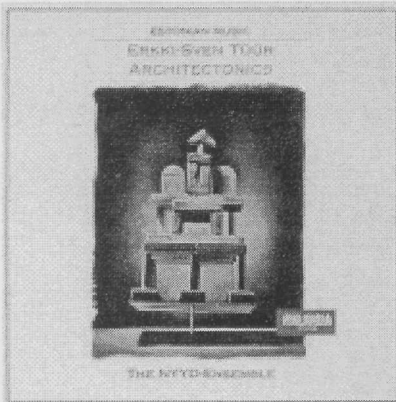
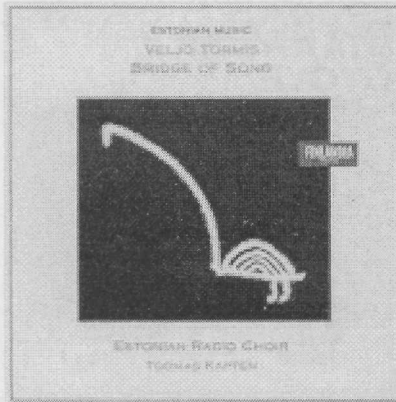
Süvamuusika kohta ei julge ma seda öelda. Ma mõtlen professionaale, kes orienteeruksid hästi nii rahalises kui ka kunstilises küljes ja tunneksid samaväärselt ka helitehnilist külge, kes osaleksid plaadi salvestamisel ja kokkumängimisel. Nii nagu näiteks Robert Bahr BIS-firmas.

Enamik Eesti produtsente on nõus riskima riigi rahadega. Olen üks väheseid, kes julgeb riskida ka oma rahakoti peal. Katan kõik kulud ja pärast projekti omanikuna vaatan, mis ma sellega teen. Selleks peab aga kõik hästi läbi mõtlema, tundma huvi konjunktuuri vastu mitte ainult Mõisaküläst Narva-Jõesuuni, vaid ka uurima, mida kirjutavad suured plaadiajakirjad Fono Forum, Gramophone, CD-Classics jt, millised peavad olema ümbrised jne.

Tänu sellele on mul õnnestunud müüa küllaltki palju Eesti projekte väljaspoole Eestit riigi raha kulutamata, hoopis heliloojatele-interpretidele lississetulekut andes. See pole minu poolt mingi eriline bisnis, vaid lähtub soovist oma sõpru-heliloojaid, ka iseenest maailmale teadvustada, samuti ansambleid-orkestreid.

Plaadi tegemine pole tänapäeval kunst. Garantitud leviku suudavad kindlustada aga ainult suured firmad, kellel on ülemaailmne distributsioonivõrk, nagu Sony, Philips, Deutsche Grammophon jt. Mul on hea meel, et maailma ühe suurema sellealase firma Warner Classics kaudu on õnnestunud paljudele Eesti muusikutele kindlustada plaatide väljaandmise ja levitamise võimalus.

Warner Classicsi kataloogis (näitab) on kõrvuti selliste maailmanimedega nagu Rostropovič, Caballé, Carreras, Domingo jt ka Eesti ja Baltikumi seeria - üle 10 plaadi eesti klaveri-, kammer-, sümfoonilist, koori- jne muusikat mitmetelt autoritelt alates Lembast ja Ellerist ja lõpetades praeguste Tormise, Sisaski, Sumera, Tüüri, Mägi, Põldmäe ja teistega ning erinevate koosseisude ja solistide poolt ettekantuna: ERSO, RAM, NYJD Ensemble, Lauri Väinmaa. Ka Eesti Raadio koor, Camerata Tallinn, mis nüüd enam ei eksisteeri.

Üle kogu maailma on õnnestunud levitada nii juba hingusele läinud kui ka hiljuti tekkinud Eesti muusikakollektiivide poolt lindistatud

Kuidas suhtute süvamuusikat väljaandvatesse Eesti firmadesse? Neid on põhiliselt kaks - Eesti Raadio ja Forte? Mõlematel on praegu oma probleemid. On kerkinud mõte uue firma loomisest. Plaatide antakse välja ka üksikisikute poolt.

Raadiol pole plaatide väljaandmine põhitegevus. Kuid seal on head stuudiod ja professionaalsed helirežissöörid. Ja inimesed, kes valdavad teemat. Klassikaraadio direktor Tiia Teder on ikka kontsertidel, ta teab, mis Eesti muusikas juhtub. Kuid paistab, et raadio toodab plaate vaid riigi raha peal teiste maade raadiotegevuse vahetamiseks ja Eesti siseturu jaoks.

Forte on klassikalise muusika plaatide väljaandmisele spetsialiseerunud. Kuigi oleme mingis mõttes konkurendid, olen teinud temaga koostööd, meil on olnud ühisprojekte, olen püüdnud teda aidata, soovitada partnereid. Saksa firmaga Erdenklang on Fortel praeguseni mingid sidemed säilinud.

Ent kaks külge Forte tegevuses mulle ei meeldi. Seal pole tööl - ja ma olen seda direktorile Mart Maripuule öelnud - ühtegi professionaalset produtsenti. Ma ei näe Forte inimesi kontsertidel, mul on tunne, et nad ei tea, mis toimub Eesti muusikaelus. On müüdügi Jüri Kruus, kuid ta on kitsalt spetsialiseerunud Estonia Teatris tehtule ja tehtavale.

Teine asi -Forte ei täida oma finantsilisi kohustusi ja on seega end Eesti muusikute silmis diskrediteerinud. Kuigi on saadud üsna palju riigi rahalist toetust, on firma finantsiline

olukord raske. On nähtavasti olnud ärilist ebaõnne, arvukad kolimised pole end õigustanud. Mulle aga tundub, et põhiline on siiski professionaalse produtsendi puudumine.

Kas üldse saab olla Eesti-suguses väikeses, piiratud siseturuga riigis süvamuusikale orienteeritud firma kasumis? Tänapäeva ülemaailmne plaaditööstus on ju koondunud suurfirmadesse, kes väikesed lihtsalt lämmatavad.

Asi ei ole nii üheülbaline. Hea vaistuga produtsent võib mõndagi saavutada. Mulle imponeerib väga saksa produtsent Manfred Eicher, kes peaaegu nullist alustades on loonud tugeva firma. Ta hakkas planeerima Pärdi, Kantšeli ja teiste teoste plaadistamist ajal, kui need polnud veel kuulsad, kuid ta nägi ette, et nad võivad sellisteks saada.

Hea produtsent peab oma töö planeerimisel muusika arengutendentse ette aimama, olema tulevikuvaistuga inimene, orienteeruma mitte sellele, mis on parajasti minev kaup, vaid mis selleks võib saada 2-3 aasta pärast. Ta peab tundma konjunktuuri, mitte niivõrd majanduslikku, kui niivõrd muusikalist konjunktuuri. Seda ei saa teha majandusinimene, vaid filosoofilise kallakuga muusik.

Näib, et samal teel on ka Kristjan Järvi algatatud firma CCn'C-Cross Culture and Contemporary (kultuuride ristumine ja kaasaeg), mille üks esimesi plaate on mul siin käepärast. Ta annab välja ja kavatseb välja anda oma Absolute Ensemble'i toodangut, aga ka muud, sh eesti heliloojaid ja ansambleid - Arsist, RAMi.

Teine asi - distributsioon. Üksikettevõtja, ka väikeriigi üksikfirma ei saa oma toodangut maailma viia, kui ta ei suuda lülitada mingi suure firma distributsioonivõrku, kellel on filiaalid kümnetes riikides ja kes tänapäeva kiire informatsioonileviku tingimustes (e-mail) võib nädala jooksul enam-vähem tõsikindlalt välja selgitada, kui suur on nõudlus ühe või teise plaadi järele. Distributsioonivõrku lülitumiseks peab aga toodang olema ülemaailmselt huvipakkuv ja plaadistatud kvaliteetselt.

On raske ette ennustada, kas Eestis praegu tegutsevad süvamuusika plaadistamise firmad või uus luua kavatsetav suudavad töötada ja Eesti muusikat maailma viia. See sõltub paljudest asjaoludest. Kuid minu arvates ilma nende kahe eeltingimuse täitmiseta, st ilma ettenägeliku produtsendita ja maailma distributsioonivõrku lülitumiseta nad seda ei suuda ning plaaditegemine jääb lokaalsete firmade, heliloojate ja ansamblite-solistide eralõbukuks ning auahnuse rahuldamiseks: minust jääb ka plaat järele ja ma olin osav selleks riigilt või sponsoritelt raha välja meelitama.

Pani kirja
Herbert Vainu

RAHVUSMAAILMUKOOGU

Eesti rahvas tähistas jõulukuul Gustav Ernesaksa 90. sünniaastapäeva

Sellele pühendusid paljud koorid ja koorijuhid ning kooriliikumise tegelased.

Alustas Eesti Rahvusmeeskoor - RAM, kes siis veel!

Peadirigent Ants Soots pealkirjastas esimese kontserdi 8. novembril Mäetagusel Ida-Virumaal "Gustav Ernesaks ja tema aeg". Sellest sai RAMi kõikide järgnevate etteastete üldpealkiri, k.a. omaaegsetest lindistustest koostatud täiesti unikaalne CD RAMiga Gustav Ernesaksa juhatusel. Plaat anti välja RAMi kulu ja kirjadega Forte vahendusel.

Postimehe lugejad teavad, et RAM käis järgnevalt talvekuu 23. ka Riias, kus viimati (Riia Ülikooli aulas nimelt) lauldi 10 aastat tagasi Gustav Ernesaksa 80. sünnipäeva puhul maestro enda osavõtul. Toimus liigutav kohtumine vanade sõprade Ausma Derkevica ja Dzintarsi naiskooriga. Edgars Račevskise ja Läti Rahvusmeeskoriga (harrastuskoor siiski), Imants Kokars ja ikka endiselt ja teiselt poolt ehk tulevikus RAMi armastava publikuga. Tasus minna, tasus laulda - oli kõige skeptilisemagi RAMi laulja hinnang selle reisi kohta.

Pärast Riia-sõitu läks RAMil tõeliselt kiireks, Ernesaksa kava tuli enam kui nädalaks kõrvale panna. Juba 25. novembril viis Andres Mustonen publiku ette Sofia Gubaidulina tšellokontserdi ERSO, RAMi ja Ivan Mõnighetti eesituses.

Mõni päev tihedat ettevalmistustööd ja 28. novembril esineti Eesti Vabadussõja alguse 80. aastapäeva puhul veel Narvas koos sealse sümfooniaorkestriga. Järgmisel päeval, 29. novembril tähistati sama kavaga Vabadussõja alguse aastapäeva ka Tallinnas Estonia Kontserdisaalis. Avakõne pidas peaminister Mart Siimann. Kontserdid leidsid mõlemal

pool väga sooja vastuvõtu (vt lähemalt ML 1998 nr 12, lk 11 - toim.).

Oma aastapäev peetud, kiirustati üle lahe Soome Iseseisvuspäeva tähistama. Kontserdid toimusid koos Tampere Linnaorkestriga selle kunstilise juhi Eri Klasi juhatusel Tampere-talosal ja Kesk-Soome väikelinna Jämsä Gümnaasiumi aulas vastavalt 4. ja 5. jõulukuupäeval. Kanti ette Sibeliuse Kullervo-sümfoonia, solistid Jorma Hynninen ja Johanna Rusanen. Lisateosena võttis Eri Klas eksprompt kavva Sibeliuse "Finlandia", millega RAMi toimetulek proovis otsekohe noodist äratas orkestris heakskiitvat elevust. Tampere-talo ligemale 2000 tooli olid välja müüdnud (ka Jämsä suhteliselt suures saalis polnud vabu kohti), rahvas austas esinejaid püsti seistes, pärast "Finlandia" esitust pühkisid paljud pisaraid. 5. detsembri Hommikulehes (Aamulehti) kirjutas muusikatoimetaja Harri Hantala kontserdist võrdlemisi superlatiivides, kuulutades kohe artikli alguses: "Ei olnud kahtlustki, kes oli Tampere Linnaorkestri eilse kontserdi täht - Eesti Rahvusmeeskoor." Eri Klas nimetas RAMi instrumendiks, kellega proovis saab hakata kohe muusikat tegema, mitte teost õppima.

Pärast Soomet jäigi Ernesaksa juubeliaastapäeva põhisündmusteks valmistumiseks vaid ühe käe sõrmede jagu päevi. Kordamööda käisid koori juures Gustav Ernesaksa õpilased, RAMi endised dirigendid Artur Vahter, Harald Uiho, Uno Järvela, Kuno Areng ja Olev Oja, sest nende juhataja oli kontsertide II pool Ernesaksa meeskooriloomingust. Eri Klas, Ernesaksa õpilane ja RAMi audirigent, piirdus oma ajanappuses väikese prooviga Tampere ja kontserdieelse ühekordse läbilaulmisega.

Sündmuste käik nõuab nüüd RAMi toimetamistest kõrvalepõiget, et meenutada,

mida veel, kus ja kuidas maestro elutöö austuseks tehti. Kõigepealt 5. detsembril võistlesid Estonia Kontserdisaalis mees- ja poistekoorid. Otsa-koolis toimus noorte koorijuhide konkurss. 11. detsembri õhtul oli Estonia Kontserdisaalis koos üle tuhande laulja. Kooriühingu eestvõttel (Olev Oja) andsid tõelise suurtalvise nais- ja segakoorid. Kontsert oli väga leidlikult lavastatud, kusjuures 90. aasta üldlaulupeo videot kasutades oli võimalik saalitäis inimesi maestro enda käe all "Mu isamaad" laulma juhutada. Raasikul, maestro sünnivallas, tähistati Laulutaadi sünniaastapäeva laulupäevaga, kus esinesid poiste- ja lastekoorid. Rahvusraamatukogus avati näitus "GUSTAV ERNESAKS 90", ilmus trükist kaks raamatut: Enn Oja koostatud "Gustav Ernesaks sõnas ja pildis" ja Harald Uiho "Killukeski jäämäe veelusest osast". 12. detsembri päeval korraldas Eesti Muusikaakadeemia RAMi harjutussaalis Ernesaksa-teemalise seminari.

Eesti Rahvusmeeskoori kontsert 12. detsembril oli kavandatud Gustav Ernesaksa 90. sünniaastapäeva tähistamise põhisündmusena ja selleks ta paljude osasaanute hinnangul ka kujunes (vt. lähemalt A. Vahisalu artiklit lk. 4 - toim.). Kutsutud külaliste hulgas olid Ernesaksa pojad perekondadega, samuti riigitegelasi, maestro lähedasi sõpru ja austajaid, RAMi auliikmeid, endisi lauljaid ja muidugi RAMi asutajaliikmed. Kontsert lõppeski suure üllatusega. Nimelt andis Eesti Rahvuskultuuri Fond Eri Klasi eestvõttel RAMi asutajale meestele Enn Kailveele, Ernst Puusepale, Robert Vahisalule, René Rätsnikule, Georg Vettingule, Voldemar Valgele, Rudolf Zirkule, Harald Uibole ja Uno Järvelale üle hinnalise kingituse ja tänutoetuse kümme tuhat krooni.

Pühapäeval, 13. detsembril andis Eesti Rahvusmeeskoor sama kavaga kontserdi Vanemuise Kontserdimajas. Ernesaksa hinnatuim saal oli teatavasti Tartu Ülikooli aula, kuid seekord tuli otsustada suurema saali kasuks, sest kuulajaid oli kohale tulnud tõesti palju. Renoveeritud kontserdisaal ja kõrvalruumid on kõik nägusad ja maitsekad. Akustika poolest on saal otsekohene ja õiglane - head ei riku ja kehva ei kohenda.

Laulutaadi sünniaastapäeva tähistamine oli ka omalaadne lauluväe ülevaatus, mille üle maestro vaim võib tunda siirast rõõmu.

Rõõmustada tohivad ka korraldajad ning kõik selles sündmusteahelas ühel või teisel viisil lüüks olnud osalised. Ju ta meil korda läks. Seda on öelnud ja tänu avaldanud Gustav Ernesaksa pojad, muusikategelased, paljud inimesed publiku hulgast. Eesti rahvas ei ole Ernesaksa unustanud.

RAM laulmas Estonia Kontserdisaalis 12.12.1998. juhatab Olev Oja

Vello Mäeots,
RAMi direktor

KÜMNEVÖISTLEJAST MITMEST KÜLJEST

Gustav Ernesaksa nimetati ka kümnevõistlejaks eesti muusikapõllul, ta oli mitmekülgne inimene. Ning mitmekülgset tema mitmekülgset ta 90. sünniaastapäeva aegu ka kajastati.

RAMI kontsert

12. detsembril Estonia kontserdisaalis koosnes kahest osast. Esimene neist põhiliselt Ernesaksaga nii või teisiti seotud (talle, RAMile pühendatud, tema poolt armastatud) teostest.

Kontsert algas H. Lepnurme "Emakeelega", klassikalise selgusega, ladusalt kirjutatud poeemiga. Tormiselt kuulsime "Lauljat", 1974. aastal RAM-i lauluvõistlusel esimese preemia saanud tööd, ja Ernesaksa mälestusele pühendatud "Meelespead", kus Tormis tsiteerib maestro samanimelist naiskoorilaulu ja laulu "Mu isamaa on minu arm". Tehnilisi ja vokaalseid raskusi esitab K. Tümpu laul "Põud", mille esiettekanne toimus Tallinna Meestelaulu Seltsi poolt G. Ernesaksa juhatusel 1935. aastal Estonia kontserdisaalis. E. Tubina "Rändaja õhtulaulu" pole meil palju lauldud. Vähe on teada ðveitsi helilooja Friedrich Hegari kohta.

Kuid oma raamatus "Laine tõuseb" kirjutab Ernesaks, et ta pidas seekord ettekantud lugu "Vaimude tund Tydalis" (varem "Öö Tydali mägedes") enda jaoks mäiuspalaks. Teos on ulatuslik, dramaatiline, pakkus erinevaid kontraste ja meeleolusid oi kui palju! Algkeelse kõlas populaarne Palverändurite koor ooperist "Tammhäuser".

Need seitse tõsimuusikalist teost nõudsid maksimumi koorilt ja dirigendilt. Ja tuldi hästi toime! Aitäh koorile ja peadirigendile Ants Sootsile. Laulude vahel mõlgutasin omi mõtteid - kooiseisu suurendamise võimaluste üle. Kas küsimuse selline esitus võiks täna päevakorda tulla.

Kava teine pool kuulus G. Ernesaksa loomingule. Juhatasid maestro õpilased K. Areng valis esitatavad laulud "Merilaulab" meeskoorisüüdist "Kuidas kalamehed elavad" ja "Purikas" kontrasti põhimõttel. "Merilaulab" on süüdi teine osa, kaunis looduspilt, toreda tõusuga keskmes osas. "Purikas" on vähemlauldud, aga nõudlik, pulbitsev. Arengut tunneme impulsiivse dirigendina, kelle taotlused on selged, arusaadavad. Võib-olla andnuks autori tempotähistustest kinnipidamine "Lauliku talveüksinduse" ja "Päike vajas pänapuule" ettekandel parema tulemuse (dirigeeris H. Uibo). Mäletame, et kadunud Ivar Laide sooluga "Kutse" haaras publiku alati kaasa, ka nüüd ei ole laul (dirigeeris O. Oja) oma haaravusest midagi kaotanud. Samuti Oja juhutatud "Veart kellade" n-õ lõpulahenduses ei jõudnud koor vist päris kümnesse. Ernesaksa rahvalikum pool avaneb hästi laulus "Mind kutsuti pulma". Ka lüüriline miniatuur "Nad tulevad hommikukandist" on ilus (mõlemad laule juhatas U. Järvela). Merestiihia kujutamiseks paremat laulu kui "Laine tõuseb" ei teagi. Selle järel lauldi kõrtsistseeni ooperist "Tormide rand". Seda kuulata publik justkui avaneb ja vabaneb millestki. Järsku, loo keskel, lähenedes kontsertmeisteri suunas, soovinuks dirigent, maailmalavade mees E. Klas nagu veel midagi juurde. Igatahes žest oli selline. Kas dirigent sai oma tahtmise? Viimasena astus üles A. Vähter lauluga "Hakkame, mehed, minema".

Ernesaks on meister tabavate muusikaliste kujundite leidmisel, tema muusika voolab vabalt, loomulikult, meelishääleliigiks on bariton, tihti antakse soolod just sellele häälerühmale. Need oleksid vaid mõned iseloomustavad momendid G. Ernesaksa loomingust rääkides.

Paul Savisild: "Mäletan esimest laulupidu pärast sõda... Lauupeole sõitsime loomavagunites, sellest hoolimata pandi selga parimad riided. Mina olis siis alles poisike, aga vanem õde sidus mulle lipsugi kaela. Kuum suveilm oli ja harjumatu kaelaside

pigistas mis hirmus. Tahtsin lipsu kaelast ära võtta, aga õde ei lubanud. Tema ütles, et üks õige Eesti mees läheb laulupeole pidurõivais. Mina tahtsin õige Eesti mees olla ja nii kannatasin edasi. Mäletan, kuidas Ernesaks läks

dirigendipuldi. Siis oli ta veel Ernesaks, Lauulaadiks sai ta hiljem. Aga hiigelkoori laul, mis Ernesaksa juhtimisel kõlas, pani südame võdisema ja ma tundsin, kuidas külmad värinad läbi mu higise naha käisid. Lipsu pitistus ununes sootuks..."

Mälestused

Harald Uibo "Killukesi jäämäe veelusest osast"

on maestro kauase kolleegi ja lähedase sõbra meenutused. Uibo kirjutab raamatu saatesõnas, et on tahtnud piiluda jäämäe ääre alla, sügavamale selle varjatud poolele, märgib veel, et ei taotle ranget dokumentaalsust, koormavat statistilist informatsiooni. "Olen püüdnud öelda nii, kuidas mina olen kõike näinud, tahtnud näha ning läbi elanud. Varjumata tõe, koomikat, karmust, hellust, tundeid". Vaatamata muusikarahva heasoovlikule julgustusele ja toetusele nimetab H. Uibo ettevõtmist - kirjutada Gustav Ernesaksast - riskantseks julgustükiks. Ent samas teeb ka üleskute teistele - kolleegidele, õpilastele, sõpradele, kes ütlesid oma nägemuse. Olen sama meelt: need kirjutajad tuleb üles leida, neid on. Uibo ütleb: "Ei arva, et minu rõõmsameelne humoorikas kirjalaad ja naljakalt esitatud tõsilood võiksid pisendada Maestro kui muusiku ja pedagoogi tõelist kunstnikusuurust." Mina ka nii ei arva. Leian hoopis, et need on raamatu tähtsamad peatükid 35 helist.

Järgnevalt mõned neist.

Raamat algab juhtkirja-pöörduisega Õpetajale. Juttu tuleb RAM-i sünnist ja ristiisadest. Maestro pedagoogilises töös ei puudunud ka tõsisemad noodid. Seda on omal nahal tundnud H. Uibo (peatükk "Päike vajas pänapuule") ja küllap mõni teinegi maestro õpilane (enne lendas uksest välja noodimapp, sellele järgnes mapiomanik). Raamatut leiab värvikaid lugusid ja pajatusi RAM-i algperioodist (peatükid "Vealune külaskäik", "Päikegi on vales kohas"). Vaimukad, naljalembesed on kolleegid kohtumisel konservatooriumi koridoris, seekord Ernesaks Villem Kapiga peatükis "Karvamütsist ja repertuaari saamisest". Koorilaulude loomise jälile heidab pilgu peatükk "Laulude sünd ja elu". Meresüüdi "Kuidas kalamehed elavad" peatükki võiks täiendada. Teame, et algselt 9-osalisest süüdist langes hiljem kaks osa välja ("Paadivanem", "Päev on lõpul"). Kalamees tuleb koju - osa muusikaliseks materjaliks on uuem rahvaviis "Viire takka". Kuna see süit, mille esiettekanne toimus Tartu Ülikooli aulas 8. mail 1953, on Ernesaksa loomingus oluline, soovinuks siin lisaks kirjutatule tema analüüsimisel täpsemat muusikalis-teoreetilist arutelu.

Peatükk "Kontserdireis Mulgimaale" viib koori toredate Eestimaa inimete sekka. Millise küsimuse esitas maestro 1991. aasta sünnipäeval seltskonnale? Lugege raamatut, saate teada nii küsimuse kui vastuse (peatükk "Küsimus, mis pingestab tervet õhtut").

"Mammuteisreis" jutustab RAM-i kontsertidest suure ja ettearvamat Venemaa avarustel. Leidlikult lahendas maestro juhtumeid otse kontserdilaval. "Väljanägemisest laval ja elus" - jälle üks lõbus lugu. Vanadest, ärakantud kingadest vabanemise motiiv saadab peatükki "Esimene välisreis".

Peatükk "Tehisinimene" on nii Ernesaksa kui ka Uibo tõsistest terviseriketest aru saades siiski humoorikalt kirjutatud. Ning võitlused elusügise raskustega, viimane pilk.

Raamatu lisast leiame õpilaste nimekirja, kes on saanud koorijuhidiplomi Ernesaksa klassist. "Killukesi jäämäe veelusest osast" on välja andnud kirjastus "Koolibri", raamat on illustreeritud fotodega.

Gustav Ernesaks sõnas ja pildis (koostaja Enn Oja)

on ka meenutuste raamat. Enn Oja: "Ajaratta

liikumine annab märku, et maestroga lähedasi kord-korralt vähemak jääb. Pole inestada, et kasvav põlvkond temast vähem teab, et järgmistest laulupidudest osalejad pole teda juhatamas näinud." Ja jätkab: "Järgnevatel lehekülgedel jagavad mälestusi ja mõtteid Gustav Ernesaksa kaasaegsed, kellel oli lähedasi kontakte tema kui koorijuhi, kolleegi või õpetajaga."

Neid inimesi on 18. On ka varem kirjasõnas avaldatud kultuuriinimeste tähelepanekuid. Ei ole vist otstarbekas ja mõtetki hakata kõigi öeldut ükshaaval kaaluma ja lugemisrõõmu ette vähendama.

Kui lühidalt. Uusi detaile saame Ernesaksa kunstnikunatuuri mõistmisel. Aga ka huvitavaid, omapäraseid inimlikke tahke ("Mälestusi õpingute päevist" Silvia Mellikult), Ja uusi fakte ("Mõningaid mälestuskillukesi" Hugo Lepnurmet). Saame osa maestro ütlemistest ("Mu armas õpetaja" Alo Ritsingult).

Raamatu koostaja kirjutab sissejuhatavas osas pikema ülevaate maestro töödest-tegemistest, elukäigust. Raamat on varustatud rohke pildimaterjaliga, kirjastuse Muusika trükkis.

Oma isalt, Robert Vahisalt, RAM-i veteranilt ja kauaaegselt solistilt kuulnud meenutused.

Neid on kolm, raamatutes neid ei ole.

Lõbus kild: RAM-i suviste spartakiaadide kavas oli ka jalgpallivõistlus. Väravaposte asendasid mahapandud saapad. Ohtlike situatsioonide lähenedes tegi väravavaht Ernesaks väravasuu kitsamaks, tõstis saapad teineteisele lähemale. Oht möödaks, taastusid ka värava endised mõõdud.

Teises tonaalsuses lugu. Ühel kontserdil juhtus, et naishelilooja Els klaverisaatja-kontsertmeisterina läks segamini. Maestro oli pärast tulivihane, rõhutas aeglaselt: "Mis te tegite!?"

Kolmas juhtum. Kui kangema pruukimisel vahelejäädud laulumehed koori ette aru andma toodi ja kord Mardi kätte jõudis, küsis Ernesaks: "Mis sul on öelda?" Mart, pea maas, pobises tasa: "Ma enam ei võta." Ernesaks: "Kasi minema!"

Kompaktplaat

Koostöös RAM-iga on valminud ka CD-album "Gustav Ernesaks ja tema aeg". See on aeg, kus Ernesaks RAM-i peadirigendina saavutas erakordse populaarsuse ja edu. Saame veel kord osa (nüüd kahjuks küll vaid heliplaadi vahendusel) Ernesaksa interpretatsioonikunsti kõrgest tasemest.

K. Areng: "Bel canto stiil oma meloodilisusega oli G. Ernesaksa kui koorijuhi loominguliste taotluste üks olulisemaid komponente." Ernesaksale tähendas koorijuhina musitseerimine alati jäägitut kaasaelamist, süttimist, teiste süttimist. Maestro üldlaulupidude dirigendipuldis on selle veenvaks kinnituseks. Ernesaks oli meisterlik romantilise koorimuusika interpreeterija, tugev eesti koorilauluklassikas.

22 laulust koosneva valiku on teinud Kuno Areng ja Olev Oja. RAM-i esituses kõlavad M. Härma, A. Kunileidi, A. Lätte, K. Tümpu, J. Simmi, M. Saare, C. Kreegi, T. Vettiku, E. Tubina, H. Alfeni, E. Genetzi, J. Vitolsi, F. Hegari ja G. Ernesaksa meeskoorilaulud. Lõpulaul on "Mu isamaa on minu arm" 1990. aasta üldlaulupeo ühendkoorilt.

Meeskoori laulud on helisalvestatud ajavahemikul 50-ndate lõpust 70-ndate aastate alguseni.

Andres Vahisalu

Mida tähendab Teie jaoks nimi Gustav Ernesaks?

Rahvarõivaid kandev 12-aastane põhikooliõpilane: "Ernesaks? Kahju, aga mina ei ole sellest mehest midagi kuulnud. Meie kooliõpikutes Ernesaksast küll midagi ei ole."

Harjumaa, 11. XII 1998

Gustav Ernesaksa preemiad

Gustav Ernesaksa sünniaastapäeva puhul jagati taas temanimelisi preemiaid. Peapreemia koorimuusika arendamise eest sai **Ants Üleoja**, koorimuusika edendamise

stipendiumid **Ludmilla Toon** ja **Sulev Haage**, õppetipendiumid **Kadri Kanter**, **Kaie Tanner** ja **Anu Tähemaa**.

EMLS-i 5. detsembril 1998. a toimunud võistulaulmise tulemused

Poistekoorid

Žürii esimees F. Kozlov (St. Peterburg), liikmed A. Platbers (Riia) ja V. Miškiniš (Vilnius).

A-grupp (neljahäälised, meeshääle osalusel)

1. Tallinna PK
2. EMLS-i Poistekoor
3. Tartu PK

Dirigendid Lydia Rahula, Hirvo Surva, Undel Kokk.

Võistlesid veel Virumaa PK, Narva PK, Saaremaa PK, Pärnu Ülejõe Gümnaasiumi PK ja Türi PK.

B-grupp (kolmeahäälised)

1. Narva PK
2. Saaremaa PK
3. Võru Huvikoja PK

Dirigendid Mihhail Gorjušin, Veikko Lehto, Mare Visnapuu.

Võistlesid veel Kose PK ja Vändra PK.

C-grupp (kaheahäälised)

Žürii esimees O. Oja, liikmed U. Uiga ja P. Perens.

1. Järvamaa PK
2. Tallinna 37. KK PK
3. Viljandi Paalalinna Gümnaasiumi PK

Dirigendid Indrek Vijard, Heli Roos, Tiit Raud.

Võistlesid veel Kolga-Jaani PK, Revalia PK ettevalmistuskool, Sindi Gümnaasiumi PK, Koeru PK ja Tallinna 32. KK PK.

D-grupp (üheahäälised)

1. Elva Põhikooli PK

2. Võru Huvikoja PK

3. Saue PK

Dirigendid Maimu Sirel, Signe Rõõmus, Elviira Alamaa.

Meeskoorid

Žürii esimees J. Lindebergs (Riia), liikmed P. Gyls (Vilnius) ja V. Uspenski (St. Peterburg).

A-grupp (kõrgem raskusaste)

1. EKE Inseneride MK
2. Tartu AM
3. Revalia

Dirigendid Ants Üleoja, Alo Ritsing, Hirvo Surva.

Võistlesid veel Tehnikaülikooli AM ja Teaduste Akadeemia MK.

B-grupp (keskmise raskusaste)

1. Tallinna 21. Keskkooli

Vilistlaste MK

2. Guadeamus

3. Forestalia

Dirigendid Tõnu Kuljus, Ülle Sakarias, Alo Ritsing.

Võistlesid veel Sakala, M. Lüdigi nim MK, Eesti Õpetajate MK, TMS Türipu MK, Kaevur ja Eesti Energia MK.

C-grupp (madalam raskusaste)

1. Võru MK
2. Haaslava MK
3. Mehis

Dirigendid Heino Pehk, Kalev Lindal, Merike Katt.

Võistlesid veel EMLS-i Tartu MK, Rakvere MK, MK Runo, Elva MK, Saaremaa ÜM ja Rapla MK.

Noorte koorijuhtide konkurs uelaadselt

11. ja 12. detsembril toimus Tallinnas Gustav Ernesaksa 90. sünniaastapäevale pühendatud noorte koorijuhtide konkurs, korraldajaks ja läbiviijaks oli G. Otsa nim. Tallinna Muusikakool. Konkursil osalesid tulevased koorijuhid ja muusikaõpetajad viiest õppeasutusest: H. Elleri nim. Tartu Muusikakoolist, Tartu Õpetajate Seminarist, Tallinna Pedagoogilisest Seminarist, Tallinna Muusikakeskkoolist ja G. Otsa nim. Tallinna Muusikakoolist. Igast koolist kaks õpilast, seega kokku kümme.

Koolidevahelised koorijuhtide konkursid nn keskastme muusikaõppeasutuste vahel on aastate jooksul muutunud juba traditsiooniks ja need on toimunud enamasti iga paari aasta tagant. Seekordne oli varasematega võrreldes pisut erinev ja seda eelkõige reglemendi osas.

Oli kaks vooru. Esimeses voorus töötati kooriga (üks a cappella teos Alo Ritsingu kooriloomingust), milleks oli aega 15 minutit. Teise vooru pääses I vooru tulemustel põhjal viis paremat, kes juhatasid avaliku kontserdi Tallinna Matkamajas kahte kooriteost, neist ühe Tallinna Muusikakeskkooli kammerkooriga ja teise G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli ja H. Elleri nim. Tartu Muusikakooli ühendnaiskooriga. Uudeks komponendiks oligi just konkursi teine voor avaliku kontserdina, mis ennast igati õigustas. Nii said osavõtjad läbida terviklikult koorijuhi tööprotsessi ja näidata oma võimeid ja oskusi laulu õpetamisest kuni kontsertettekandeni.

Taalarinnas tähistati G. Ernesaksa 90. sünniaastapäeva mitmet moodi.

Kõigepealt kogunesid meeskoorid traditsioonilise Lõuna-Eesti meestelaulupäevale. Esmakordselt esineti mitte Tartu Ülikooli aulas. Huvi Vanemuise uue kontserdihoone vastu oli nii suur, et kuigi esinejatel endil nõuti kontserdil ja sellele järgnenud ballil osalemise eest 25 krooni (publikult 30 krooni), kogunes Eesti esimesele täismõõtmega lavale ühendkooriks 12 koori umbes 350 lauljaga. Juhatasid erinevad dirigendid. Seejärel esinesid 7 koori veel eraldi, silmapaistvalt TAM, Forestalia, Haaslava meeskoor.

Meestelaulupäeva idee autori Alo Ritsingu

Mitmet moodi

sõnul kõlas laul uues saalis hästi ja kooride ettevalmistus oli silmatorkavalt parem varasematest laulupidudest. Kuid ta oli ka kriitikat. Väikekooride juhid, kes oma koore juhatavad hästi, ei suutnud panna ühendkoori kõlama. Kuna ees on suurte laulupidude aeg, andis Tartu laulupäev mõtteainet dirigentide valiku osas kooride üldjuhiks.

Kaks nädalat hiljem kogunesid segakoored Tartu Ülikooli aulasse. Alles poole aasta vanune üle-eestiline koolinoorte segakoor Kadri Leppoja ja Taavi Esko juhatamisel esitas Veljo Tormise "17 eesti pulmalaulu". Kuigi kava oli pikk, oli aplaus tugev. Küllap osalt tänu ka huvitavale liikumisele, mille oli seadnud (ja ka patenteerinud) Maimo Saar Viimsist.

Konkursi kolmeliikmeline žürii (esimees Vanemuise teatri dirigent Lauri Sirp) hindas kolme olulist komponenti: tehnilist teostust, interpretatsiooni ja suhtlemisoskust (töölal kontakti kooriga), seejuures ühtse tervikliku punktisummaga 10 palli skaalas. Teise vooru pääsenutel summeeriti mõlema vooru keskmised hinded.

Osalejate tase oli ühtlaselt tugev ja sellest tingituna ka punktisummade erinevused minimaalsed. Hästi esinesid Tartu noored koorijuhid. Konkursi võit läkski seekord Tartusse - esikoha pälvis **Maarja Haamer** H. Elleri nim. Tartu Muusikakoolist (õpetaja Vaike Uibopuu). Teise koha saavutas **Raili Otsnik** (õpetaja Merike Toro) Otsa-koolist ja kolmandaks tuli **Maris Liloson** (õpetaja Lauri Breede) Elleri-koolist.

Usutavasti andis see konkurs noortele, veel õppivatele ja arenevatele tulevatele koorijuhtidele hea kogemuse ja võimaluse näha paljude erinevatest koolidest õpingukaaslaste oskusi ja teadmisi ning seeläbi ise areneda. Või Gustav Ernesaksa sõnadega: "Vaja rohkem kuulata, kõiki kuulata, kõike näha, jälgida teisi koorijuhte veelgi tähelepanelikumalt. Kui tunned, et täna targem oled kui eile, siis tuleb järeldada, et homme oled omakorda targem tänasest."

Andrus Siimon,
konkursi korraldustoimkonna esimees

Omaette esinesid koorid - eelmise Tuljaku lauluvõistluse võitjad, kelle algatusel üle-eestiline segakoore loodi - Härma ja Treffneri kooli koor Tartust ning Kuusalu segakoore. Erilist kiitust visaduse eest väärrib Treffneri koor, kellel tuli valmistuda väga rasketes tingimustes - huligaanid olid diskoõhtul lõhkunud kooli klaveri ja seejärel läks veel koolihoone ise põlema.

Järgmisel päeval esinesid samas aulasse ühiskontserdiga segakoore Ugandi, EMA Koolimuusika Instituudi Naiskoor jt.

Malle Elveti tekst ja foto

Laulumehi Lõuna-Eestis jätkub. Vanemuise kontserdihoone mahukas lava kogunes neid täis. Aga mehed kipuvad olema vanapoolsed.

Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester Tõnu Kaljuste juhendamisel, Arsise Kellade ansambel Aivar Mäe käe all (esinesid Pühajärve Põhikoolis, kus ruumi rohkem), Messiaeni mängiv P. Lassmann jt. Nähtavasti saadi nii suurejooneline ettevõtmine korraldada tänu suviste levimuusikaürituste arvelt kogutud rahaga.

Paljudest pensionäride pidudest väärivad omapära poolest äramärkimist kaks. Põlva pensionäride initsiatiivgrupi otsusel loobuti tavapärasest jõulupeost RAMi kontserdi kasuks. Toimus see 27. detsembril, oli pensionäridele tasuta ja läks linnale maksma 10 000 krooni. Pensionäride jõulupidu Mustvee Kultuurikeskuses toimus 18. detsembril nii eesti kui ka vene keeles. Peokülalised said kingituseks helkuri.

Lisame kaks teadet Lääne-Eestist. **Haapsalu** on religiooselt kirju. Koguduskooridele ei jätku lauljaid. Küsimus lahendati oikumeenilise koori loomisega, milles laulavad koos luterlased, adventistid, baptistid, metodistid ja õigcuslased. **Taebla** kutsekeskkoolis püüti anda jõuludele rahvuslik iseloom sellega, et mitmemeetrilist kuuse kaunistasid tavaliste jõuluhetke asemel 500 kõrkjatest tähekest.

Valgamaal **Pukas** anti jõulupeole rahvuslik iseloom rohke rahvamuusika esitamisega.

Vana mees tuli isakoju

19. detsembri Järva Teatajas on olukirjeldus Tallinnas sündinud ja kasvanud Alem Kailvee Türi kultuuri- ja spordiklubi Alem ringijuhist Jaan Kailveest, kes juhendab lauluringe ja ansambleid.

Nooruses esines ta klahypillimängijana mitmetes Tallinna bändides. Kui pealinnaelu ära tüüas, läks ta Vinni sovhoosi muusikaliseks juhiks. Viimasel aastal on ta olnud isa kodukandis Türil. "Nagu Kaugveri romaanis "Vana mees tahab koju", nii tuln minagi kodukanti tagasi," seletab Jaan Kailvee.

Pilli mängiva ülemuse pilk pole kuri

19. detsembri Järva Teataja tutvustab maakonna kultuuriosakonna juhatajat **Aivo Toomistut** uue külje pealt. Kui levimuusikaansambli Mu-Mumps juhti, kitarristi, konferansjeeri ja rütmialdrikute tagajat. Teistest tantsuansamblistest erineb Mu-Mumps selle poolest, et ta ei mängi kõrtsides, ainult raha eest ega tümpsu. "Pillimehena pole ma tähtis ametnik ja kurja pilguga üristuste taset ei vaata," väidab Toomistu, kes pärast peo lõppu tihti peale koos lõõtsamehe Andrus Käbiga laulab rahva rõõmuks edasi.

Estonia Teatri ja Virumaa Noorteorkestri leping

13. detsembril andsid Estonia Teatri solistid Haljala rahvamajas kontserdi Virumaa Noorteorkestri toetuseks Paul Mägi ja Peeter Sauli dirigeerimisel. Esinesid ka Virumaa orkestrid, k.a. toetatavad. Kohalike meeste kõrval juhatasid neid ka Tallinna tippdirigendid.

Samas kirjutasid Estonia poolt Paul Mägi, peadirektor Paul Himma ning sümfoniaorkestri kontsertmeister Andrus Haav ning Virumaa Noorteorkestri esindajatena selle seltsi juhatuse esimees Lembi Pikamäe, peadirigent Hardo Põldmäe ja Lääne-Virumaa mavalitsuse kultuurialituse juhataja Valdur Liiv alla omavahelisele koostöölepingule.

Leping, mis kehtib aastani 2001, seab kohustusi mõlemale poolele. Noorteorkestri Seltsi ülesandeks on koostöös Estoniaga organiseerida Virumaa kontserte rahvusoperi orkestrile, kammeransamblike ja solistidele. Rahvusoper Estonia omakorda kohustub noorteorkestrit abistama repertuaari ja pillipargiga seonduna osas, lubama kasutada oma noodikogu, andma meetodilist ja pedagoogilist abi. Kord aastas saab Virumaa noorteorkester anda kontserdi Estonia Talveaias.

Virumaa-poolsed algatajad Hardo Põldmäe ja Valdur Liiv ütlesid, et neid mõisteti ja leping sõlmiti kiiresti. Ka Paul Mägi oli rahul, pidas võimalikuks ka koosmusitserimise võimalust.

Samm uue Tamula järve kontserdi poole

Võrumaa Teatajas polnud detsembrikuul teateid mulluse suvemuuksifestivali puudujääkidest ega Peeter Laursoni saatusest.

17. detsembril andis Võru Linnavolikogu 1999. aasta Tamula järvekontserdi korraldamise õiguse kontserdifirmale *Baltic Development Group* (BDG), kes on Balti riikidesse ja Ukrainasse toonud üle 100 tuntut välisesineja. Linnavolikogu eraldas projekti toetuseks 405 000 krooni.

BDG on eelarveks planeerinud 3,7 miljonit krooni, keskmiseks kontserdipiletite hinnaks 220 krooni. Eelarve tasakaalustub, kui maha müüakse 15 600 piletit. BDG-l on kava festivali välja kujundada kolmepäevaseks, 20.-22. augustini: reedel esitaks ballaade ja lüürilist rokki maailmaklassi popstaar, laupäev kuuluks klassikalisele muusikale ja pühapäeval oleks tasuta kontsert Võru linna rahvale.

Toetuseta jäi OÜ Ilutulestik Keskuse projekt, kuigi selle juhatuse esimees Jüri Luik pakkus Võru linnale kontserdi korraldamise õiguse saamise eest 2 650 000 krooni.

Tulemuusika kontsert toimub siiski nädal aega hiljem. Jüri Luige sõnul on see juba välja müüdnud.

Muusikaterapia Võisikul

12. detsembri Vooremaa avaldab pikema olukirjelduse Võisiku hoolekodus töötavast muusikaterapeutist Ülari Uuskülast. Oma projektile sai ta rahalist toetust ja praegu on ta käsituses maja teisel korrusel isemoodi tuba, milles on kvaliteetsed helikandjad ja seinu katab spetsiaalne heliisolatsioon. Tunniks-poolteiseks koguneb sinna 4 korda nädalas 4-5 inimest. Ülari Uusküla huvi selle ala vastu algas õppides sotsiaaltöö erialal Tallinna Pedagoogilises Ülikoolis ja praegu ka ta alles täiendab ennast.

Muusika on Ülari Uusküla sõnul hea vahend inimese enda sisse juhatamiseks. Muusikaterapia ei lahenda inimeste probleeme, kuid töötab toimetulekuvõimete, harjutab kontsentreeruma, annab hingerahu. Eestlale kui enesesetõmbunud inimestele on see eriti vajalik. Nad lähevad lahtisemaks. Kõik, kes selles toas on räägitud, jääb teaseinte vahele.

Vererõhu ja pulsi mõõtmine pärast seansi toob Uusküla sõnul muusika mõju üpris kujundlikult esile. Töö on loominguine: erinevatele inimestele mõjub tervendavalt erinev muusika. Suurimaks tunnustuseks oma tööle loeb Ülari Uusküla ühe teraapiakuuri läbiteinud tüdruku ütlust selle aasta algupoolelt: "Huvitav, kevad juba käes, aga kevadeväsimust ma ei tunne."

Kaks erinevat kultuuriprotsessi ei kõlba samasse ruumi

19. novembri Koidus mõtiskleb Põlva Maavalitsuse kultuuriosakonna juhataja Peeter Aas lõppeva kultuuriaasta üle. Üks lõik sellest loost kõlab nii: Asi Põlva Kultuurikeskus salongis... toimunud õhtul rääkis kolleeg Valdur Liiv Arvo Pärdist, tema loominguist, näitas videofilme ning tutvustas muusikat. Ühe tuntuima Eesti muusiku mõistmine ei tahtnud aga kuidagi õnnestuda, sest kõrval kõlasid ladinaameerika rütmid - peotantsijad harjutasid. Kaks erinevat kultuuriprotsessi ja maailmatunnetuse mudelit, mis eraldi vaadatuina on vaieldamatult vajalikud, aga ühte ruumi panduna moodustasid keskkonna, millest tahtnuks kiiresti eemale.

Pärnust Narva kaudu Tallinna

19. novembri Pärnu Postimehes on intervjuu tänavu Gustav Ernesaksa stipendiumi saanud Mihkel Lüdigi koori presidendilt Sulev Haagelt. Jutt keerles põhiliselt Pärnu koorilaulufestivalide korraldamise ja Pärnust Tallinna laulupeotule toomise ümber. Tänavu läbib selle teekond Ida-Virumaa. Antakse mitmeid kontserte, suurim Narvas. Haage arvates kujuneb vastuvõtt sealsete venelaste poolt heaks. Ta lisab: "Venekesksed Ida-Virumaa ettevõtjad, kellega olen kokku puutunud, soovivad eesti kultuuri ja toetavad võimaluse piires rahaliselt."

"Kas Eestisse on tulemas uusi oreleid?"

küstiti Pärnut külastanud Rolf Uusvälja käest. Vastus kõlas: "Kontserdisaalidel vedas nõukogude ajal - nad kõik said endale soovitud oreleid. Praegu ei oleks meil enam jõudu chitada niisugust, nagu on Vanemuise, Estonia kontserdisaali või Tallinna Niguliste kiriku orel. Meie majandusseisus ja suhtumises kultuuris oleks uus orel täiesti utopia." Pärnu Eliisabeti kiriku orelit mõõtudega pill maksaks uuenä kümne miljoni piires ja sellist ilmselt enam ei chitata.

Andrus Kallastu on optimist

9. detsembril avaldas Pärnu Postimees pikema jutujamamise Pärnu Ooperi intendandi Andrus Kallastuga läheneva Pärnu Ooperi loomise (5.1.94) 5. aastapäeva künnisel. Sibeliuse Akademies akadeemilise orkestri dirigendi eriala lõpetanud ja praegu samas kompositsiooni õppiv Kallastu leiab, et Pärnu festivali avatud atmosfäär loob igapäevase rutins tööga võrreldes positiivsema atmosfääri ning arvab, et Pärnu Ooperi ja Balleti Sihtasutust ei lasta pankrotti minna, kuna see mõjaks Pärnu kultuuriarenomeele halvasti. Fiesta lõpetamise kurb kogemus on Pärnul juba olemas. Helsingi linnavalitsus maksis kinni Helsingi festivali kümne miljoni marga suuruse puudujäägi, leides, et festivalist loobumisel võiksid olla veel hullemad tagajärjed.

Esmakordselt Eestis

õpetas Pärnus 12.-13. detsembril suupillimängu proff. Selleks oli Hamburgi diplomeeritud õppejõud Arno Dähne. Organiseerijaks oli kohalik suupilliklubi Piccolo. Oma 65. sünnipäeva tähistades osales ka Piccolo president Feliks Kark.

Eesti Muusikakoolide Liidu kiituseks

9. detsembri Nädalises on juttu Rapla Muusikakooli direktori Lääne muljetest novembris Tallinnas toimunud Eesti Muusikakoolide Liidu konverentsilt (vt ML 98, nr. 12, lk 6). Ta jagab konverentsil väljendatud seisukohta, et muusikakool võiks olla kohapealse muusikategemise keskuseks ning kiidab oma liitu: "Liikmemaksu eest saab sealt väga palju, näiteks koolitust teinekord päris tasuta või soodsalt. Kirjastatakse õpikuid ja noote muusikakoolidele. Väga palju on niisuguseid kontserte, mida saame kuulata tasuta või sooduspiletiga, näiteks Estonia Talveaiaga on niisugune leping sõlmitud."

Tõrva noorteklubi luuletajast juhi esimene laulik

5. detsembri Valgamaalane avaldab kirjutise Tõrva kammersaalis korraldatud autoriõhtust. Peoperenaiseks oli 22. novembril 25-aastaseks saanud selle linna noorteklubi president Siiri Kravtsov, esitledes oma äsjalilmunud esimest laulikut "Su suudlused ja muusika". Ta näitas oma võimeid nii sõnakunstniku, näitleja kui ka muusikuna.

Lapschoidjaks raadid, esines Siiri Kravtsov solistina esmakordselt 20 aastat tagasi ja esimese laulu löi ta 10 aasta eest. On lõpetanud Viljandi Kultuurikolledži vokaal- ja instrumentaalansambli juhina. Oma ansambliga on ta Eesti risti-põiki läbi rännanud, esinenud ka Soomes. Peale selle on S. Kravtsov veel Pikasilla Põhikooli muusikaõpetaja,

Vello Jaska foto

sealsete muusikaringide juhendaja ja programmi "Euroopa noored" piirkondlik koordinaator.

"Meeldib teha seda, mis teisi šokeerib," väidab Siiri Kravtsov. Kirjutisest ei selgu, kas just eespoolmainitud ametite raames. Või avaldus see tema 19. detsembril samas Valgamaalases ilmunud kirjutises. Temale esitatud küsimusele, miks peab noorte muusika olema agressiivne, vastab Siiri Kravtsov: "Ainuke vastus on: meie ühiskond on selline. Kui kuulata noorte laulutekste, siis märkame, et need püüavad maalida inimkonda ja selle mõtteid ilma nende igapäevaste maskideta. Muusika on nende protesti väljund ja see on igal juhul etem, kui ninasid veriseks tagada. Või kuidas?"

Ida-Virumaa pärl

Nii iseloomustab tänava 2-aastaseks saanud Püssi kammerkoori meeskoori Kaevur dirigent Aadu Kukk. Viimasel kammerkooride konkursil sai koor neljanda koha ja üllatuspreemia, edestades mõnda sellistki kammerkoori, keda juhatab EMA õppejõud ja kes on käinud esinemas Itaalias.

Koori juhatab Kiviõli kunstide kooli akordioniõpetaja Tiina Dammann. Ta on hoolcalused nii kaasa kiskunud, et nad käivad selles kooris laulmas ka pärast mujale elama siirdumist. Hästi laulma õppimine pole aga lihtne asi. Mõned kooris kaasalõõvad pillimehed leiavad, et keha kui instrumenti on palju raskem valitseda kui pillist häält välja meelitada.

Vangivalvurina on hea laule kirjutada

Põhjarannik avaldas 12. detsembril jutuajamise kohaliku muusiku Timur Ilkajeviga, kes töötas 4 kuud Murru vanglas vangivalvurina.

T. Ilkajevi sõnul elavad kodutud ja töötud vabaduses tunduvalt halvemini kui vangid, kes ei pea korteri eest maksma, kellel on soe elamine, pehmed kušetid ja voodipesu vahetatakse iga 10

päeva järel. Puust narid on vaid karistussolaatoris, süüa saadakse 3 korda päevas, kuigi muidugi mitte restoranitoitu. Ometi igatsevad vangid, nagu võib järeldada ka pealtkuulatud telefonikõnede põhjal omastega, pääseda vabadusse. Vangid tahaksid teha tööd, kuid seda neile tavaliselt ei anta, ainult ülemuste autosid parandavad nad tasuta.

Üldiselt jäi T. Ilkajevil vanglaelust siiski süngemulje. Kuid olid ka head küljed: öise valvekorra ajal kirjutas ta mitu tsükli laule.

"Klaverihäälestaja ei pea olema lipsuga mees"

Sellise pealkirja all avaldas Põhjarannik loo Veli Sarvest, kellel on taskus kaks klaverihäälestaja tunnistust - üks saadud omal ajal Leningradi Klaverivabrikust, teine äsja EMA täienduskoostuskursusel. V. Sarv annab klaveriomaniikule mitu head nõu: mitte asetada klaverile mingeid esemeid, isegi mitte viiulikasti, mitte märja lapiga klaveri sisemust puhastada - keeled võivad minna rooste - ja muidugi klaverit ostma minnes tingimata häälestaja kaasa võtta.

Kui V. Sarv on küsinud häälestamisel haamrit, on teda peetud niisuguse peene töö jaoks täiesti kõlbmatuks ja tahetud korterist välja lüüa. V. Sarv arvates on aga häälestuskruvi loksumise puhul kõige kindlam remondiviis see haamriga sügavamalt sisse lüüa, peenemad võtted on vähemefektiivsed.

Klaveritest on V. Sarv leidnud hiirepesi, pastapliiatsid ja muud kraami, ka ühe koolilõpuseõruse.

Malle Elveti sõnumid

Tartu kultuurielu uued juhid

Tartlane Kalev Lindal (36) osutus 28. detsembril valituks konkursil Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonna juhataja kohale.

Lindal on lõpetanud Tallinna Riikliku Konservatooriumi koorijuht-muusikapedagoogina. Muusikaõpetajana on Lindal töötanud Ülenurme Keskkoolis, Ülenurme Muusikakoolis ja Tartu Õpetajate Seminaris, 1990. aastast Ülenurme Laulu- ja Mänguseltsi juhataja. On ka Eesti Meestelaulu Seltsi volikogu liige, laulab Vabariiklikus Koorijuhtide Segakooris.

11 aastat on Lindal dirigeerinud traditsioonidega Haaslava meeskoori. "Meie koor oli üks vähestest maakooridest, kes laulis 5. detsembril meeskooride võistlulaulmisel. Saime tubli 2. koha," ütleb dirigent.

Kalev Lindal tegutseb ka eracttevõtluses. On mitmete firmade juhatajaks.

"Ta on suurte kogemustega ja hea organisator, hea majandusliku mõtteviisiga," kinnitab Tartu aselinnapea Hannes Astok.

Pisut varem kinnitati Tartu laululava uueks juhiks Ando Kiviberg, kes on tuntud Viljandi Pärimusmuusika Festivalide peaorganisaatorina ja täiendab praegu oma haridust Tartus.

Kontserdisaasta Vanemuises lõppes lahkumissümfoonia ja küünlavalgusega

6. novembril sümboolselt esimestena Tartu uue kontserdimaja laval esinenud Vanemuise sümfooniad lõpetasid ka 1998. a 30. detsembril aastalõpukontserdiga. Kaastegev oli Stockholmsi õppiv trompetist Taavi Kuntu.

Kavas oli Brahmsi ja Haydni looming. Viimase "Lahkumissümfooniaga" kustuvate küünalde valguses lõpetati ülipidulikult. Fuajees ootas kontserdikülalastajaid meeldiv üllatus: pakuti veini, taustaks musitseerisid sümfooniad.

"Nii kaunis ja pidulik," arutlesid sümfooniaõbrad ja kutsutud külalised.

Villu Valdmaa kontsert ja romantismiajastu lõpp

Estonia Teatri Talveaias toimus kontsert, mille laulja Villu Valdmaa pühendas Schuberti vokaaltsükli "Ilus möldrineiu" loomise 175. aastapäevale. See õhtu ei olnud kõige parem, kuid vead, mida tegi laulja, on sümptomatilised just meie ajale ning seetõttu on Valdmaa kontserti huvitav analüüsida.

Põhimõtteliselt ei ole Valdmaa Schuberti-laulja. Saksa *lied*'i meister on ta küll, kuid talle on lähedasemad romantismi hilisemad stiilid, näiteks Schumann või Wolf, kus on rohkesti kõneintonatsioon ja piltlikkust. Schuberti pärandis õnnestuvad tal ka rohkem niisugused laulud, nagu "Kuule" või "Teisik", mis on palju psühholoogilisemad kui väliselt naiivne "Ilus möldrineiu". Kohati püüab Valdmaa transformeerida tsükli selles suunas. Esimestes lauludes (eriti "Rändamine", "Kuhu?", "Seis!"), kus ei ole veel "süžeed" ega sügavat psühholoogismi, kaob ka meloodilisus; mõnikord (nr. 3) muutub see Valdmaa esituses retsitatiiviks. Kangelase meeolu - avarus kogu maailma ees - on lauljale võõras ja ta ei saa kuidagimoodi seda "püüda".

Lauljale on põhimõtteliselt võõras veel üks Schuberti selle kangelase joon. Teatavasti on see väga nõrk inimene. Valdmaa tõlgenduses on aga tema iseloom palju tugevam, sarnane Schumann'i armunud poeedi omaga. Vahetu rahutus 14. numbris ("Jahimees") väheneb tugevasti, ka retsitatiivi kasutamise tõttu. Laulus "Armastatud värv" Valdmaa esines suure kurbusega, milleni jõudis ta pigem analüütilisel teel; Schubertile on see võõras, ta vastandab avalikult laulud "Armastatud värv" ja "Kurb

värv", aga seda vastandamist Valdmaa esituses küll ei olnud kuulda.

See ei tähenda aga ebaõnnestumist. Põhiaktendid Schuberti vokaaltsükliks on säilinud. Enamik lüürilisi laule oli esitatud väga väljendusrikkalt, peente varjunditega. Näiteks numbrid 5-10, kus laulja andis suurepäraselt edasi just laulude meeolu (nr-s 11 - "Minu" - oli sellest seisukohast vähe vaimustust; pigem see oli fakti konstateerimine) või numbrid 17-20. Tavaliselt aeglased laulud kandis Valdmaa ette nii aeglases tempos, et kadus laulumeloodia tunne. Peale selle nõrgenes niisuguste tempode tõttu üksiknumbrite omavaheline side. Nad ei kõlanud mõnes mõttes tsükliks; laulja süvenes ühte meeoleolu, siis teise meeoleolu jne. See aeglane tempo valitses; kiired osad, kuna need võtsid suhteliselt vähe aega, mängisid Valdmaa juures kontrastse barjääri ja mõnikord kulminatsiooni rolli.

Schuberti tsükkel on kirjutatud teatavasti tenorile. Villu Valdmaal on aga bariton. Kuid ta transponeeris mitte kõik laulud, vaid ainult osa neist, katkestades nii harmoonilised sidemed, mis Schuberti jaoks olid väga tähtsad. Tsükli alguse ja lõpu helistikud B ja H olid Schuberti jaoks tõepoolest vastupidised; nende vastandamine, tee ühel teisele on helilooja jaoks niisama tähtis, nagu, ütleme, mažoori ja minoori vastandamine (mida Valdmaa ja tema kontsertmeister Martti Raide tegid hoolikalt). Tänu niisugusele ettekandele nõrgenes Schuberti laulude omavaheline side veel rohkem.

Kõikidel nendel asjadel võib olla erinev

päritolu, tekkimispõhjus, kuid nad ei ole lõppkokkuvõttes juhuslikud. Selle mõtte põhjendamiseks pöördun diskussiooni poole, mis tekkis varajase ja nüüdismuusika festivali kuluaarides. Seal oli palju juttu praegusest ajastust ning helilooja Aleksandr Bakši ütles muuhulgas: "Meie aega iseloomustab romantismi idee, romantiliste vormide ammendumine. Selgub, et harmoonia on midagi keerulisemat kui akordide ehituse reeglid. Maailma harmoonia idee on ennast ka ammendanud. Selle asemele tuleb maailma polüfoonia idee. Geniaalsete heliloojate asemel on praegu publiku tähelepanu keskpunktis interpret."

Sellest seisukohast on Valdmaa tõlgendus loogiline ja vaba vastuoludest. Loomulikult ei saa laulja muuta Schuberti teksti; kuid ta teeb kõik, et see tekst ei näeks välja romantilisena. Harmooniline areng on suures osas likvideeritud, "süžee" ka; isegi tsükli vorm mõnes mõttes likvideeritakse, laulud kõlavad nagu omaette. Tunded on muutunud ratsionaalsemateks, analüütilisemateks. Seejuures "igavesed" neist (armastus, armukadedus, kurbus jne) on säilinud ja isegi väga peenelt edasi antud, need aga, mis olid seotud romantilise maailmatunnetusega, nagu rändamisrõõm, on reeglina kadunud või kardinaalselt transformeeritud. Tulemusena viiakse Schuberti romantiline kangelane ära tähepanu keskpunktist; esiplaanile tuleb see, mis on lähedane lauljale endale ning kõlab nagu seaduspärane ja loogiline esitusvariant.

Mark Rais

PEETER LAURSON ENDAST, OMA TÖÖST JA LÄBIELAMISTEST

19. detsembril avaldas Virumaa Teataja oma nädalalõpulisas Aino Preesi pikema jutuajamise Peeter Laursoniga. Küsimused-vastused olid rohkem isiklikku laadi, mitte hiljutise skandaali üksikasju puudutavad.

Tamula kontsertide idee tekkimise kohta ütles Laurson: "Mäletan, et viis-kuus aastat tagasi suhtuti Tallinnas võrulastesse skeptiliselt ja üleolevalt: inimesed kartsid öelda, et nad on Võrumaalt pärit. Võrumaa arvati olevat vilets ja vaene ääremaa, kus pole midagi ja kus ei saa midagi teha. Arutasime mõttekaaslastega, mida võiks teha Võrumaa maine taastamiseks." Leiti, et kui Võrumaal on Eesti kauneim loodus, tuleb siia lisada ka kultuur, mis tooks eesti inimese kohale.

"Kui me läksime Tallinna oma mõtete ja plaanidega, vaadati meid kui hullu: "...seal ei ole võimalik midagi teha... Meie otsus oli aga kindel: tuleb hakata murdma mõttelaadi, et Võrumaa on üks viimane hädapundar."

Olid ka *isiklikud ambitsioonid*: "tõestada, et Eestimaa kaugemates kohtades on võimalik midagi ära teha", midagi "suuremalt ja paremini kui Tallinnas. Siis tuleb Tallinna inimene siia."

Alustati *Võru folkloorifestivalidega*. "...nelja aastaga on läbi käinud 21 välisriigi kollektiivi. Arvan, et Võru inimene ei ole nii rikas, et ta võiks palju reisida ja kõigi nende maade kultuuriga tutvuda. "...Oleme teinud tohutu töö selle viie aastaga..." On tulnud poole rohkem vaeva näha kui Tallinnas, kus on palju rohkem raha liikvel.

Järvemuusika idee tekkis 1995.-96. aasta vahetusel ETV-s videofilmil vaadates Händeli kontserdist Inglismaal. Algul oli mitmeid plaane, jääd peatuma Tamula järve ääresse alale. Kaks aastat kulus esimese kontserdi ettevalmistuseks, palju oli skeptikuid.

1998. a. kontserdi ettevalmistus oli tõeline võitlus loodusjõududega. Kontserdipäeva hommikul hakkas jälle sadama paduvihma. Orkester oli kohal, inimesed tulemas. Mida teha? Eri Klas räägib: "Ameerikas jäi kontsert ära, inimesed said aru, et maavärinaga ei võistle." Meil ei olnud aga sellise asjaga harjutud... Kui vatasime uuesti liiva ja vedasime sellelt vee - niipalju kui võimalik, jagasime inimestele plastikkotte, et jalad suisa märjaks ei saaks, andsime vihmakeepe."

Lasershow kohta: "Inglased ei osanud ette näha, millistes tingimustes neil tuleb töötada... peavd juures olema mõned püüroimid, et igale oleks midagi. Kui on ilus vaikne õhtu ja õhtuvalguses peegeldub kogu etendus järve pealt vastu, võib osaleja saada võrratu elamuse."

Ebaõnnestumise põhjused? Ilmselt sammusime liiga kiiresti. Tahtsime olla samal tasemel Eesti kõvemate tegijatega. Aga üle oma varju ei hüppa...

...Olen jõudnud arusaamisele, et võib-olla selles, et asjad nii läksid, nagu nad on läinud, on oma osa selles, et viie aasta jooksul unustasin ära puhkamise... Pea töötas 24 tundi...

...Kui ma käisin viimati Soomes Kaustise festivali asjus läbirääkimisi pidamas, siis panin tähele, et laupäeval kell kuus helisevad seal kõikide kirikute kellad ja inimesed lõpetavad töö. Pühapäeval ei tehta mitte mingisugust tööd - inimene puhkab... Peaks hakkama tunnustama ka inimest, kes oskab puhata. Pidev töörügamine pöördub aja jooksul bumerangina sinu enese vastu. Ise olen selle koha pealt hea näide...

...Praegusel ajahetkel oleksin midagi ära jätnud, midagi teinud teisiti. Aga siis ületöötamisest väsinud, kui mõte ei olnud enam selge, hakkasin vigu tegema. Ja neid eksimusi ei andesta. Mõnel on hea meelgi, et näe, läks alt, seda me arvasime juba ammu."

Mida on üle elatud?

Inimesed võivad sulle sisendada tohutut energiat tegutseda, aga viia ka musta masendusse. Inimesed võivad anda sulle selliseid hoopes, et jääd otse keset elu seisma - oled kaotanud elamise julguse. Mind hämmastab see, et on inimesi, kes ei julge tulla ja öelda sulle oma arvamus otse, vaid sa kuuled, mida ta on kuskil kellelegi rääkinud. Õelus, kadedus, tahtmine teistele ära teha on eestlastele igiomane. Praeguse aja elu, mis on kiire ja närviline, nüristab inimese väärikust.

...Nende raskete päevade ajal sain aru: kes on olnud tõeline sõber, jääb ka rasketel hetkedel sinuga. Oma hinges pean ma lugu vaid neist, kes sõprust ei reeda, aga neid on vähe. Oli üllatav, et oma sõbrakäe ulatasid need, kellelt ma seda ei oodanud. Paljud, kellelt ma seda ootasin, jätsidki ootama. Ka selliseid valusaid hetki on inimesel vaja läbi

elada. Ma arvan, et praegu olen hoopis teine inimene kui paar kuud tagasi."

Kas Teil pole kunagi tulnud mõtet Võrumaalt ära minna?

"Ma arvan, et nii suurt meeltesegadust mul ei ole, et ma Võrumaalt ära lähen. Kui inimene on juurtetu, täna siin, homme seal, ta ei üritagi midagi teha." Osa on läinud. "Võib-olla kui need varakad võrulased kuulevad, et nende kodukohas midagi tehakse, tulevad nad ja toetavad suurt üritust. Mul on usk Võrumaa tulevikku ja Võru inimestesse."

Ja vastus intervjuueerija viimasele küsimusele "*Missugusena näete visioonides oma helesinist unistust?*"

"Näen, kuidas Võru on saanud traditsiooniliste suviste muusikaliste eliitürituste metropoliks, kuhu eestlased palveränduritena nagu Mekasse kokku voolavad. Kontserdipaik Tamula ääres on sillutatud laudlustega ja publik tunneb ennast kindlalt ja turvaliselt. Peolised jalutavad üle atraktiivse ripp silla Roosisaarele, kus istuvad vabaõhukohvikutes ja nautivad õhtuvalguses Tamulat..."

***

Peale selle sisaldab intervjuu veel andmeid Peeter Laursoni *isikliku elu kohta*. On praegu 43-aastane, sündinud ja üles kasvanud Võrus peres, kus ema tohutult tööd rügas kasvatades üksinda kolme last. Organiseerimisvõimed avaldusid juba koolis sporti tehes. Õppis Tartus kaugõppes kehakultuuri ja oli samal ajal õpetaja Võrus, organiseeris matka- ja mälumänge. Ühtegi pilli ei mängi, kooris laulnud on ja armastab plaatidelt kuulata klassikalist muusikat, mis mõjub rahustavalt.

Praegu on peres kaubandustöötajast naine ja 9. klassis õppiv tütar, kes kergejõustikus omavanuste hulgas Eesti tugevamate hulgas. "...nad on ära kannatanud kõik need minu närvilised olekud, sest kui midagi on halvasti, siis kuskil peab inimene ju välja elama ja kus siis mujal kui koduste peal".

Pikast intervjuust noppis välja tsitaate ja püüdis monteerida tervikpildiks

Herbert Vainu

Väikesed keskused

SUURE-JAANI — VÄIKE JA SUUR

Taust ja eelajalugu

Eesti ühe kõige väiksema ja kaunima, umbes 1400 elanikuga linna nimi on Suure-Jaani. tema väiksus ongi tema suuruse eelduseks. Ega siia metsade ja soode vahelisse maanurka olegi saanud suuri asulaid tekkida. Aga see-eest on ta olnud hea pelgupaik sõdade ja taudide eest põgenemisel. Professor Jaan Lepajõe arvates on seetõttu siia kogunenud ja säilinud siin hea genofond. Mitmete silmapaistavate vaimuainimeste juured on siinmail. Kaks neist on jäädvastatud Eesti Vabariigi rahatahtedel: Lydia Koidula ja Anton Hansen-Tammsaare. Siis veel Johann Köler, Mart Saar ja paljud teised.

Pensionäride klubi MEELESPEA 10 aasta vanune lauluansambel Suurejaani kiriku ja järve taustal Võidupüha õhtul

Ning heliloojate Kappide suguvõsa: Artur, Eugen, Villem. Poolnaljatamisi on Gustav Ernesaks nimetanud Suure-Jaanit Eesti muusikapealinnaks.

Eks ta kunagi olnud omamoodi Eesti pealinn. Ainult 2 km kaugusel on siit Lehola linnus, kus elas muinaseestlaste vabadusvõitluse juht Lembitu. Ja Villem Kapp on lugenud ooperit "Lembitu" oma teostest endale kõige südamelähedasemaks.

Pole teada miks, aga just Lembitu linnuse lähedale chitasid sakslased mõnikümme aastat pärast tema langemist kauni kõrgetomilise kivikiriku, kõrgeima Liivimaa, Püha Johannese auks. Mitte väga kaugele,

Klassikaraadios

Tallinna Muusikakeskkoolis

Klassikaraadio suurem sündmus möödunud jõulukuul oli kindlasti ööprogrammi "Nokturn" loomine. See on populaarse (klassikalise) muusika non-stop programm, mis on Klassikaraadio ja Vikerraadio eetris kella 1.05-7.00. Seega on nüüd esimest korda Eesti Raadio ajaloos võimalik kuulata klassikalist muusikat ööpäevaringselt.

Vahetult enne "Nokturni" on eetris aga kahetunnine saade "Fantaasia", kus toimetaja studios pakub kuulata lugusid klassikalise muusika väga erinevatelt ääremadelt. Nõndanimetatud süvamuusika sildi all tehakse praegu palju sellist muusikat, mis on ju tegelikult sümboos folkloorist, džässist, rockist, draamast jne. "Fantaasia" saatejuhid uudistavad vabalt muusikat, mis kunagi ja kusagil on olnud populaarne ning pakuvad kuulata magusaid palu ka kaasaegsest kunstmuusika vallast. Kuna saates kõlab otse ka loomulikult sajandivanuste traditsioonidega muusika, siis peaks "Fantaasia" pakkuma kuulamisnaudinguid igas eas ja erinevate maitsetega kuulajatele.

Eesti Raadio 72. sünnipäeva pidulikul tähistamisel anti välja Eesti Raadio 1998 aasta preemiad. Klassikaraadio aastapreemia pälvis iganädalaste välismaiste muusikauudiste kajastamise eest saates "Helikaja" Priit Kuusk.

Suurim otselülitus Klassikaraadios läinud kuul oli kindlasti ülekanne Milano La Scala hooaja avatendusel. Osaliselt kanti 20. detsembril otse üle, osaliselt anti eetrisse hiljem samuti Eurooraadio jõulumuusikapäev. Eestit esindasid seal Hortus Musicus ja Ellerhein Andres Mustonen juhatusel. Suure jõluaegse pühademeleolu suminas tõi Klassikaraadio oma kuulajateni mitmeid ülekandeid ka Eestimaa kirikutest ja muusikasaalidest.

Aastalõpus oli Klassikaraadio kavas saade "Aastaring", kus nelja tunni jooksul rääkisid oma tööd-tegemistest nii meil kui ka mujal maailmas eesti muusikataeva tippähed. Uus aasta algas suurejooneliste ülekannetega - Uusaastakontsert Viinist ja Näärimuusika kontsert Estonia Talveaiast.

Klassikaraadio soovib oma kuulajatele imekauneid muusikaelamusi ka alanud 1999. aastaks.

Ettepanekud ja soovid on alati oodatud Klassikaraadio aadressil Gonsiori 21, Tallinn 15021 või elektronpostiga klassika@er.ee.

Marge-Ly Rookäär

Otsa-koolis

Detsember möödus Otsa-koolis eksamite ja arvestuste pinges. Ometigi toimus laiemat tähelepanu pälvivaid ettevõtmisi.

8. detsembril oli kooli kauaaegse õpetaja Märt Kraavi (5.XII 1935-23.VI 1998) mälestusõhtu. Kohal viibisid ka poeg ja lesk. Märt KRAAV oli Otsa-koolis õpetajaks üle kolmekümne aasta.

Kolga-Jaani, püstitati teine Johannesele pühendatud kirik. Esimene sai nimeks Gross Sankt Johannes, teine Klein Sankt Johannes. Ja esimese ümber kerkinud asula nimi **Suure-Jaani** ongi saksa keelest eesti keelde mugandatud.

Suure-Jaani muusikalisele suurusele pani aluse 1853. a. siia saabunud Kappide dünastia patriarh, Artur Kapi isa ning Eugen ja Villem Kapi vanaisa, köster, koolmeister ja muusikaelu hing Joosep Kapp. 1862 asutas ta meeskoori, millega seitse aastat hiljem käis Tartus esimesel üldlaulupeol, ja 1887. a. hariduse-, laulu- ja mänguseltsi Ilmatar. 1890. a. liitusid laulukooriga naised ning sellest peale loeb praeguseni tegutsev segakoor Ilmatar oma ajalugu. Suvel 1893. a. peeti Enge mõisas maha üsna nõudliku eeskavaga pidu.

Ja käes ta ongi! Päril suurt pingutust nõuab meelepidamine, et käsi kirjutaks ikka õigesti - 1999. Mälestustesse on jäänud jõulud, uusaastaõõ ... Ja kahjuks ka jõuluaheaeg, mida sel aastal lasti eesmärgiselt mööda saata paaripäevase pikendusega. Igatahes TMKK kooliperele kulusid need lisapäevad marjaks ära - möödunud jõulukuul oli taas saavutusterohke.

Alustama peaks abiturientide kammeransambli riigieksamist. 15. detsembril kaunis muusika kõlas armsas Matkamaja saalis pea pool päeva. Kummaline, et peale eksamikomisjoni olid vaid loetud huvilised kaasa elama tulnud noorte interpretide esimesele suurele sammule küpsustunnistuse poole. Kahju, kes sellest ilma jäid, näiteks Beethoveni "Vaimudetrio" ning Brahmsi üht viiulisonaati kanti ette peaaegu sellises küpsuses, mida nii noorte inimeste puhul ei oska oodatagi ...

Jõulukuul, nagu ikka, oli esinemisi palju rohkem kui tavaliselt. Lisaks TMKK nn. tavalistele jõulukontsertidele, mida sel korral anti kokku 6, oli TMKK kammerkoor ka valitud üheks finaali jõudnute poolt juhatatavaks kooriks noorte koorijuhtide konkursil, mis korraldati Otsa-koolis. Pärast ametlikku osa astus koor üles ka jazzkavaga, kus musitseeriti koos Eesti parimatega - Lembit Saarsalu, Olav Ehala ja Toivo Undiga. Selle "viimase peal" trioga õnnestus esineda ka oma koolis, Rahvusraamatukogus, Raekojas ja ilusas Sagadi lossis.

Nüüd aga tõelise suursündmuse juurde. Jõulukuul kolmandal neljapäeval pandi alus ilusale traditsioonile - TMKK aulaks oli terve päev läbi üks pikk-pikk kontsert. Kui õpilastele detsembri alguses sellest teada anti, olid nad muidugi rõõmsad, sest tunnid jäid ju ära! Aga see ei tähendanud muidugi, et meil oli päev täis vabadust. Oli küll, aga täis vabadust teha muusikat! Esinesid kooli sümfooniaorkester, kammerkoor, laste keelpilliorkester, lastekoor, puhkpilliorkester ning igas vanuses solistid. Kahju ainult et teisi linnakodanikke (eelkõige nõmmekeid) NII vähe kohale oli tulnud - üritus oli siiski suunatud just neile!

Aga seda viga annab parandada juba järgmisel, oi vabadust, sel aastal, sest jõuludeni '99 on ainult veidi vähem kui aasta ...

Triin Vallaste

Musitseerisid LEELO KÕLAR, EEVI ROSS, ALEKSANDR RJABOV. Endisi aegu meenutasid AINO ja LEO VILLAND. Sama päeva õhtul toimus Mustpeade Majas kooli õpetajate kontsert, publikuks seekord õpilased, kes nautisid oma õpetajate LEMBIT ORGSE, EVA PUNDERI, LEMBI METSA, IA REMMELI ja RALF TAALI meisterlikkust.

11. ja 12. detsembril toimus G. ERNESAKSA 90. juubeliaastapäevaks

pühendatud noorte koorijuhtide konkurs, 16. detsembri õhtul kooli saalis õpilaste loomingu õhtu, kus noored autorid, kes õpivad LEMBIT VEEVO, TOIVO TULEVI ja ALO PÕLDMAE klassis, tutvustasid oma teoseid. Kontserdi kava oli mitmekesine, noori autoreid pea igast osakonnast ja nii kõlas muusika jazzklaverist kuni klassikaliste kammeransambliteni.

Kristina Mägi

Pasunakoovid võistlevad

I üldlaulupeol väägverelastelt innustust saanud, asutas Joosep Kapp Suure-Jaani ka pasunakoori, ise puhus I klarnetit, koolmeister Julius Nõmmik juhatas. Hiljem läks see pasunakoor Ilmatari seltsi alla.

Sajandivahetusel võttis Suure-Jaanis hoogu pritsimeeste liikumine. 1904. a. valmis pritsimeeste seltsimaja, kus tänaseni asub linna kultuurimaja. Kolm aastat hiljem tekkis pritsimeeste pasunakoor. Villem Kapi isa Hans oli selle vastu, kuid tuletõrjujad ei jätanud jonnit ja 1920. aastatel mängisid nad Ilmatari pasunakoori "surnuks", 1933. a. aga korraldasid suured pidustused "konkurendi" esiisa Joosep Kapi 100. sünniaastapäeva puhul. 1930-ndatel aastatel tegutses aga Suure-Jaanis jällegi kaks pasunakoori, teine algkooli juures, juhatas Paul Kondas, kes

vanas põlves sai kuulsaks oma naivistlike maalidega.

Suure-Jaani pritsimeeste pasunakoori kõrgeaastad olid - omapärane küll - Stalini viimased eluaastad. 1946. a. pagendati siia - ilmselt poliitilistel põhjustel - professor Julius Vaks ja tema viis orkestri selle ajaloo kõrgeimale tasemele. 1948. a. saavutasid suurejaanlased võistumängimisel Tallinnas esikoha ning edu saatis neid järgnevatelgi aastatel. Kuid mitte kauaks. 1952. a., kui Suure-Jaanis suri Artur Kapp, saatis teda viimisel teekonnal 60-meheline orkester - Vaks oli kutsunud abijõudu ka Viljandist. Sama koosseis mängis kaks nädalat hiljem, saates siis Julius Vaksi ennast, kelle haud on üsna Kappide perekonna matmispaiga lähedal.

Töö jätkus ka hiljem nii suurte kui väikestege, eriti edukalt just viimastega.

Välismaalt

KUS ON PARIM BALLETT?

Kaks aastat elas Moskvas ja esines mitmetes osades Hispaania balletitantsija Igor Ihebra. Eriti kõrge hinnangu sai ta nii publiku kui ka kriitika poolt tantsu eest Minkuse balletis "Don Quijote".

Kodumaalt naasnult andis Ihebra intervjuu ajalehele Pais, väljendades suurt rahulolu Moskvas kogetu ja eriti hea koostöö üle selle balleti lavastaja Vladimir Vassiljeviga. Ihebra, kes on palju gastroleerinud ka Ameerikas, võrdles erinevaid koolkondi: "Mulle näib, et ameeriklased on kontsentreerunud välisele küljele, neile meeldivad igasugused efektid. Euroopa ja eriti vene publik süveneb rohkem balleti sisemisse olemusse. Klassikaline ballett säilib tänu peaausjalikult vene meistritele, kuigi ka nemad peavad evolutsioneeruma."

RIA-Novosti-ETA

Kired La Scala hooaja esietenduse ümber

La Scala avas sel aastal hooaja detsembri algul. Etendati tervelt 6 tundi järjest osaliselt Richard Wagneri hiigelooperiseriali "Nibelungide sõrmus", mida seal viimati näidati 35 aastat tagasi.

Sellel peadirigendi Riccardo Mutti algatusel oli nii ägedaid pooldajaid kui ka vastaseid. Viimased leidsid, et publikut ei tohi nii kaua piinata ja alustama oleks pidanud tuntuuma teosega.

Nii pooldajaid kui vastaseid oli ka režissöörilisel uuendusel näidata lava vastas kompuutri abil loodud kujusid.

Tõsiseid lahkarvamusi oli ooperi sisu suhtes. Itaalias elav Ricahrd Wagneri pojapoja poeg Gottfried avaldas põlgust oma esivanema antisemitliku hoiaku suhtes, mis tema sõnul avaldub ka selles ooperis. "See lugu on põhiliselt sellest, kuidas rühm "kääbuseid" - ja nende all mõtles helilooja juute - varastavad Reini kuningate kulla ja kujutab seega endast antisemitliku propaganda klassikalist stereotüüpi," väitis ta intervjuus ajalehele Corriere della Sera. Kuid Richard Wagneri pojapoeg Wolfgang läks etendusele, põhjendades oma tegu väitega, et helilooja ooperid ja isiklikud veendumused on kaks ise asja.

Lisaks veel loomakaitsete grupi Loomade Eetilise Kohtlemine juht Marina Ripa Di Meana ja tema kaaslased kordasid oma mullust tegu: ärritasid rikast publikut sellega, et kogunesid sissekäigu ette valgetes karusnahast kasukates, millele olid peale maalitud punased vereojad.

Reuters-ETA

Suure-Jaani koolinoorte pasunakoor sai mitmeid kõrgeid kohti vabariiklikul ülevaatusel, 1958. a. koguni esikoha. Seda juhatas Johannes Laos.

1974. a. tuli keskkooli muusikaõpetajaks Albert Pettinen ja asus ka juhatama kümnetkonda muusikakollektiivi Suure-Jaanis ja selle lähiümbruses. Selle kõrval jõudis ta veel komponeerida lugusid nii pasuna- kui ka laulukooridele, osa pühendatud Suure-Jaanile. 1991. a. siirdus Pettinen aga muusikaõpetajaks Soome, kus on välja andnud terve laulukäie oma teoseid. Tema 60. sünnipäeva peeti segakoori Ilmatar eestvedamisel 1998. a. Suure-Jaanis.

Pettineni lahkumisega puhkpillimäng Suure-Jaanis ei katkenud. Täiskasvanute

Impressaario tulude varjamise eest vangi

Mannheimi riigikohus mõistis 6 aastaks ja 4 kuuks vangi Saksa show-bisnise impressaario Matthias Hoffmanni tulude varjamise eest 23 miljoni marga ulatuses. M. Hoffmann oli organiseerinud kolme kuulsa tenori José Carrerase, Placido Domingo ja Luciano Pavarotti ühisesinemisi, Rolling Stonesi kontserte ja teisi "tähtede" ülesastumisi.

Mannheimi prokuratuuri teatel uuritakse ka, kas kolm tenorit ise pole süüdi tulude varjamises Iirimaa ja Inglismaal antud kontsertide eest 12 Saksa marga ulatuses. Pavarotti on ära jätnud 3 uue-aasta-eeselset kontserti Saksamaal.

DPA-ETA

Carreras Helsingis

Helsingisse esinema sõitnud José Carreras andis Vantaa lennuväljal pressikonverentsi. Helsingi oli ta viimane esinemispaik enne jõulupuhkusele siirdumist perekonna juurde Barcelonas. Ta ütles, et ta laulab vähemalt ühe laulu oma emakeeles, katalaani keeles, viimaks inimeste teadusse, et Kataloonia erineb keele ja kultuuri poolest ülejäänud Hispaaniast. Eelistab ta siiski laulda itaalia keeles, selle kõlaile ja pehmuse poolest. Naljatlev Carreras ütles ka, et ooperilauljaid ei pea pidama traagilisteks kujudeks seepärast, et nad laulavad traagilisi rolle.

Carrerase sõnul eelistab ta klassikalist muusikat, ent kuulajate soovil laulab ta ka levimuusikat ning on ise rõõmus selle üle, et võib kuulajatele elamusid pakkuda mitte ainult kurbade aariatega. Kuid kergemat repertuaari ei laula ta mitte rohkem kui kord nädalas. Üldse ütles ta end hoiduvat liiga tihedast esinemisgraafikust, et mitte rutiini minna ja oma esinemi mitte enam ka ise naudida: "Kui lähen rutiini, ei naudi ma ise ega suuda ka jõuda kuulajate südameni."

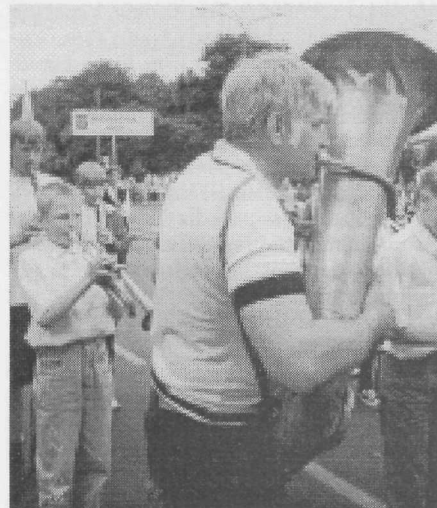
Küsimusele, kas tal on ka lapselapsi, vastas 11-aastase imelapsena oma karjääri alustanud Carreras vastuküsimusega, kas ta näeb tõesti nii vana välja. Ning lisas siis naerdes, et ta on küll 25-aastase juristist poja ja 20-aastase alles õppiva tütre isa, kuid lapselapsi tal veel pole.

STT-ETA

Võistlevad dirigendid juhatasid

Austraalias Soome koori

Soome noorsookoor Candomino käis aastavahetusel esinemas Austraalias, Singapuris ja Maleesias. Austraalias Brisbane'is juhatasid teda seal 9. korda korraldatud noordirigendide konkursil erinevad dirigendid. Kohustusliku repertuaari hulgas oli ka 2 Soome helilooja teost: Einojuhani Rautavaara spetsiaalselt sellele koorile loodud "Credo" ja koori endise liikme Olli Kortenkangase "Verbum".

Rein Vendla oma pasunapoiste keskel Tallinnas laulupeorongkäigus

Candomino praegune dirigent Tauno Satomaa viis konkursi ajal läbi ka meistrkursuse ja pidas loenguid. STT-ETA

Tubakatehas koos Carmeniga Helsingis

Hollandi firma "The Companions" organiseerib 7. ja 8. mail Helsingi suurtes hallides "Carmeni" etendused rahvusvahelise koosseisuga. Carmenit laulab kuulus Sardiinias sündinud metsosopran Sarah MaPnuga, orkester ja segakoor on Peterburist, dirigeerib prantslane Bernardo Broca, lastekooriks siiski Soome Cantores Minores.

Helsingi Areena laval on ka elusad hobused, eeslid, koerad, kassid ja muud koduloomad, Helsingi eeslinna Tapiola LänsiAuto veelgi mahukamaale areenile on aga kavatsus paigutada ka tubakatehas selle juurde kuuluvate turu ja kauplustega.

STT-ETA

Läti Rahvusoperi majanduslik olukord on raske

Läti Rahvusoperi direktor Andrejs Zagars ütles kolm päeva enne vana-aasta lõppu pressikonverentsil, et ooper on sunnitud edasi lükkama plaani mängida 1999. a "Võlflööti" ja "Bajadeeri". Samale õhtule planeeritud Mozarti "Don Giovanni" esietendust ollakse sunnitud mängima ilma dekoratsioonideta ja ajutistes kostüümides. Tuleval sügisel on kavas minna kaheks kuuks ringreisile ja maja selleks ajaks välja üürida.

Finantsdirektor Edvins Skeltons ütles, et teater on maksudena riigile võlgu 1,1 miljonit latti. Eelmine valitsus lubas selle küsimusega toimetulemiseks eraldada 500 000 latti, uus Kristopansi valitsus on väitnud, et üle 100 000 ei saa.

Riigipoolne dotatsioon riigieelarvest on 1999. a samal tasemel kui 1998. a - 788 000 latti. Kui 1998. a. sai ooperi riigilt 164 000 latti sotsiaalmaksu võlgade tasumiseks, siis 1999. a ei lubata midagi. Ja ka 788 000 on "õhus", pole ette nähtud tulude katet.

Skeltons ütles, et normaalseks funktsioneerimiseks peaks Läti Rahvusoperi saama riigilt dotatsiooni 1,4-1,5 miljonit latti aastas. Tema sõnul saab Leedu rahvusoperi 1,5 miljoni, Eesti oma aga koguni 1,7 miljoni lati suuruse toetuse.

LETA-ETA

Soome noorele kvartetile esinemiskutsed välismaale

Oulust pärinev Soome noorte keelpillikvartett Owla andis aastavahetusel Prantsusmaal Limage'i piirkonnas 3 kontserti. Kevadeks on see kvartett kutsutud kaheks nädalaks esinema Taivaniile.

STT-ETA

bigbändi juhatas Arvi Ruusakink, koolilastega on tegelnud mitmed, nende hulgas mängiv apteeker Pääru Mendi ja poiste käsitööõpetaja Richard Samuel, Evelin Samueli vanaisa. Praegu teeb seda edukalt konservatooriumis õppinud Rein Vendla, kelle juhatamisel esineti ka viimasel noorte laulupeol Tallinnas.

Niisiis jälle - kui mitmendat korda juba - on Suure-Jaanis enam kui üks pasunakoor. Teistest parem tahab olla igauks.

Ja üks sama kehti ka paljude praegu seal tegutsevate tantsumuusikaansamblike puhul.

(Järgneb)

Anne-Malle Halliku tekst ja fotod

Esimesed kaks jõulukuu nädalat veel pühade tulekust erilist märku ei andnud, alles 13. detsembril viisid Hortus Musicus ja Ellerhein inimeste argised mõtted jõululainetele. Aga enne seda jõuti kuulata kaht kammeransamblit, sümfooniakontserti, Con Brio '98 lõppkontserti ja juubeldada Gustav Ernesaksa 90. sünnipäeva puhul.

Lauri Väinmaa, Andrus Haav ja Henry-David Varena üksikasjalikku tutvustust ei vaja ja koos mängimaski on neid juba kuulnud. Seekord eelistati Beethoveni ja Debussy noorpõlvetroisid, kust autorite isikupära asemel vaatasid vastu eelkäijate väärtloomingust lähtunud mõjutused. Vürst von Linchnowskyle pühendatud trios op. 1 puudub Beethoveni hilisematele triodele omane hääle iseseisvus, väljendusvahendite mitmekesisus ja kunstiline täiuslikkus; selline lihtsameelne ja probleemitu muusika ei sea muidugi ettekandjate ette erilisi raskusi, kuid nõuab täit valvsust, et valitsema ei pääseks kolmkõlade ja heliredelite pelk vuristamine. Oskamata küll määrata teose olemuse ja muusikute passiivsuse suhtarvu, tuleb pidada kontserdi algust kesiseks.

Franckilt ja Schumannilt õpetust võtnud Debussy valas oma esimesse triosse G-duur paraja annuse romantismi ja sai tulemuseks meeldivalt tundelise, häid mänguvõimalusi pakkuva teose. Viimaseid kasutas eriti püüdlikult Varena. Tema varjunditerikas toon ja nõrke mängulaad innustasid partnerid ka avalale eneseväljendusele.

Teises pooles pöörduti juba küpse Schumanni poole - Trio g-mull op. 110 valmis viis aastat enne autori surma. Kapriiselt rütmikasse, kirglikult tunglevasse, samas ka süngesse muusikasse olid ansamblistid süüvinud õige hoolikalt, siin oli väga õnnestunud lahendusi - rohkem vast II ja III osas; tüsedat "kolmikkõla", rohkem aktiivsust ja isikupära kui esimeses kavapooles.

3. detsembri sümfooniakontserdi tegi mällusõbivaks Mihaela Martini ja Frans Helmerseni ainulaadne ansambel. Nende vabalt hingav fraas, sõbralik "võistlus" tooni ilu ja mahlakuse vallas, teksti edastamise kirglikkus ja delikaatus, mingi eriline majesteetlikkus pani tuttava teose - Brahmsi Topeltkontserdi - kõlama uskumatult lummavana. Tore oli, et oma tegemistes läbinisti veenvad solistid sundisid adekvaatselt tegutsema ka Arvo Volmeri ja kogu orkestri.

Kava esimene pool ei vaimustanud kahjaks samaväärseks. Brahmsi Traagiline avamäng tundus natuke deklaratiivseks ja Sibeliuse V sümfoonia pudenes kuidagi laiali ilusateks, kuid omavahel lõdvalt seostatud lõikudeks. Peab au andma Volmeri vilumustele ja professionaalsusele, teda on n-õ organiseerijana orkestri ees hea ja turvaline vaadata, aga liigne asjalikkus seab Volmeri töö tulemustele, eriti romantilises muusikas, teatud piirid, millest ennastunustav ekstaas jääb pisut kaugele.

6. detsembril oli Estonia kontserdisaali lava noorte talendite päralt, neist tõsiselt huvituma pidanud publiku enamik jäi paraku põnevast sündmusest eemale. Muidugi polnud just meeldiv jõuda koju kaugelt pärast südaööd, kui vaevaliselt töötanud žürii oli lõpuks oma otsuse teatavaks teinud - aga kes oskas seda ette aimata?

Preemiade jaotus võis hämmastada ka lõppkontserti mittekuulnut, sest väga andeka ja tubli, kuid veel palju õppima pidava Age Juurikase kroonimine nelja auhinnaga kaheksast võimalikust ja perspektiivse klaveriduo,

väljapaistva lauljatori ja andeka pianisti "äraunustamine" andis põhjust t õ s i s t e k s mõtisklusteks Con Brio reglemendi ja žürii töö üle. Loodetavasti seatakse Con Brio 2000 ajaks korda mitte ainult finaalistidele sobilik premeerimisüsteem, vaid leitakse ka võimalus tuua akadeemiliste pillide "ülemvõimu" alt välja meisterlikult käsitletud kannel, akordion jm.

Viieat korda toimunud konkurss-festivali ajaloos oli seekordne osavõtt suurim - 35 "üksuse" hulgas kuulati üksikesinejate kõrval ka kvartetti, triot ja nelja duetti. Valdav enamik osalejast veel õpib, sest üks ole just nemad kõige enam huvitatud lubatud esinemisvõimalustest ja ka kopsakast peapremiast - 25 000 kroonist.

Kuidas suutis žürii (E. Lippus, P. Lassmann, M. Männi, M. Kolk, L. Aav, P. Vähi, V. Veldi ja H. Pruuli) võrrelda omavahel peanisti ja viuldajat, tšellisti ja lauljat või kanneldajat kõigi teistega, ei oska öelda, kuid nende valikut tuli respektierida. Lõppkontserdil oli aga nii žürii kui ka publik ühel meelel - Age Juurikase Rahmaninovi Sonaat b-moll kõlas niisuguse aplombiga, mida selle traagilise, keeruka ja laiali valguma kippuva muusikalise materjali tõlgitsemisel nii noore pianisti poolt poleks oodanud. Lisaks pea- ja publikupremiale sai Juurikas ka esinemisvõimalusi ETV-s ja ER-s.

Püüdes reastada omagi muljed, pakuks "teise koha" Sigrid Kuulmannile, kelle I osas Brahmsi kontserdist polnud ehk veel täisküpsuse aroomi, küll aga selleni peatse jõudmise kindlaid märke. Kuulmann suutis ka ilma orkestri toeta põimida omavahel kauneid dramaturgilisi liine, rakendades selleks lausa kadestamisväärseid puhtspetsiifilisi viiuldamisoskusi. Kuulmannile omistati ERSO ja ETV auhinnad.

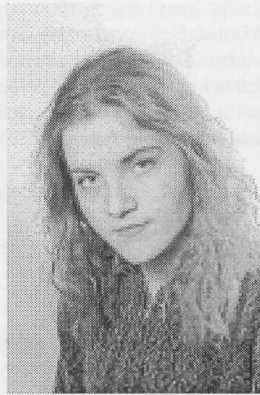
Ühtmoodi värskendav oli kuulata nii triot Marrit Gerretz-Traksmann - Harry Traksmann - Kaido Kelder kui ka duot Kai Ratassepp - Mati Mikalai. Harjumusliku tõlgituse teatud eiramisest (Schuberti Trio B-duur I osas) ja ebaõnnestunud repertuaarivalikust (Mozarti-Liszt "Reminiscenses de Don Juan" kahele klaverile) sundis mööda vaatama mõlemale ansamblile iseloomulik nooruslik kompromissitus, enese maksmapanekuvajadus ja vastutustunne tehnilise viimistluse vallas. Triole lubati salvestust ETV-s.

Sama au langes osaks ka Olga Voronovale, kes mängis koos Mati Mikalaiga Prokofjevi I viiulisonaadi tuumakalt ja heade karakteritega.

Meeldivalt laulis Heli Veskus. Mitmekesisest kavast jäid eriti meelde Bellini ja Gounod' kaunist bel cantot ja säravaid fiorituure nõudvate aariate ladus ja veenev esitus.

Katkendeid Schumanni "Kreislerianast" vahendades võimekas pianist Reinis Kampe kohati väga muljetavaldavalt.

"Rootsi aja" raames 8. detsembril esinenud **Yggdrasil Quartett** ei vastanud asjatundjate meelest eelkäänud "kiidukõnedele" "maailma

Age Juurikas

ühel parima ansambli" kohta. Küllap oli tegu peamiselt möödalaskmisega kavavalikul, sest Rosenbergi Kvartett jäi igas mõttes igavaks ja Šostakoviči Kvartett nr. 7 heaoluühikonnas elavaile "probleemivõõraks". Õnneks pakkus tõsist kuulamisrõõmu Beethoveni Kvartett a-moll.

9. detsembril oli meil külas **Leedu Riiklik Sümfooniaorkester** Robertas Šervenikase juhatusel. Selle head ansambli mängu ja ühtlast kõlapilti võis nautida Barkauskase Kontserdipalats nr. 2, Rahmaninovi "Sümfoonilistes tantsudes" ja Sibeliuse Viulikontserdi saatepartii. Viimases soleeris 20 aastat tagasi Tšaikovski-nim. konkursi võitnud ja nüüd Hollandis elav riialine Ilja Grubert - tuntud raudse mänguaparaadi ja artistliku esinemislaadiga huvitava muusikuna.

12. detsembril andis RAM oma looja ja kauaaegse juhi **Gustav Ernesaksa 90. sünniaastapäeva** puhul kontserdi, juhatamas Ants Soots, Kuno Areng, Harald Uibo, Olev Oja, Uno Järvela, Artur Vahter ja Eri Klas.

Vaid juubilari loomingust koosnev kavapool sisendas hingeliigutava tõdemuse meeskoori põhjalikult tundva maestro oskusest kirjutada nii, et see kõlaks suu- ja suurepäraselt: kord mehiselt ("Hakkame, mehed, minema"), kord hardalt ("Päike vajus pärnapuule"), kord patriootlikult ("Mu isamaa on minu arm"), kord koomiliselt (kõrtsistseen ooperist "Tormide rand") jne.

Alates H. Uibo juhata tud "Lauliku talveüksindusest", mille ta vormis vapustavaks pildiks J. Liivi üksindusahastust, jätkus programm tõsujuones. E. Klasi "sekkumiseni". "Laine tõusis" tema käe all tohtu voona ja kõrtsistseeni Tiit Tralla ja Teo Maistega oli vaimustavat särtsu-hoogu! RAM, kellele võib aeg-ajalt ikka ette heita lamedapoolset, jõuetuvõitu kõla, ebatäpseid atakke, passiivsust laulude ilmestamisel, võttis end lõpuks "paigale" ja tuletas meelde Ernesaksa-aeget kvaliteeti.

Nagu öeldud, algas 13. detsembril jõuluuag Hortus Musicuse ja Ellerheina ilusa ühiskontserdiga. Tahtmata põhimõtteliselt käia pühadekontsertidel kriitilise meeleaga, jätan lugejaga uue aastani hüvasti kohe pärast pisukest mõtisklust **17. detsembri sümfooniakontserdi** üle. Honeggeri "Jõulukantaadi" esituseks oli jälle palgatud Riiklik Segakoor Latvija - muide, alles 5. novembril laulsid nad meil Janacekki! Miks Eesti ei suuda ülal pidada üht niisugust kõrgtasemel professionaalset segakoori? Võib-olla saadetakse laiali ka ERSO ja laenatakse paar korda kuus mõnelt naabril nende orkestrit!

Honegger üllatas kole süngel alguse, jõululaulude tsiteerimise ja laustantsulise lõpuga, aga ühtekokku sai kuulatav lugu üks ikka tänu kõigile esitajale, ka L. Rahula poistekoorige ja Rauno Elpile.

Ehmatavalt teatraalses kostüümis ilmunud Valentina Taluma ei läinud vastuollu ühe välimusega - "Exultate, jubilate's" ooperiprimadonnalikult liigsesse tundelisusse laskumata ja vabalt oma häälega ka kõige keerulisemates situatsioonides toimetavana löi ta publiku lausa pahviks.

INES RANNAP

Saksofon on Eestis rehabiliteeritud

Olavi Kasemaa rajas saksofonikooli ja ka hiljuti oma **15. tegevusaastat tähistanud saksofonikvarteti** praktiliselt tühjale kohale. Kuidas siis see juba poolteist sajandit mujal maailmas hästi tuntud pill oli jäänud Eestimaale nii võõraks?

OK: "Arvan, et seda põhjustas saksa kultuuri tugev mõju - vastupidi prantsuse kultuuri mõjuväljas olevatele maadele ei võtnud Saksamaa saksofoni omaks. Nii leiduski meil 30ndate lõpus tegutsenud rohkem kui 300 puhkpilliorkestris vaid mõni üksik saksofon. Seda pilli õpiti siin tundma vaid diletantidest jazz-muusikute vahendusel, mistõttu jäigi saksofonile külge kergemeelse, praäksuva-vinguva instrumendi maine. Pean üheks osaks oma elutööst saksofoni rehabiliteerimise Eestis, sest tegelikult on see väga tõsine, kuigi kapriisne pill, millel oskaja mees võib imet teha."

Oskaajad mehi oli Kasemaal 1983. a. veel õige vähe võtta; Villu Veski õppis siis kolmandal, Valdur Neumann teisel kursusel, nendega esimene "kvartetiproov" tehtigi. Aga kui kampa kutsuti ka Ants Müüri oma baritoniga, sai päevselgeks, et selle asjaga tuleb tegelema hakata. Esimesed noodid hankis Kasemaa Rootsist.

OK: "Olin Stockholmis Balti Instituudi korraldatud ajaloo konverentsil ja lõin salamahti kontakte välisestlastega. Sümpaatne arhitekt Hando Kask võttis mu käekõrvale, viis noodipoodi ja ostis esimesed kvartetinoodid. Arlanda lennuvälja meteoroloog Gert Hirsch aga aitas hankida sopransaksofoni. Võib öelda, et need kaks meest seisid kvarteti hälli kõrval."

Nüüd, kus Tallinna Saksofonikvarteti repertuaariühikute arv hakkab jõudma sajani ja neile on originaalhelitöid kirjutanud ligi paarkümmend eesti komponisti, on algaastate noodimaterjali hankimisele naljakaski tagasi mõelda.

OK: "Maailmas liikus juba siis sadu originaallugusid, transkriptsioonidest rääkimata, aga mina pääsesin neile ligi vaid harvade välisreiside aegu. Täna on olemas n-õ standardrepertuaari ammendanud ja jõudnud tõdemuseni, et tippu pürgivad kvartetid peavad kas mängima teistest peajagu paremini või omama uudset, lõõvat repertuaari. Meie olemasolev teist teed pidi ja peab ütlema, et eesti muusikal on välismaal minekut. Juba üks esimene meile pühendatud - Ignatjevi "Pastoral Suite" võeti kõikjal hästi vastu. See on ilus, lihtne, väga instrumendipärane muusika. Omal ajal põlnud loo tellimisega probleeme, Heliloojate Liit maksis kõik kinni, aga nüüd tuleb loota välisestlastele - neil seal on selleks raha küll! Mägi "Collocutio" ja Tüüri "Lamentatio" on näiteks loodud Stockholmis kvartetile, aga meie mängime neid suure mõnuga. Meile äärmiselt ahvatlevatest pakkumistest - näiteks kasvõi ameerika helilooja Appelbaumi poolt - olemasoleva summitud alati ära ütlema."

15 aasta jooksul on Tallinna Saksofonikvarteti teinud mitu ringi Eestimaal ja viinud oma kunsti Taani, Norrassa, Soome, Saksamaale, Šveitsi, Hispaaniasse, muidugi ka endisesse N. Liitu.

OK: "Oleme tõesti alati rakendust leidnud ja pole publikust iialgi puudust tundnud. Üheks meie plussiks on ilmselt kavade koostamine "seinast seinani". Veski oma võrratute dzässimprovisatsioonidega suudab

ka kõige reserveerituma publiku lõpuks üles kütta. Muidugi nõuab see kurss kõvasti rohkem tööd kui ühe stiili viljelemine. Minu teada on mujal maailmas kvartetid jagatud ikka kahte lehte - kes klassikalise, kes dzässmuusika poolel.

Tänu parajale hõivatusele töötame üsna regulaarselt. Ega pikki pause saagi jätta, kohe annavad tunda puudujäägid intonatsioon, toonikvaliteedis, avangutäpsuses. Pidev koosmäng ühtlustab ansamblist toonitunnetust, mis kaldub kutsetöös paratamatult eri suunda: Veskil dzässis, Neumannil puhkpilliorkestris, Naglal koguni klarinetimänguks vajalikku värvingusse. Ainult mind kui pedagoogi mingid "kõrvalekaldumised" ei kimbuta."

Tallinna Saksofonikvarteti tasemest annab kõige objektiivsema pildi tema kutsumine saksofonialastele maailma- ja euroopakongressidele, osalemine mitmel festivalidel, pääs Clarino lehekülgedele plaadiga "Plays Bach and Jazz" ja "Saxomania" korraldamine Tallinnas 1998. aasta jaanuaris.

Tallinna saksofonikvartett, Vasakult Olavi Kasemaa (sopransaksofon), Villu Veski (altsaksofon), Hendrik Nagla (baritonsaksofon) ja Valdur Neumann (tenorsaksofon).

OK: "Mul on tõsiselt hea meel, et saime maailmakongressil tutvustada just Eesti muusikat; leiti, et see oli huvitav, äratas tähelepanu ja tõstis meid teiste seast esile. Euroopa kongressile telliti taas eesti muusika kava, ent meie kallid kultuuriametnikud ei leidnud sõidu finantseerimiseks ühtki senti. Eks rahapuuduse taha jääb muudki seisma. Näiteks on materjal eesti muusika CD tarvis salvestatud, kuid raha väljaandmiseks alles otsime. Muidugi ei tule seekord kommertsplaati, sellest huvituvad vaid erialainimesed, aga eelmise, Bach-Jazz-plaadi kaasas olnud 100 eksemplari haarati Saksamaal lennult.

Kui veel rääkida materiaalsest poolest, siis nõuab üksjagu raha nootide ja pillikeelte ostmise; 300-krooniseks karbis on vahel vaid 2-3 tõesti head, kontserdikski sobivat keelt!"

Aastate jooksul on kindlasti kogunenud

põnevaid mälestusi esinemiskohtadest ja -oludest.

OK: "Kõige "intiimsem" esinemispaik oli saunaesik Pimi teedehitajate juures, kõige "demokraatlikum" aga staadion Norras - olime nagu neli hiirekote tohutul platsil.

Pimis "nägin ma viimati Venemaad" - ühes asulas paiknes kummaldi pool betoonteed kaks diametraalselt erinevat kultuuri: eestlaste soojad valged majad keset kasvama jäetud puid ja korralikult pinnatud ümbrust ühel, buldooseriaga lagedaks aetud porisel maa-alal räpased, 1,5-meetri kõrguste solgivalidega ümbritsetud majad teisel pool. Nägime, kuidas tuldi maanteele, jäeti sopsed säarikud maha, pandi kõpskingad jalga ja mindi eesti poolele promeneerima. Sealkandis andsime ka oma lühima kontserdi. Veerand tundi pärast algust paisus lärm üle meie helide, kümme minutit hiljem kakeldi juba nii, et veri pritsis... Hoolitsesime kähku eluga pääsemise eest!

Kontrastiks üks lõpmatult kaunis esinemispaik Strasbourgi pargis - hilisel õhtul istusid tohutult leitsakus inimesed ka pimedas aias ja kuulasid meid läbi valjuhääldite. Muide, kandsin seal esmakordselt prille. Nende sangad olid aga pisut pikad ja laskisid silmaklaasidel vajuda ninaotsale. Karin Jaani jutustas hiljem, et oli põnevusega oodanud, kas kontsert saab ikka enne otsa, kui prillid maha kukuvad!

Ilusaid mälestusi on Norrast ja mitte ainult võimaluse pärast püüda sealsetest jõgedest forelle! Norra mändeerid on äärmiselt osavad "müüma" muusikuid igasuguste toredate ürituste juurde. Soomes on meie "pärusmaaks" olnud kirikud, kus orleit pole, saadame ka koraalilaulmist. Meile meeldib väga kirikute akustika ja olustik."

Kas on juhtunud ka lavalisi äpardusi?

OK: "Eks ikka -kord pole minu alati äärmiselt korras nootide hulgas vajalikku partiid, kord on Neumannil kleepunud kokku valed leheküljed ja ette sattunud niisama valge leht kui ehmunud Neumanni nägu; kord ei märka üks meist *alla breve* märki ja "venib" teistest poole aeglasemalt— Aga need on kõik tühiised asjad võrreldes selle vapustava teadega, mida sünnitab kontserdi ajal eeltöö rutiinsust asendav spontaanne musitseerimine. Kahjuks ei juutu seda just igal kontserdil."

Tallinna Saksofonikvarteti tähtpäevakontsert toimus Mustpeade Majas 15. detsembril. Kaasa tegid Pille Lill ja Madis Metsamärt, Vivaldi, Gershwini, Granadose ja Iturralde helindite kõrval oli kavas kaks esitekkannet: Talli "Fantaasia" ja Sumera "Lupus in fabula".

OK: "Johannes Tall on Michigani Ülikooli muusikaosakonna dekaan. Suvisel Tallinnas-käigul tutvus ta minu abil saksofoni mänguvõimalustega nii põhjalikult, et kirjutas kojuõudnult kohe "Fantaasia", kus on rakendatud minu avastatud *slap'*il ja multifooniil põhinevat nn mõranenud kella heli. Pala alltekstiks on *memento mori* - lihtsat meloodiat katkestab aeg-ajalt leinakella hää.

Sumera kvarteti seitse lühikest osa on üles ehitatud huvitavatele väljendusvahenditele."

Juttu ajas
Ines Rannap

Kuidas korraldada tänapäevaseid laulupidusid?

Diskussiooni lühendatud protokoll

(Algus eelmises numbris.)

HV: Härra Ots, ma vaatan, tahab sõna saada. Tema küll ei laula, aga tegeleb alaga, millel on laulupeo kavas kindel koht.

Ka korraldajad saavad siunata

AO: Ma olen ka laulnud ning lõpetanud konservatooriumi, lisaks trompetimängija diplomile koorijuhina. Praegu olen pühendunud professionaalsete puhkpillimuusikute ettevalmistamisele. Siin on ka probleeme palju, mille üle olen ma ka võtnud üsna põhjalikult sõna Muusikalehe veergudel. Vast mõned on lugenudki.

Praeguse teemaga seoses tahaksin öelda, et kui lauljate vahetumine laval on pealtvaatajaile igav, võiks selle aja täita puhkpillimuusikaga. Ma võiksin puhkpilliprofessionaalina anda ka nõu laulupeo üldjuhtidele, kui nad peavad vajalikuks mind ära kuulata. Võiks korraldada laulupeo ajal omaette puhkpillifestivali Raekoja platsil.

Eelmisel koolinoorte laulupeol oli kavasse lülitatud nii rasked puhkpillilood, mida ma ei julge isegi võtta oma spetsiaalselt puhkpilli õppivatest noortest koosneva orkestri kavva. Ning tulemuseks oli, et mäng jäi ühes kohas seisma. Kas niisugused lood pole tingitud ka asjaolust, et erinevalt kooridest pole puhkpillimuusika laulupidudel mitte oma ala parimate juhtida ja organiseerida?

Koolilastele puhkpillimuusika õpetamise osas on meil palju õppida Soomest, rääkimata Norrast. Kui me seda ei tee, võib puhkpillimäng laulupidude repertuaarist mõne aja pärast välja langeda.

NK: Laulupeorongkäiku võiks ära kasutada parimate koori- ja puhkpillikollektiivide esiletõstmiseks, andes neile vastutusrikkaid ülesandeid, seehulgas tuletoomise osas, teatades, et need ja need on saavutanud seda ja seda. See innustaks. Miks ei võiks lasteorkestrid vahetudes saata tuld? Neid võiks ka ekraanil näidata.

Ma olen palju aastaid tegutsenud isetegevuses ja tean, kui stimuleerivalt mõjub isetegevuslastele nende saavutuste esiletõstmine.

Ma ei näe pealtvaatajate hulgas olles, kuidas austatakse meie koorijuhte. Seda tuleb esile tõsta. Eelmisel laste laulupeol oli huvitav,

kuidas tuli läks käest kätte. Aga pealtvaatajad nägid seda halvasti. Selliseid häid asju tuleb võimendada.

HV: Üks küsimus hr.Matiisenile: Te ütlesite omal ajal, et me räägime laulupidudel aina "Maa, maa!", aga meri on kohe lauluväljaku kõrval ja see tuleks välja mängida. Kuidas Te seda mõtlete konkreetset teha?

AM: Ma arvan, et seda saaks teha ekraanide abil.

Mitmete laulupidude organiseerija seisukoht

HV: Hr.Moss ilmselt kibeleb pikemalt sõna võtma.

IM: Enne kui ma lähen oma teeside juurde, meenutan, et 1969.a., kui me tähistasime oma laulupeotraditsiooni 100.aastapäeva, organiseerisime me laulupeo ajal raudse eesriide taga maailma suurte purjekate läbisõidu ka

Tallinnast. Laulupeo lõpetamisel seilas ka 40 jahti Tallinna lähel ja nad mängisid sellele sündmusele kaasa ilutulestiku saatel. On ikka tehtud küll suurejoonelisi atraktsioone.

Nüüd minu põhimõttelised teesid.

Esimene küsimus: kelle pidu on laulupidu? Aitäh Kersti Raudamile, et ta jagab minu sügavat veendumust, et laulupidu on esmajoones lauljate ja pillimeeste pidu. On ka fakt, et laulupeol on oma austajaskond. Seda saab mõnevõrra suurendada, kuid see ei pea olema omaette eesmärk. Oleks isegi ohtlik hakata võitlema selle eest, et Üllasummeri publik jookseks ummisjalu laulupeole. Laulupeo müümine - seda mõnikord rõhutatakse - võib komertsradadele ja see

võib olla väga ohtlik.

Teiseks - jutt laulupeo traditsiooni peatsest väljasuremisest on asjatundmatu. Ületähtsustatakse ühte, poliitilist aspekti. 20.-30.aastail toimus Eesti Vabariigis 4 üldlaulupidu ja need arenesid tõusvas joones. Perioodi lõpuks oli 25 000 lauljat koondunud Eesti Lauljate Liidu ümber. Selle aja suurimal laulupeol osales 16 000 lauljat ja mängijat - rõhutan alati lauljate/puhkpillimängijate ühtsust, kusjuures siis ei olnud veel ei poiste-ega mudilaskoore. Ja midagi ei lugenud see, et polnud tarvis võidelda ei venelaste ega

sakslaste vastu. Praegune karjalaske aeg ei kesta kaua. Ning arvata laulupidu nii madalate väärtuste hulka, mida on võimalik mõne aastaga välja suretada, on jama.

Praegu pretendeerib tuleva aasta üldlaulupeole 31 tuhat lauljat-pillimeest ja me oleme sunnitud tuhandeid mitte esinema lubama. 8 aastat tagasi oli Eestis umbes 3000 mudilaskoori lauljat, mullu 9700, tavalise lastekoori 7000 laulja asemel oli mullu neid 11500. Jutud laulupeo väljasuremisest on kõvasti liialdatud.

Omaette teema on see, et Eestis on praegu sündivus madal, peaaegu pooled lapsed on jäänud sündimata. Lähemal aastail lakkavad olemast sajad klassid, paljud koolid suletakse. Siin peitub teatud oht laulupidude tulevikule, mitte selles, et meelelahutusliku kultuuri ilmingud seda välja tõrjuvad.

Kolmandaks - laulupidu on kompromiss suurema ja väiksema kunstilise võimekuse vahel. Parim koor ei pea häbenema laulda laulupeol kaasa ja nõrgemal peab olema see võimalik. Samuti kompromiss uue ja vana, koormuse ja aja vahel. Alati tahab iga kooriliik ennast näidata. Aga kui me anname igale kooriliigile nelja asemel kuus-seitse laulu, siis pole teise päeva kontsert enam 3,5, vaid 5 tundi. Siis väsis kuulaja. Kogu aeg tuleb neid kompromisse silmas pidada. Ka ühend- ja erikooride vahel. Tõeline laulupidu on ühendkoor, kui lava on triiki täis.

Laulupidu ei ole kunstilise võimekuse tõusu määravaim faktor, ta tugineb sellele, mis on ühiskonnas olemas. Peamine on, milline on muusikaline kasvatus eesti koolis. See on läinud tagasi. See töö, mida tegid omal ajal Riho Päts ja Heino Kaljuste jo-le-mi-süsteemi juurutamise osas, andis tulemusi, annab hiilgavaid tulemusi praegugi nende noortekooride osas, kes paistavad silma maailmatasemel.

Aga praegu on suur poleemika selle üle, et laps väsis pingelise 5-päevase töönalalaga ära, ent 6-päevasele üle minna ei taheta. Niisiis tuleb korrigeerida programme. Ükski matemaatik ega keemik ei loobu, koormuse vähendamine võib tulla kunstilise kasvatusel arvelt.

Edasi - laulupeo korraldamise sisuline külg põhineb täielikult demokraatlikul menetlusel. Laulupeo kunstiline juht ja tema kaudu kunstiline toimikond selgitatakse välja ideekavandite konkursi kaudu. Praegu käib järjekordse noorte laulupeo ideekavandite konkurs. Igati võiks Laulupeo Suhtasutusest saada juhendi. Samal ajal on see Kooriühinguga kooskõlastatult saadetud spetsialistidele, kellel on potentsiaali endale sellist vastutuse koormat võtta. Iga kord on viimastel aastakümnetel toimikond oluliselt uuenenud. Palju on noori. Tee on lahti uutele

Aavo Ots

Ülo Krigul

ideedele, uutele tegijatele. 1999.a. tuleb dirigendipuldi palju uusi inimesi. Kui me lisame veel noorte laulupeo, võime öelda, et rotatsioon on viidud maksimumini. Iga laulu juhatab ise inimene. Keegi ei saa rääkida, et laulupidu teeb mingisugune klikk.

Kui tulevad uued jõud, teevad nad paratamatult läbi protseduuri, mis eraldab terad sõkaldest, võimalikud ideed mitteväimalikest või mittevajalikest. Seejuures on oluline probleem kronometraaž.

On inimesi, kes väidavad, et kõik aeg tuleb täita huvitavaga. Tuleb välja, et ei tohi. Teatrietendus kestab 1 tund 40 minutit, laulupeo kontsert 3-4 tundi. Kui vaatajal pole sealjuures hingetõmbeaega, siis tapab see tema ära, ta peab saama lõõgastuda.

Ma olen näinud oma elu jooksul palju lavastajaid, olen näinud, kuidas laulupidu võtab tuhinat tagasi. Pole võimalik ega otstarbekas.

Nüüd konkreetselt tuleva aasta peost. Hr.Soots rääkis sisulisest küljest. Ma rõhutan seda, et me läheme jälle kompromissi peale. Tallinna laululava on ehitatud naturaalse helikõla jaoks. See on naturaalne ruupor, mille iga ruuttoll peegeldab heli. Helisalvestusruumid aga on ehitatud seintega, kus kõik sumbub ja saab heli puhtalt kätte. Me püüame tuleval aastal ületada seda vastuolu: loomulikus peegeldavas ruuporis saada puhas heli.

Varsti on meil siin Berliina firma esindaja, kes presenteerib helivõimendust. Kui hind on vähegi vastuvõetav, siis me tema juurde jääme, sest tegemist on akustilise disaini hea, suure firmaga, kes suudab lahendada suure orkestri võimendamise väga raske küsimuse. Et saada heli väljakule, kus viivitamine ulatub 1,5 sekundini. See firma lubab ka tuua kohale 2 jumbotronekraani. Me ei saa, nagu Tamulas, pida paugutamispidu pimedas. Päeval on oluline tegur päike. Ainult jumbotonid kui elektroonilised ekraanid on võimelised andma korralikku pilti päikesevalguses. Loodame neid tuleval peol kasutada ja panna kava emotsionaalse poole teenistusse. Nad peavad edasi andma seda, mis toimub laval. Rahvas näeb ju dirigendi selga. Nüüd on meil võimalus näidata teda eestpoolt. Samuti heliloojat. Ma loodan, et see läheb korda.

Nüüd tänase kokkusaamise kohta. On suurepärane, et Muusikalaht on avaldanud eri vaatenurgast artikleid laulupidude korraldamise kohta. Seda enam, et praegu asjatundlikku kriitikat isetegevusliku koorimuusika kohta ju pole. Selles mõttes on täidetud lünka. On ka loomulik, et mõned tahavad laulupeorastat pöörata tagasi, teised jälle rongi eest joosta, aga elu paneb asja ise paika. Kui algab jälle uue laulupeo ettevalmistuse tsükkel, siis kunstiline toimikond, elanud läbi suured sünnitusvalud, jõuab tulemusele, mis on antud ajal võimalik.

Võib olla ka eri kontseptsioone. Pole välistatud, et tuleb laulupidu, kus esitatakse põhiliselt maailmamuusikat.

Veel siin kõlanud mõningatest probleemidest. Räägiti, et kasvõi sundkorras tuleb laulupidusid jätkata. Praegu pole kedagi sundida välja: laulupidudele tahtjaid on rohkem kui me saame neid sinna lasta. Tuleb läbi elada valuline väljapraakimise protseduur,

esmajoones mudilas- ja lastekooride osas.

Viimane - uued laulud on valuline küsimus: koorikomponiste on jäänud üha vähemaks. Lisaks materiaalsed motiivid.

NK: Mul on Teile, härra Moss, mõned küsimused: kuidas Te kavatsete lahendada rätikute, afišside küsimuse jne.?

IM: Afišid, plakatid tulevad.

Muide oleme, pidades aru, jõudnud veendumusele, et eeloleval laulupeol me televisiooni otseülekannet ei tee. Me anname Eesti Televisioonile võimaluse, kui ta peab vajalikuks, anda laulupeo avamine otse eetrisse - 25-30 minutit- ja teisel päeval lõpp, kui soovitakse. Ülejäänud salvestatakse ning näidatakse 4-5 nädalat hiljem.

Rätid? 1994.a. oli väga soodus võimalus firmale, kes tahtsid teha meeneid. Tehti korralikud värvikad mütsid laulupeo-embleemiga - 35 krooni. See polnud kallid. See firma müüb neid tänaseni 10 krooniga. Märgid, T-särgid ka ei lähe praegustel suurtel üritustel.

Ma loodan, et 1999.aasta laulupeol tuleb mitte vähem pealtvaatajaid kui 1994.a., millal esimesel päeval oli 110 tuhat, teisel 115 tuhat inimest. Nüüdki käib eelmüük ilma suurema kärata päris edukalt, seehulgas välismaal. Kuid isegi teatmikud, mis 1994.a. maksid 10 krooni, sel aastal 12 krooni, ka ei lähe. Praegu ostab inimene Eestimaal pea ainult eset, millel on tarbimisväärtus ja seegi olgu importtoode. Eelmisel laulupeol, ma mäletan, kõhkles ema õhupalliga lapsega, kas osta laulupeopiletit või mitte. Lapsel läks õhupall lendu, ema ostis uue õhupalli, aga pileti jättis ostmata. Ja see pole mingi üksikjuhtum.

Kui mõni firma tahab meeneid valmistada, maksab meile kasumist teatud protsendi, võib ta seda teha. Aga ma kahtlen, kas on selliseid firmasid.

Ettepanekud ja küsimused ei taha lõppeda

NK: Nähtavasti olid meened ka viletsalt tehud. Rätik, kus olid peal üldjuhtide autogrammid, olid omal ajal väga nõutud ja hinnatud. Ma olen neid näinud ka välismaal klaasi all. Härra Moss ütles, et seekord tuleb palju välismaalasi. Ma ei usu, et nad tulevad siia importkaupa ostma. Pigem tahavad nad mingit meenet laulupeolt kaasa viia. Ka sellele tuleks mõelda.

KR: Osa inimesi, kes on harjunud laulupidudel käima, on praegu liiga vaesed. Kas poleks võimalik teha laulupidusid tasuta?

IM: Osa inimesi on tõesti vaesed. Mõõdunud noorte tantsupeol vajab osa lapsi turgutamist tantsuväljaku välihaiglas, kuna nad olid ilmselt alatoitunud. Seetõttu oleme me tagasi lükanud ka ettepanekud loobuda laste tsentraalsest odavast toitlustamisest. Päris piletit laulupeo külastamisele me siiski ei lähe - 20-kroonine pilet peaks ka pensionäri olema jõukohane. Palju tõsisemat probleemi näen ma hoopis transpordis: rongide ja busside arv pidevalt väheneb. Kuidas vaesem rahvas kogu Eestist üldse pääseb Tallinna ja tagasi?

AO: Kuidas ikka võis juhtuda, et noorte laulupeo eel õpiti terve aasta mittejõukohast repertuaari?

IM: Mina ei loe end kompetentseks sekkuma laulupeo kunstnõukogu tegevusse. Tehti viga, õpitakse vigadest.

AO: Aga Eesti Kooriühingus on puhkpillil omamoodi, just nagu alam staatus.

HV: Peetakse silmas nähtavasti seda, et kooridel on seltsid, puhkpillil seksioon.

IM: Sektsioonil on täpselt samad õigused mis seltsidel. Kui puhkpillimehed tahavad oma sektsiooni ümber korraldada seltsiks, siis on see nende teha. Keegi seda ei keela.

HV: Tänavu ju tuleb ka naiskooridel õpitud repertuaar vahetada.

IM: Lauldi Viljandi laulupäeval laulud läbi, üks osutus liiga raskeks, asendatakse teisega. Normaalne vigadest õppimise protsess.

NK: Aga...

HV: Me peame hakkama lõpetama, oleme arutanud üle 2 tunni, diktofonilindi mõlemad pooled on ka juba täis.

Loodan, et keegi ei kahetse seda ärakulutatud aega. Paistab, et need, kes pole laulupidude korraldamisega otseselt seotud, said hr. Sootsilt ja hr. Mossilt mõndagi huvitavat teada. See näitab, et nende harvad esinemised Eesti Raadios ei ole jõudnud isegi inimesteni, kes on sellest küsimusest huvitatud. Laulupidude korraldamist, seda millised projektid võistlevad, milliste kriteeriumite alusel valitakse võitjaid, on avalikkuse ees ümbritsenud salapärasuse looriga isegi Kooriühingu enda väljaanne. See põhjustab väärtitumõistmist. Loodame, et pressisekretäri tööle hakkamisega olukord paraneb. Muusikaleht on endiselt laulupeo korraldamise küsimuses seisukohavõttudele avatud. Loodame, et olukord muutub ka teistes väljaannetes ja nende juhid taipavad, et poliitiliste kemplemiste ja skandaalide laine meedias on inimesi ära tüüdanud ja nad tahavad lugeda midagi positiivsemat.

Teisalt tahaksin loota, et laulupidude korraldajad neid asja siira parandadahtmise sooviga tehtud ettepanekutes, mida nad ei aktsepteeri, siiski leiavad mingi aspekti, mida on väärt arvestada. Usun, et nagu meie ühine soov on laulupidude püsijäämine, nii on see ka arutelu jätkumine nende parema korraldamise üle ja selle käigus väljaõeldud mõtetest ratsionaalsuse iva väljaotsimine.

NK: Tahaksin siiski laulupidude korraldajaile panna südamele, et erinevate inimeste gruppide seisukohtade arvestamisel ei jätaks nad tagaplaanile neid, kes on isetegevusega aastakümneid tegelnud ja kellele on see väga südamelähedane.

Lindilt kirjutas arutelu maha, lühendas ja monteeris

Herbert Vainu

Toimetuse vabandab tema poolt tähelepanemata jäänud kompuutri koerustiiki pärast, kes Ants Matišeni fotot leheküljele paigutades lükkas ära selle all juba olnud tema nime. Arvamusi laulupidude korraldamisest toob ML ära ka järgmistest numbrites.

Ilmar Moss

Veljo Tormise "range stiil"

(Algus eelmises numbris.)

3. "Eestirahvaerakonna märg 1990." kulminatsioon

S. 3 soli A.
 A. *Alu* i - sa - maa a - r - mas, kus
 T. I *Oh* minu i - lus i - sa - mas, oh kui armas o - led sa!
 T. II *Oh* minu i - lus i - sa - mas, oh kui armas o - led sa!
 B. I *Oh* minu i - lus i - sa - mas, oh kui armas o - led sa!
 B. II *Oh* minu i - lus i - sa - mas, oh kui armas o - led sa!

punta-ksa / simile /

S. 3 soli A.
 A. *siis* a - di - nud ma, sind
 T. I *kapsas*-se, kasi kapsas-se, ära tulle minu ka - li, kul - la - ee! Lasi
 T. II *Oh* minu i - lus i - sa - mas, oh kui ar - mas o - led sa!
 B. I *Oh* minu i - lus i - sa - mas, oh kui ar - mas o - led sa!
 B. II *Oh* minu i - lus i - sa - mas, oh kui ar - mas o - led sa!

punta-ksa / simile /

ar-mas - tan mi - ne jät - t...
*kapsas*se, kasi kapsas-se, ära tulle minu ka - li kul - la - ee! Lasi
Oh minu i - lus i - sa - mas, oh kui ar - mas o - led sa!
riinal kinge - ta on kea! Oh ma - li, ma - li, sa ei tea, sinu

punta-ksa, punta-ksa / simile /

Muuseas kasutab Tormis ka siin imitatsioonilise polüfoonia elemente, mis

on siin üldise faktuuri lahutamatuks osaks. Väga ilusad ja väljendusrikkad on

vertikaalsed kontrapunktid laulus "Tõmbetuul", kenade ristamistega.

4. „Sampsa auditur“, lt. 98-103

Log drums

mf

stacc

dim.

I I - bi quaerit of fi - ciam. (I - bi quaerit of fi - ciam)

II of fi - ciam. (I - bi quaerit of fi - ciam)

III *mf leg.* I - bi quaerit of fi - ciam. (of fi - ciam)

5. „Incantatio maris aestuosi“, lt. 76-81

T. I Riv

8

Surgunt ad aequandum, turbines ad saeviendum.

Surgunt ad aequandum, turbines ad saeviendum.

T. II Riv

8

Surgunt flatibus ad aequandum, turbines ad saeviendum.

-endum. Surgunt flatibus ad aequandum, turbines ad saeviendum.

R. I Riv

8

Surgunt flatibus ad aequandum, turbines ad saeviendum, turbines ad saeviendum.

Surgunt flatibus ad aequandum, turbines saeviendum, turbines ad saeviendum.

R. II Riv

8

Surgunt flatibus ad aequandum, turbines ad saeviendum, turbines ad saeviendum.

Surgunt flatibus ad aequandum, turbines ad saeviendum, turbines ad saeviendum.

V

Peatume lühidalt ka uutel harmoonilistel võtetel Tormise teostes.

Nagu juba öeldud, allub ta harmoonia praegu foburdooni reeglitele; võib olla häälestatud oktaavi suhtes (enamikus teostes, vt kasvõi näide 2) ja koosneb oktaavi, kvindi, kvardi ja tersti intervallidest ja võib olla häälestatud tritooni (=1/2 oktaavi) suhtes (erijuhtumitel, kui teos baseerub rahvaloomingu eri laadidel, vt näide 5).

Siis muutuvad kõik intervallid kaks korda vähemaks (kogu teoses või selle osas) ning võrduvad vastavalt tritoonile, tertsilile ja sekundile. Kuid see ei tähenda, et kooskõlade koosseis on piiratud. Hääled Tormise teostes muutuvad iseseisvamateks ja lähevad sageli risti; nende ristumiste abil võib helilooja kasutada mistahes kooskõlasid kuni kobarakordideni (vt näide 5). Loomulikult nõuab kõik see suuremat tehnikat, sarnast range stiili heliloojate omaga, kuid seetõttu muutuvad ka teosed informatiivsemaiks.

Teatavasti häälte ristamine on klassikalises harmoonias keelatud; eelmisel perioodil, kui Tormise ajatunnetus oli "klassikalisem", helilooja vältis seda.

Muutnud on oma funktsiooni ka niisugune võte nagu orelpunkt või üldse pikad noodid. Varem oli nende põhifunktsioon takistada kõikide häälte liikumist ühes suunas lindharmooniate puhul - seda ülesannet täitsidki värvilised foonid pikkadest üksikhelidest või kooskõladest. Praegu esineb see funktsioon

70 aastat tagasi

Jabruar 1929

Muusikaleht oli saanud 5-aastaseks. Mõistagi oli sellise kitsale temaatikale pühendunud ajakirja lugejate arv liiga väike, et ots otsaga välja tulla. Nii nagu nüüdki. Toimetajatõdd olid esimese 5 aasta jooksul teinud J. Aavik, A. Kasemets, M. Saar, R. Päts, L. Neuman ja T. Vettik.

Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Selts Tartus kavatses asutada **Muusikalehele** võistlaja - **Eesti Muusika Kuukirja**. Ülesandeks võeti levitada teadmisi helikunsti kohta, peegeldada meie muusikaelu tähtsamaid sündmusi ja propageerida algupärast heliloomingut. Eriilist rõhku taheti panna kodumaa muusikaajaloo valgustamisele, muusikakasvatusele, vaimulikule ja teatrimuusikale. Peatoimetajaks pidi saama M. Härma.

29. jaanuaril müüdi **Tartus A. Nieländeri muusikakooli viimast vara**, et maksta töötajatele võlgu olevad palgad. Asjahuvitatud ärimehi ja muusikuid oli murdu.

Kaitseliidu väljakuulutatud **uute marsside saamise võistluse** võitis 38 saabunud võistlustöö hulgast E. Liinev. Teise koha sai R. Kull.

Tallinna Keskraamatukogu juurde otsustati asutada **muusikaline raamatukogu** kuhu taheti koondada keskraamatukogus olevad ja edaspidi muretsevad muusikalised teosed.

Koorikontsertidest äratas kõige rohkem tähelepanu 70-liikmelise **Narva ühendatud vene seltside segakoori** ülesastumise J. Arhangelski juhatusel. Tõhusat tööd oli tehtud hääleseadega, mis andis koorile pehme ja maheda kõla, mõjuvad olid efektid diminuendo ja crescendodega.

Sügavaima mulje jättis koor Borodini ooperist "Vürst Igor".

Eriilist tähelepanu äratas noor prl. **Miliza Korjus**, kes hiilgas kõrgete nootide, trillerite ja keeruliste käikude puhta esitusega. Eriti elava menu osaliseks sai tema esitatud kavatiin ooperist "Sevilla habemeajaja". Prof. T. Lemba kirjutas, et M. Korjus jättis "hea mulje ja võib vaadata heade lootustega tulevikku."

"Vikerlaste" edu viis mõttele alustada ka 1929.a. sügishooaega eesti ooperiga. Äsja oli valmis saanud A. Lemba "Kalmuneid". Tutvust selle lavateosega loodeti teha vabariigi aastapäeval "Estonia" kontserdisaalis, kus EMO segakoor solistide ja orkestriga sellest paar pilti ette kanda kavatses.

8. jaanuaril tuli **Estonias** lavale Mozarti ooper "Don Giovanni" ("Don Juan"). Nii lavapildid, kostüümid kui ka muusikaline teostus ületas ootusi. J. Aavik juhatas stiilitundega. Nimiosa täitis A. Arder, kes kütkestas oma lauluga ja oli ka lavaliselt täiesti rahuldav. Leporello partii oli K. Viitoli jaoks pisut madal, I. Aav-Loo hääli oli donna Elvira jaoks isegi liiga jõuline, kuid kiita said ka nemad ja teised esinejad. Postimees pidas siiski vajalikuks märkida, et Estonias lauldakse liialt palju paigal ja mäng jääb selle tõttu kahvatuks.

24. jaanuaril laulis külalisena Estonias nimiosa Kalmani ooperis "Chigago hertsoginna" Vanemuise primadonna E. Pöder-Roht. Kahjuks oli ta külmetanud ja laulmisest suurt midagi välja ei tulnud. Teda ja ka teisi lauljaid sarjati ajalhes Kaja. Eriti pettunud oli arvustaja A. Lüdigus: "Ameerika tempo ja kiirus ei väljendu ometigi metsmelikus jalgade trampimises, mille otstarve

oli täiesti selgusetu". Ooperi muusika vastas aga täielikult dirigendi R. Kulli iseloomule, oli täis elavust, hoogu ja temperamenti. Muusikas oli ka palju džässilikkust, mille õnnestumisele aitas kaasa The Murphi Band.

Endlas tuli lavale Lehari operett "Tsareevits". Nimiosa oli V. Krulli käes, kes arvustaja sõnul ei suutnud luua usutatavat kuju, olles laval oma toredas vormikuues rohkem dekoratsiooniks kui näitlejaks. Publikuga sai ta siiski kontakti oma hästikõlva hääle abil. Sarjata sai ka enamik teisi lauljaid. Näiteks suurvürsti kehastanud A. Teetsovi alalõpmatu vurrukeerutamine muutus tüütaks. Koor, kellel selles operetis oli tähtis osa täita, läks vahel isegi segi.

Pärast kahe ja poole aastast välismaal viibimist saabus kodumaale tagasi meie kuulus bassilaulja **Benno Hansen**. Päevalehe reporter leidis, et "alaline väsitav reisimine on oma jäljed jätnud laulja klassikalisele rooma näole. Tundub, nagu oleks ta pisut vananenud." Hansen aga ütles lihtsalt: "Himu sai otsa ja ära tüütas." Euroopas hinnati sel ajal eelkõige vene kunsti ja nii tuli tal varieteedes laulda peaaesjalikult vene heliloojate laule. Kui ta aga neid laulis 27. jaanuaril Estonia ooperikoori kontserdil, ei tahtnud kiiduvaldused lõppeda.

27. jaanuaril esines hea eduga Estonia kontserdisaalis Estonia teatri ooperikoor. Kooris endas oli 30 liiget, kõlajõudu aga rohkem kui 150 - liikmelisel asjaarmastajate kooril. Suure hoo ja temperamendiga juhatas V. Nerep. Kõik laulud tõi ta kuuldavale hästinüansseeritult. Eesti lauludest osutus eriti kordaläinuks M. Saare "Üks suu" ja rahvalauluseade "Meie elu".

"Eeskujulik, viimse peensuseni väljatöötatud koosmäng, kus eksimata tehnika, temperamendi ja stiilitundmus kõigil kaastegelastel ühesugusel määral omane...". kirjutas A. Lemba **Dresdeni keelpillikvarteti** kontserdi puhul. Tundus, nagu mängiks neljal mänguriistal üksainus inimene. Peensuseni viimistletud oli Dittersdorffi Es - duur kvartett, sügava mulje jättis Beethoveni c - moll kvartett.

Tuntud vene pianist **A. Borovski** oli harjutanud Eestis esinema. Kõige rohkem õnnestus tal seekord Stravinski "Petruska", "see vene balalaikamuusika oma kako-fooniliste dissonantsidega," nagu märgib A. Lemba.

Oma osa meie muusikaelus oli võitnud ka **raadio**. Jaanuaris 1929 äratidis tähelepanu Haydn

G - duur Sümfoonia "Torm" ja Beethoveni IV Sümfoonia ringhäälingu 12-liikmelise orkestri esituses, mille eel anti lühidalt seletusi teoste muusikalise sisu kohta. Hästi pääses mõjule raadio teel edasi antud VI rahvakontsert Estonia kontserdisaalist. Juhatas M. Lüdig, Griegi Klaverikontserdis soleeris P. Lüdig. Tallinna kandvamad kammermuusikud V. Padva, H. Schütz, R. Bööcke esitasid T. Kuula Trio. **Mozarti** "Don Juani" ülekanne "Estonia" teatrist oli varasemaga võrreldes märksa parem. R. Bööcke oli alati oodatud radioesineja, huvi äratas muidugi ka L. Juht oma kontrabassiga. Akadeemilise Noormuusikute Seltsi muusikaõhtu kava oli peaaesjalikult eesti helitöödest. Muidugi pakuti muusikat ka heliplaatidelt.

Mati Märtin

vaid erijuhul, tavaliselt varem loodud teostes, näiteks laulu "Noore suve muinasjutt" (nr. 1 tsüklist "Kaks laulu Ernst Enno sõnadele") koodas. (See laul oli loodud 1948.a., praegu ainult ümber töötatud.) Kuna pikad noodid on reeglina temaatilise materjali osa - teemade pide (vt näide 2) või ettevalmistus ("Teelahkmel" algus; "Incantatio..."), tekivad kooskõlad pikkadest nootidest üheaegselt (näide 2)

polüfoonilise faktuuri tõttu harva. Seetõttu kaotavad nad mõnes mõttes fooni funktsiooni. See-eest ilmub viimasel perioodil orelpunkti uus liik - orelpunkt (õigemini pedaal - see võib olla ka ülemistes hääldes) mitte pikkadest, vaid korduvatest nootidest või kooskõladest, mille põhiülesandeks on täiendada harmooniat mistahes akordini. /näide 6/.

Lindiharmoniad eksisteerisid Tormise

loomingu ka varem. Praegu areneb vorm sageli - "barokliku" ajatunnetamise tõttu - nagu sama materjali ümbereksponeerimine eri helistikkude, täpselt või muudatustega (näiteks on nii üles ehitatud teos "Kullervo sõnum"), sõltumata sellest, kas hääled liiguvad ühes või eri suunas.

(Järgneb)

6. "Meellespea", H. 54-57

S.
A.
T.
B.

Ma laulan lii si mure-de, lii-bi leinat se sü-dame.
Ma laulan lii si mure-de, lii-bi leinat se sü-dame.

Juhan Aaviku viimased aastad kodumaal

1944. aasta sügisel pidi ta Rootsi põgenema. See oli raske lahkumine. Tuli jätta 36 eduka tööaasta viljad võõrastele tallata ja vaenlastele mõnitada.

Esimese Eesti Vabariigi päevil polnud vist ühtegi suuremat muusikalist ettevõtmist, kus J. Aaviku käsi poleks olnud mängus. Tallinna Konservatooriumi õppejõud ja direktor, Lauljate Liidu esimees, Helikunsti Sihtkapitali Valitsuse esimees, Akadeemilise Helikunsti Seltsi esimees, Autorikaitse Ühingu abiesimees, Estonia Muusika osakonna segakoori dirigent, Estonia ooperi- ja sümfooniaorkestri dirigent, Üldlaulupidude ja kohalike laulupäevade üldjuht, Muusikalehe esimene toimetaja ja kauaaegne kaastöeline ning palju muud. J. Aaviku roll esimese Eesti Vabariigi ajal polnud põrmugi väiksem kui G. Ernesaksa oma sõjajärgseil aastail. Ta polnud sugugi vähem rahvuslane, sama osav sule- ja kõnemees, dirigent, sama järjekindel muusikavankri eestvedaja ning tagantõukaja. Ka välisriikide silmis oli ta sama, mis hiljem G. Ernesaks. Soomlastele, lätlastele ja leedulastele ikka "meile kõigile

Repro 1944. aasta ajalehest

hästi tuntud ja lugupeetud härra professor".

Kui rääkida tema tegemistest-käimistest enne kodumaalt lahkumist, siis võiks alustada kurjaendelisest külaskäigust Riiga 1940. aasta alguses. Läti Konservatooriumi tähistas 20. tegevusaasta juubelit. J. Aavikule tuli kutse direktor J. Vitolsilt eneselt palvega mitte tulemata jätta. Sinna siis J. Aavik sõitiski. Jaanuaris võeti teda vastu kui kõrget külalist. Toredas paraadmundris käsundusohvitser löi kannad kokku, palus autosse ja sõidutas hotelli. Kui jõudis kätte aeg pidulikule aktusele minekuks, selgus, et frakk on, valge särk on, lakk-kingad on, aga maniskit pole. Nähtavasti koju unustatud. Halb enne. Pealegi aasta alguses.

Läks siis Aavik hotelli restorani, pidas kelneri kinni ja küsi toda detaili laenuks. Kelner nõus küll, kuid manisk kodus. Elab kusagil kaugel linna servas. Ega muud kui takosse ja päästeoperatsioonile. Jäi aktusele tugevasti hiljaks. Võõrad suled ja halb enesetunne.

Kõnetoolis prorektor professor Ozolinš. Et mitte ettekannet segada, jäi tagumise ukse juurde seisma. Kui kõneleja jõudis jutuga Konservatooriumi professoriteni, kuulis J. Aavik ka oma nime. Seepeale pööras osa publikust pilgud tagaukse poole ja tervitas "kõigile hästi tuntud ja lugupeetud auprofessorit" aplausiga. Lühikest pausi ettekandes ära kasutades ruttas J. Aavik kiiresti oma kohale direktori J. Vitolsi kõrval.

Hiljem ütles Eesti saadik H. Rebane J. Aavikule: "Eestlased jäävad alati hiljaks." Piinlik lugu, kuid mis parata!

See oli vaid tagasihoidlik prelüüd järgnevatele ebameeldivustele kodumaal. Vene vägede sissemarssimise järel muutus õhkkond ärevaks. Konservatooriumi saksa-soost õppejõud, nagu J. Paulsen ja S. Antropoff-Hörschmann jt, pakkisid kohvleid. Õpilased, kuuldes propaganda magusaid lubadusi, ei osanud seisukohta võtta. J. Aavikule on meelde jäänud noore andeka helilooja A. Uritamme juhtum. Oli teine Vabrikantide Ühingult saanud 500 krooni toetust. Selle eest võttis ette reisi Nõukogude Liitu. Kui tagasi tuli, olid sovetid juba võimul. Noormehel suur nõukogulik sõnavara ja loosungid. Olnud kuidagi ebalev, salapärane, ametlik ja üleolev. Kas sai uutelt peremeestelt ebameeldivaid ülesandeid? Hiljem, kui üks okupatsioon vaheldus teise, tulnud A. Uritamm J. Aaviku juurde nõu küsima, mida teha. Direktoril poisist kahju. Kuigi otseseid patte ta südamel ei teatud olevat, soovitanud J. Aavik igaks juhuks pageda Tallinnast kusagile varjulisesse paika. See vaid üks episood paljude analoogsete hulgas.

Ega J. Aavikul endalgi midagi head ees oodanud. "Hulkusime ühest korterist teise," rääkis ta hiljem. Muidugi, tulnukatel ja nende perekondadel eluruume vaja. Siis arreteeris julgeolek J. Aaviku noorema poja, Tartu majandusteaduskonna üliõpilase. Sealt ta tagasi enam ei tulnud. J. Aavik ise kangutati kui paadunud natsionalist Konservatooriumi direktori kohalt lahti. Ei jäänud endalgi muud nõu üle kui kohvrid pakkida. Pani olulised dokumendid, paberid, käskkirjad, väärtesemed kastidesse ja kolis Tallinna lähedal asuvasse venna talu. Selle aga panid okupantide käsilased põlema. Sakslaste tulekul sai J. Aavik Konservatooriumi direktori koha küll tagasi, kuid vaba õhku hingamiseks polnud ka siis. Õppekavad olgu juudisoost ja nõukogude heliloojaist puhtad. Mis sest, et paljud juba ammu manalas. F. Mendelssohn, G. Meyerbeer, A. Rubinstein, L. Auer, Fr. Kreisler, G. Goldmann, I. Halévy, rääkimata nõukogulastest. Kõik Saksa riigile äärmiselt ohtlikud.

Oli ka meeldivamaid päevi. 1942. aasta alguses sai J. Aavik kutse tulla Omavalitsuse kõrgealuse juhi dr. Mäe juurde. Kuidas härra muusikajuht arvab, kui paneks toime 1943. aasta suvel "suure tänulaulupeo". J. Aavik oli laulupidude traditsioone alati kaitsnud ja hoidnud. Arutati nii- ja naapidi, aga õiget otsa kätte ei saadud. Hullemad kui nõukogude pommitajad on rahvuslikud meelevaheldused sakslaste vastu, arvas dr. Mäe. Suurest tänulaulupeost küll asja ei saanud, kuid võimlemis- ja rahvatantsupidu peeti Tallinna staadionil ikkagi ära. Panti ka ühendkooride esinemised kavasse. Dirigentideks J. Aavik ja T. Vettik. Ka Viljandis toimus laulupäev. Pidustused kestsid mitu päeva. Kanti ette Haydni oratoorium "Loomine". Umbes 700-liikmelist a capella ühendkoori juhatas J. Aavik. Ja veel üks suursündmus. Kavast oli Beethoveni 9. sümfoonia ettekanne Tallinnas, mida pidi dirigeerima O. Roots. Viimane aga haigestus ja ettevõtte kippus nurja minema.

Ainuke väljapääs, kui J. Aavik võtaks asja enda õlgadele. Tema ju teost ennegi dirigeerinud. Nii ka läks.

1943. aasta ülejäänud suve veetis J. Aavik Suure-Jaani lähistel asuvas venna Peetri talus, sügisepoole teise venna Pauli talus Tallinna külje all. Tulekahjust terveksjäänud kõrvalhoonest oli saanud uus elumaja. Loomadki talus. Ka J. Aavikule tuli vendade abistamiseks vikat ja looreha kätte võtta, teha teisigi vajalikke maatöid. Sügiseks jälle uued mured. Konservatooriumi direktorina tuli hakata mõtlema õppeasutuse evakueerimisele. Kindlamaks piirkonnaks arvati olevat Suure-Jaani lähistel asuv Lahmuse mõis. Alates Eesti Vabariigi algaastaist olid need Bockide suguvõsast võõrandatud hooned olnud kohaliku kooli käsutuses. Sealsamas lähedal elasid ka A. Kapp ja M. Saar, samuti J. Aaviku vennad Peeter ja Hendrik. Lisaks veel paljud muusikutest sõbrad. Nii et toetajaid ja abistajaid leidis.

Tallinnast veeti 15 klaverit, raamatukogu ja muu vajalik inventar raudteejaama ja laoti Viljandi rongile. Olustveres jälle talumehed hobutranspordiks valmis. 1944. aasta kevadel oli mõisa pargis põliste tammede all järjekordse lennu pidulik lõpetamine. Diplomandide hulgas ka suurejaanilane V. Kapp. Toimus mitu kontserti. Nii Lahmusel kui Suure-Jaanis. Neist ühel rääkis J. Aavik eesti soololaulu arengust. Näiteid laulis T. Kuusik. Teisel kanti kahel klaveril ette J. Aaviku klaverikontsert, mille oli tellinud Saksa raadio ülesandel Eesti Ringhäälingu solist A. Lemba.

Lahmusel pani J. Aavik paberile ka viimased kodumaal valminud muusikapalad. Üheks selliseks oli süüit klaverile "Lahmuse mälestused", osadega 1) Assaku talus, 2) Lahmuse koolimaja, 3) Teemeister Osche saunas, 4) Taevere vallamajas, 5) Kaunis kevade, 6) Suure-Jaani kiriku torn. Need olid paigad, kus oldud-käidud. Assaku oli venna Peetri talu, teemeister Osche saun siinsamas Lahmuse mäenõlvaku all, Taevere vallamajas sai käidud asju ajamas seoses Konservatooriumi evakueerimisega. Ja veel teinegi kuue-osaline klaverisüit "Teelahkmed", millest osa loodud Eestis, osa Rootsis.

Kas jääda kodumaale julgeoleku küüsi või valida vabadus mere taga? Veendunud rahvuslane, kel eesti kultuur südames ja suus, mees, keda on kiitnud ja kelle kätt surunud paadunud kapitalistid, nagu Rootsi kuningas Gustav V, Soome president Relander, Läti president Zemgals, kellele Eesti president Päts andnud kolmanda järgu kotkaristi, kes ka ise kirjutanud hulga eesti kodanlikku riiki ülistavaid teoseid. Helilooja, kellele sakslased koos eestlastega tema 60. juubelipäeval 1944. aasta alguses Estonia kontserdisaalis lugupidamist avaldanud, Ringhäälingus tema helitöid propageerinud.

Ei, sellisel mehel polnud sovjetide poolt midagi head loota. Veel juubelipäeval rääkis J. Aavik, et "kui sõda lõpeb, saab jälle ellu viia kõik praegusel ajal teostamatud kavatsused". Võib-olla ehk saigi, kuid poolikult ja võõrsil.

“EESTI CARUSO”

100

Aastad tulevad ja lähevad, tegijate põlvkonnad võrsuvad ja kaovad. Tasapisi tuhmuvad veel eile säranud kunstnikunimed, et loovutada koht järglastele. Teatepulgakandjatele, nagu tavatsetakse öelda. Ometi ületavad paljud neist oma ajastuga seotud ja seatud piirmeid ning muutuvad legendaarseteks. Ka maailma vokaalkunsti ajaloost võib välja noppida selliseid nimesid, Šaljapini ja Caruso eelkõige. Ometi, kui mastaape vastavalt vähendada, kogeme, et omad tipud on olnud meilgi, ja küllap igal ajastul. *Eesti Šaljapiniks* kutsuti Benno Hansenit ja epiteedi *Eesti Caruso* sai palju aastaid tagasi lausa ekspromtselt Martin Taras.

Omaaegne nimekas ooperilavastaja **Eino Uuli** on biograafilises vestes Martin Tarasest juhtmõttena kirja pannud tõetera: *Teatriinimese lavaloomingut ei saa mõõta tollipulgaga, kaaluda margapuuga ega hinnata mis tahes muu süsteemiga.* Uulil oli tuline õigus. Tagantjärelepilgul neid aegu vaagides saab selgeks, et panus, mille “Estonia” ooperi kauaaegne juhttenor meie ooperi arengulukku põlistas, on tõeliselt mõõtmatu ja hindamatu. Kolmkümmend aastat laval tähendas loendamatu esinemisi kümnetes ja kümnetes ooperites. Erakordse häälematerjaliga loodustalent, kes ooperiteo manu sattus argitöö tolmuste aktikaustade veerest alles neljanda (!) elukümnendi hakul, laulis ennast “Estonia” teatris läbi terve oma ajastu ooperirepertuaari.

Martin Taras oli pärit Jõgeva kandist. Külakingsepa neljanda lapse elurada hakkas kulgema aja ja olude kohaselt kõigepealt karjapoisina, siis kraavihallina. Teda hakkas veetlema koolis nähtud ja proovitud viul: *Seda riistapuud nägin esmakordselt ning imestasin, kuidas nii väikesest puukastist saab imeilusaid lugusid välja meelitada, on ta mälestustest lugeda. Selle ajani oli minu imetlusobjektiks olnud kiriku orel, millega seoses kujutlesin, et paar tosinat onusid puhuvad ilmatu suuri torusid.*

Muusikahuvi viis poisi puhkpilliorkestrisse – klarnetit mängima. See tegevus sai jätku sõjaväeteenistuse ajal Petseri garnisoni kapellis. Samas hakkas ta ka tasapisi lauljana esinema, kulminatsiooniks kohaliku kultuurielu tippsündmus, Kálmáni opereti “Hollandlanna” etendus, kus temale usaldati peaosa.

AVASTAMINE

Hilisema maineka laulja abikaasa **Ida Tarase** mälestustest: *Mina asusin tööd otsides Petseri 1921. aastal, õde laulis seal juba varem kooris ja mängis näitelaval. Mõistagi tõmmati ka mind nendest*

üritustest osa võtma. Kõiges lõi kaasa ka Martin Taras, seal siis ka tutvusime. Pidime näidendites ja laulumängudes, ka operettides v a s t a s t i k k u mängima, me hääled sobisid hästi.

Martin meeldis mulle pööraselt. Tartus olin juba kuulnud Rudolf Jõksi, Konstantin Savi ja teisi tenoreid. Sellepärast hakkasin Martinile peale käima, kui olime juba abiellunud, et mingi ja lasku Stahlbergil oma häält proovida. Teadsin seda

Avalik esinemine “Estonia” kontsertsalis umbes 1942.a.

lauluõpetajat hästi, sest ta oli Tartus meie naaber. Minu koolitee viis iga päev seal mööda ja tihti peale kuulsin akendest lauluharjutusi.

Momendist, kui Martin Taras “avastati” (pigem laskis ta ennast küll ise avastada), möödus kõigest paar kuud, ja ta astus juba päris-lavale. Ta sööstis professionaalsesse muusikasse lausa komeedina, õige ettevalmistuseta ja ootamatult. 1931. aasta kevadtalvel läbistas ajakirjandust kõmusõnum, et Tartus on leitud fenomenaaalse häälematerjaliga tenor. Nimelt oli sealse tunnustatud laulupedagoogi Georg Stahlbergi juurde ettelaulmiseks ja hinnangu saamiseks ilmunud keegi notariabiline Petserist... ja paljut kuulnud õpetaja lausa hämmingusse viinud, sest kohemaid järgnenud kommentaar: “*Kind, dein Mund ist Musik!*” (Laps, sinu suu on muusika).

Martin Taras ühes mikrofonivestluses: *Mina elasin Petseris ja tegutsesin seal ka muusika alal, mängisin orkestris ja tegin kaasa näitemängudes. Ühel ilusal päeval oli niisugune tahe, et ma sooviks Stahlbergi juurde minna. Nii otsisingi selle õpetaja üles ja näitasin ennast. Tema tegi minuga siis proovi ja läksime klaveri juurde. Ja sellest ajast hakkas Stahlberg mind bombardeerima kirjadega ja tuli niisugune asi, et pidingi minema õppima tema juurde.*

Aga temal oli niisugune auahne plaan mind kohe “Vanemuisesse” viia. Nii ta organiseeriski prooviesinemise. Võtsin oma noodid kaasa. Suur komisjon oli koos: teatri direktsoon ja siis ärimehed ja kaupmehed ja põllumehed, kes kõik olid juhatuse liikmed. Kuulasid, ja muusikajuht Juhan Simm ütles: “Toda meest tuleb kohe ära võtta!”. Seitsme päevaga tuli ära õppida Edvini osa “Silvast”, mina pidin kohe lavastusse sisse hüppama. Siis anti teine osa. Läksin sellega Stahlbergi juurde, ta oli mu hääle eest vastutav, kuid ta ütles, et seda osa sa küll ei tohi laulda.

Ei olnudki kaua, vast kolm päeva, kui “Postimees” kirjutas rasvaste pealkirjade all: “Martin Taras, Eesti Caruso, vallandati “Vanemuisest””.

Nendel aegadel oli ka ringhääling Eestis hoogu saamas ja muidugi hakati kõiki üllatanud tundmatut häält raadiokontsertides rakendama. Ajakiri “Raadio” 1931. aasta märtsist teatas, kusjuures artikli pealkiri oli varustatud küsimärgiga (ilmselt põlnud kaubad veel päris koos):

Eesti Caruso laulab ringhäälingus?

Nagu ajakirjandusest teada, “leiutas” Tartu kõrgema muusikakooli lauluõpetaja hra G. Stahlberg haruldase häälematerjaliga tenori. [- - -] Raadio-Ringhääling on hra Tarasile teinud ettepaneku laulda raadios.

ESTONIAS

Kontsert muidugi toimus. Küllap kuulsid seda ka otsustajamehed “Estoniast”. Igatahes toodi Taras kibekähku Tallinna ja pandi lavale hoopis seal. Professionaalkogemusteta näitlejana, napilt-natukeselt lauljaks koolitatuna. Kuid looduslik anne võitis ja provintsilinnakesest võrsunu sai publiku soosikuks. Esitenori rolle laulis ta palju aastaid, kuni elutarga ja enesekriitilise kunstnikuna õigel ajal amplituaad vahetas ja karakterosadele siirdus.

Martin Taras tuli ja v o i t i s Cavaradossiga. “Estonia” k u n a g i s e esibaritoni Vootele Veikati meenutustest:

Faust 1948/49

"Jevgeni Onegin" 1949/50, riiklik preemia. Paremalt L. Issakova ja T. Kuusikuga

Cavaradossi selgeks, temal käis see alati väga kähku. Siis lõpuks pandi ka "Estonias" sama lugu lavale. Niipea, kui esietendus oli ära olnud, tuli Tarasel kohe ka leping

Siin tahaksin veel öelda, et Taras oli meil nagu nüüdisaegne mälumängur: kõik, mida kusagilt kuulis, jäi tal meelde. Martinilt võis küsida tont teab mida muusikast, ajaloost ja muusikaajaloost – ja alati oli temal õige vastus varuks. Mälu, seesama mälu, mis lubas nii paljudes erinevates rollides kunagi eksimata esineda!

Ma ei oska öelda, võib-olla polnud Tarase hääli isegi mitte võimas või metalne (nende sõnade otseses tähenduses). See kõlas ikkagi väga pehmelt, täiesti itaalia kantileeniga ja oli eriliselt kandev ka tänu toredate alati igasugusest

"Tasulegid" 1948/49, koos Marta Rungiga.

koorist selgelt üle. Nägin kõrvalt ja kadeldalt, et ta ei tundnud ealeski mingeid tavalisi tenoreid ohustavaid kõrgusepiire, tipnoodid tulid nagu käisest, selles osas oli ta tõepoolest unikaalne ja eriline!

"Estonia" kauaaegne dirigent **Kirill Raudsepp**: Jah... Martin Taras... laulja, kellest ma ei mäleta, et tema pärast oleks mõni etendus ära jäänud või et ta oleks proovi hilinenud. Ta oli nii stabülnel, et ei teagi teist samasugust...

Martiniga oli mul väga palju koostööd, juba aegadest, kui olin kontsertmeister ja pärast ka, kui dirigent. Temal oli niisugune printsip: kui ta määrati mõne rolli peale, siis võttis klaviiri ja õppis selle ise kodus selgeks. Tuli juba esimestesse proovidesse selgeksõpitud osaga. See ei tähendanud muidugi, et kõik oleks olnud algusest lõpuni viimistletud, aga nii läks töö hoopis hõlpsamalt.

PÄIKESEKIIR

Tähelepanekülluse teatri primadonnalt **Elsa Maasikult**: Martin Taras tuli alati proovidele täpselt ja alati heas tujus. Ja ometi oli temal teataval ajal väga suur koormus – tegelikult ainsa tõeliselt võimeka tenorina, asemikke oli siis alles vähe.

Oleme koos teinud palju ringreise. Väikese naljana tuleb meelde, et kord, kui pärast kontserti edasi sõitma hakkasime - loomulikult tuli kasutada juhuslikke autosid, kes mööda teed sõitsid, leidis tee veeres teisigi pealetulejaid. Sel korral ootas üks niisugune vana maamutikene oma korviga, ju ta soovis nähtavasti sõita turgu. Autojuht pidas muidugi kinni ja võttis ka tema peale. Kust Martinil siis niisugune väljend tekkis, mis jäi meile alatiseks... Ta ütles: "Päikesekiir, tule, tule peale!" Ja teate, see "päikesekiir" saatis teda elu lõpuni, olgu tänaval vastu tules või telefonis, ikka "päikesekiir". See oli nii elujaatav ja tore. Oli ta ju ise ka üks hele päikesekiir!

Nagu juba öeldud, jäi Martin Taras sõjajärgses "Estonia" ooperitrupis mitmeks-setmeks hooajaks õigupoolest ainsaks kandvaks lüüriliseks tenoriks. Ta tööpäevad kulgesid alati ühe ja sama malli järgi: päeval proov ja õhtul etendus või vähemalt teine proov. Vahel ka päeval etendus ja õhtul samuti. Roll tuli rolli järel, sest tegelikult igas ooperis tuli tal kehatada peaosalist. KOORMUS?!

Helmi Einer, m e i e primadonna, valmistas suveks võõrusetendusi ette, käisime mööda Eestit hulk aega ringreisil just "Toscaga". Uustulnuk Taras õppis selleks puhuks

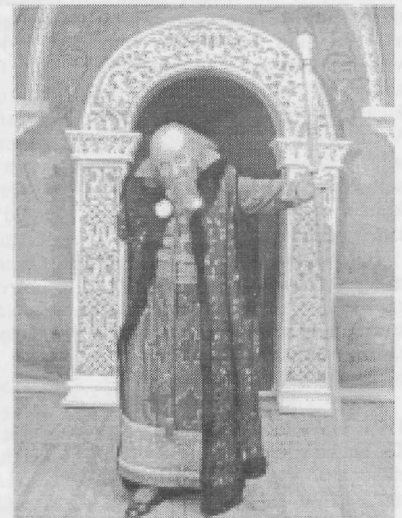
Viktor

Gurjev jätkas Martin Tarase tööd: Ma tulin "Estoniasse" 1949. aastal ja hakkasin jõudumööda Martin Tarast aitamaks, dubleerisin tema osi. Ta oli juba palju aastaid laulnud ja sel ajal ei tahtnud enam neid niioelda esimesi armastajaid kehatada. Martin hakkas meelsasti ja suure energiaga tööle karakterosade kallal. Peab

otsekohe ütleva, et ka selles oli väga palju toredaid õnnestumisi. Suurepärane oli ta Gustav Ernesaksa ooperis "Käsikäes" – just niisugune väga koomiline ja tema iseloomule täieliku vastandina tunduv osa. See oli niisugune joomamees Prill, mida Martin Taras tegi äärmise... niisuguse allakäinud joomamehe elegantsiga. Karakterosade tipuks peab ikka lugema tema Šuiskit ooperis "Boriss Godunov". Terve etendus oli tänu sellelelegi osatäitmisel väga kõrgel tasemel: Tiit Kuusiku vapustavalt antud nimirolli kõrvale oli tulnud vokaalselt ja lavaliselt võrdväärne partner ning võimas antagonist.

Elsa Maasik Violettan ja Martin Taras Alfredona "Traviatas" 1950

Šuiskinina "Boris Godunovis"

Resüme:

Ka Martin Tarase nimega seostub tubli tükike meie ooperi ajaloost. Kuigi siin-seal kõneldakse ja kirjutatakse tõsisõnuliselt, et üheski eluvaldkonnas pole asendamatuid, peab ometi tõdema, et "Estonia" tenoripõuaperioodi taustal osutus ta siiski asendamatuks. Polnuks teda, tulnuks suurele ooperile "Estonias" tabalukk ette panna...

Seda piinlikum on nüüd tõdeda, et tegelikult kõik, mis on Martin Tarase esinemisloomingust helijäljena säilinud, pärineb tema tegevuse hilis- ja järelperioodist. Varem ei jätkunud tegijameestel ja kõige korraldajatel perspektiivitunnet (nappis ka tehnovahendeid), et jäädvustada interpretatsioonikunsti tähtetki ka tuleviku jaoks. Praktiliselt kõik see pisku, mis üldse seisab Eesti Raadio arhiivis, pärineb aegadest, kui hõbehäälne maestro oli juba aastaid pensionil...

Praegu möödub sajand Martin Tarase sünnist.

Heino Pedusaar
Vestlused autori eraarhiivist

"PIKAEALISUS TULEB GEENIDE KAUDU ESIVANEMATILT JA MÕÕDUKAST ELUVIISIST."

Algul mängisin samu viise mis isagi

"Tamme staadionini on mu kodust kukesamm. Ilusate ilmadega jalutan türu spordiplatsi siserajal. Erich Kõlariga trehvame seal. Tema teeb küll palju suurema ringi platsile peale," muheleb just jalutuskäigult naasnud **Eduard Poolakene. 16. jaanuaril 85-seks saav kauaaegne Vanemuise orkestri orkestmeister, viiuldaja.**

"Ma sündisin Gustav Ernesaksaga ühes vallas. Peningi valla Perila külas jõudis kätte mu ilmaletuleku aeg paar kuud oodatust varem. Seepärast sai mu sünd kirja Harju-Jaani kirikus. Vanavanemate mail. Muidu elasid vanemad Tallinnas, kahekordses puumajas, seal, kus nüüd on hotell Tallinn," astub elupõline muusikamees tagasi lapsepõlve.

Rätseppermeisterist isa Eduard ja ema Marie panid oma esiklapsele sama nime, mis isalgi. "Oma 5-ndaks sünnipäevaks sain esimese väikese viiuli. Isa mängis suurel viiulil. Mängisin kuulmise järgi samu viise mis isa ja ema vend kitarril: C-duuris valsse ja polkasid. Viiulimängu sain palju varem selgeks kui lugemise. Ema oli väga seltskondlik. Laulis Jaani kiriku kooris. Isal oli rätsepana palju kundesid, ka muusikuid."

Eduard Poolakese lapsepõlve mängumaad olid Toompeast Stroomi rannani. Armastus mere müha suursugususe vastu on püsinud tänini. Meeldejäädav olid ka tritsutamised Schnelli tiigil.

Noore viiuldaja koolitee algas 1921. a Westholmi gümnaasiumis. Tee tuntud viiuldajate juurde läbi isa rätsepatöö. "August Milli andis mulle viiulimängu eratunde. Tasuks sai isalt ülikonna selga. Nii see käis. Tuudur Vettik oli mu lauluõpetaja."

10-aastaselt alustas Eduard tundide võtmist konservatooriumi viiuldaja Johannes Paulseni

1940. aastal Ungaris

õpilasena. Kaks korda nädalas viiuli- ja solfežotunnid.

19-aastase gümnaasistina alustas Poolakene leivateenimist Ringhäälingu orkestris. "Mängisin I viiulit teises puldis. Dirigeeris Arkadius Krull. Mängisime Brahmsi, Paganini, Tšaikovski, Mendellsohni loomingut." Ringhäälingu orkestris jätkus viiuldamine ka kõrvuti hilisemate muusikaõpingute ja konservatooriumis.

Eduard Poolakese leivateenimine viiulimänguga kestis 54 aastat. Pärast gümnaasiumi lõpetamist 1933. aastal tudeeris küll aasta Tartus majandust, kuid pärast pöördus siiski tagasi viiuliopingute juurde.

1936. a sai andekas viiuldaja Eduard Poolakene Paulseni õpilasena konservatooriumist muusiku diplomini *cum laude*. "Mu väikeveli Harry oli viiuldajana väga andekas, minust säravam. Kahjuks võitis haigus ta väikse poisina," märgib ta.

1937. a oli Eduard Poolakene viiuldajana saavutanud sellise tuntuse, et talle määrati edasiõppimiseks president Pätsi stipendium. "Võtsin pangast raha välja ja sõitsin Budapesti. 3,5 aastat Ungaris. Westholmist olin saanud suhu hea saksa keele. Õpingud Ungaris olid saksa ja ungari keeles. Õppisin viiulimängu prof Zaturecky juures," meenutab vanahärra. Poolakene peab Ungari perioodi üheks väga rikkastavaks etapiks oma elus. "Budapestis oli nii haarav kontserdielu. Sain näha-kuulda tolle perioodi kuulsusi." Side Eestiga oli teiste Budapestis õppivate eestlaste kaudu. Tõnis Kuusna õppis tšellot, Evi Lükki, Herbert Laan olid samuti Ungari pealinnas õppimas. Suvevaheaegadel jätkus mäng Ringhäälingu orkestris.

Samal päeval tulid Vene väed

Kui Budapestis muusikakursused lõpetanud Eduard Poolakene värske diplomiga Ungarist Eestisse saabus, ütles talle Valga piiripunktis piirivalveleitnandist klassivend: "Vene väed marssisid täna hommikul sisse." "Kuuldu oli ehmata, aga mõtet tagasi minna ei tulnud. Siin olid mu ema-isa, sõbrad, kaaslased."

Kodulinna naasnud Poolakesel algasid tööaastad viiuli eriala õppejõuna konservatooriumis. Ja esimese viiuldajana Ringhäälingu orkestris. "Mul oli õnne. Tippmuusikud olid sõjateest priid."

Ungarist tõi viiuldaja kaasa ka hea meistri valmistatud pilli. "Sellega mängib praegu mu kunagine õpilane Kalle Loona."

Pöördepunktiks Eduard Poolakese elus ja töös sai tulek Tartusse. "Vanemuise kontsertmeister Evald Turg oli arreteeritud. Sõitsin täistuubitud vagunis, see oli tollal nii tavaline, 24. mail 1945 Tartusse. Sõda oli lõppenud. Sirelid õitsesid. Olin noor, rahutu hing. Muusikakool vajas õpetajat, teater kontsertmeistrit. Samal õhtul, kui Tartusse tulin, mängisin lehelt "Carmeni" etendusel. Sel ajal oli tööd väga palju."

Muusikakooli eksamikomisjonis kohtas ta 1945. aasta suvel esmakordselt oma tulevast kaasat. Mulgimaal sirgunud Aino õpetas muusikakoolis klaverit. 1950. aasta 5. oktoobrist asus noor pere oma romantilisse tuppa Toomemäe nõlval. Muusikakoolis remonditi oma kätega elamiseks pisike köök pliitahjuga. "Väike uisuväli oli otse meie akende all, käisime seal ka uisutamast," naeravad kaasat kui ühest suust.

Üle kahekümne aasta õpetas Poolakene Tartu muusikakoolis noori viiuldajaid. Tuntuimatest kasvandikest nimetab vanameister Hillar Taamalit (elab Pariisis), Paul Purgat (Eesti Raadio), Kalle Loonat (I viul Vanemuises).

Mere ääres sirgunud noormehel oli meri südames

"Tartus merd pole, oli Emajõgi ja lähedal Lõuna-Eesti järved." Vesi peibutas, meelitas. "Ujumine oli enesestmõistetav."

Kui muusikute perre sündis tütar Krista (1953), elati juba Tähtveres üürikorteris. Selle maja hoovil valmiski viiuldaja ja tuttava paadimeistri kätetööna oma veesõiduk. Eduard Poolakene sirvib hoolikalt albumisse talletatud omatehtud fotosid. Uhke paat sai nimeks "Vikerlane". "Oma paat, oma pere. Kaunid mälestused pikkadest paadiretkedest. Magasime oma paadis, asemel. Nagu pisike liikuv suvemaja. Enim sõitsime Võrtsjärvele. Ööbisime seal kallastel. Retked loodusesse olid lõõgastuseks tööle ja linnaelule. Lõkketuleromantika. Emajõe on tore, aga mere vastu ei saa. Kuid Tallinna enam tagasi ei tahaks. Liiga suur. Poliitikaga pole ma kunagi tegelema."

Albumeid on Poolakese kodus rohkesti. Teine armas asi viiuli kõrval oli juba noorel gümnaasistil olnud oma fotoaparaat. Nii need fotomälestused läbi aastate on kogunenud. Peremehe enda silma-ja kätetööna.

"Kuival maal pöristasime ringi pisikese rolleriga Vjatka, tütreirts peal. Oma autot pole olnud. Unistasin ajast, et autot saaks pidada,

"Vanemuise" kontsertmeistrina.

ise kapoti alla ronimata. Nüüd on see aeg käes, aga minu rong on juba läinud..."

See-eest on usinasti suusatatud. Küll Tähtveres, küll Otepääl. "Tervis tuleb andena esivanematelt ja mõistlikust eluviisist." Vanahärra Poolakene noogutab. Tema poolt elu jooksul pruugitud naps mahtuvat ära ühte-kahte pooleliitrilisse pudelisse. Nüüd pruukivat tohtri nõul tibake konjakit. Vererõhu normipüsimiseks. Libedaga ei kipu enam staadioniringile. Aga puud treppi mööda üles kanda ja ahju kütta tuleb vanahärral iga päev oma praeguses Tammelinna elukohas, naise isakodus.

Mõnu vaiksetest tundidest

Eduard Poolakesega ajame juttu koduse jõulukuse all. "Tütar Krista on inglise filoloog, TÜ õppetooli juhataja. Tütrepoeg jaanus (7) tõi koos isaga kuuse ja ehtis. Poiss harjutab klaverimängu."

1987. a lõppes Eduard Poolakese töö Vanemuises. Neli viimast aastat orkestrandina. Teatrist ja muusikaõpetaja tööst on toredad mälestused.

"Pikkid aastaid oli tööelu õine. Tunnen nüüd mõnu vaiksetest tundidest oma kodus, jalutuskäikudest, kodustest askeldustest. Lükki astub vahel juttu puhuma. Kuulan põhiliselt klassikaraadiot. Head, voogavat muusikat."

Jõudumööda käivad Poolakesed Vanemuise esietendustel ja muudel muusikaüritustel. "Uus kontserdimaja on mul veel nägemata," jääb pea 85seks saav muusik mõttesse.

Malle Elvet

Noorte lauljate konkurss Oslos

8. - 15. oktoobril 1999 toimub Oslos järjekordne kuninganna Sonja Muusika Võistlus pärast 1. jaanuari 1967. aastal sündinud noortele lauljatele. Vastavad materjalid (6) ära saata ja maksta 400 Norra

krooni Oslosse hiljemalt 15-ndaks maiks 1999.

Lähemat informatsiooni konkursi tingimuste, esitatava repertuaari, ooperi, oratooriumi, rahvalaulu, auhindade, sõidumaajutustingimuste jne. kohta võib saada *Muusikalehe* toimetusest.

Niguliste kiriku kontsertsari veebruaris

6.II - Eesti Energia Meeskoor ja Klementi Naiskoort. Juhat. Aime Pärisalu. 13.II - Tallinna Tehnikakooli Vil. Naiskoort. Juhat. Mait Männik. 20.II - EMA Koolimuusikainstituudi naiskoort. Juhat. EMA tudengid. 27.II - Tallinna Kammerkoort. Juhat. Aivar Leštšinski ja Margit Võsa.

Uut Eesti Rahvusraamatukogu muusikafondis

KIRJANDUS

Baines, Antony. Lexikon der Musikinstrumente. - Stuttgart, 1996. - 408 lk.
 Encyclopedia of percussion. - New York, 1995. - 436 lk.
 Gollner, Theodor. Et incarnatus est in Bachs h-moll-Messe und Beethovens Missa solemnis. - München, 1996. - 44 lk.
 Meier, Bernhard. Alte Tonarten: dargestellt an der Instrumentalmusik des 16. und 17. Jahrhunderts. - Kassel, 1992. - 228 lk.
 Mužokal' nõi Peterburg: Enziklopeditsjeski Slovar. - Peterburg, 1998.
 Poroiila, Heikki. Yhtenäistetyt Anton Bruckner ja Richard Wagner. - Helsingki, 1998. - 44 lk.
 Poroiila, Heikki. Yhtenäistetyt venäläiset Prokofjev, Rahmaninov & Stravinsky. - Helsingki, 1998. - 102 lk.

NOODID

Aavik, Silja. Solfedžo 17.-24. töövihikud. - Muusika, 1998. - Kõik 24 lk.
 Hindpere, Hans. Laulureel 4. Muusika, 1998. - 32 lk.
 Jõulud tulevad: eesti jõululaule. - SP Muusikaprojekt, 1998. - 44 lk.
 Kangro, Raimo. Helisv maailm: muusikaõpik 8. klassile. - Koolibri, 1998. - 175 lk.
 Karp, Eve. Muusika IX. - Teine trükk. - Tallinn, 1998. - 152 lk.
 Kravstov, Siiri. Su suudlused ja muusika... - Valga, 1998. - 33 [1] lk. - Ühehäälsed ja ansambli laulud akordimärkidega.
 Kõrgemägi, Raivo. Oi heldeke! Pilla-palla. Laululohe. - Muusika, 1998. - 31, 31, 20 lk. Kõik lastelaulud.
 Sepp, Anu. Muusikaõpetus 4. klassile. - Avita, 1998. - 128 lk.

KOMPAKTPLAADID

Adeste fideles: joulumusiikkia / esitt. Suomen Laulu (kuoro), juht. Timo Nuoranne, Helsingin Juniorijouset (orkester), joht. Csaba Géza Szilvay. - Helsingki, 1997.
 Adiemus III: dances of time / perf. by Miriam Stockley (lead vocals), The Adiemus Singers, London Philharmonic Orchestra, cond. by Karl Jenkins. - Jenkins, 1998.
 Bach, Johann Sebastian. Adventskantaten, BWV 36, 61, 62 / vorgetr. von solisten, Collegium Vocale (Chor und Orchester), dir. Philippe Herreweghe. - Harmonia mundi, 1997.
 Boyzone (ansambel). Where we belong. - PolyGram Ireland, 1998.
 Brightman, Sarah (laulja). Eden. - Eastwest, 1998.
 Dune (laulja). Forever and ever. - Orbit, 1998.
 Jewish cantorial pieces / perf. by Zavel Kwartin. - 1993.
 Jul med MM / esit. soloists. Muntra Musikanten (meeskoor), dir. Markus Westerlund. - Helsingki, 1998.
 Karavan 2 (ansambel). Jõulukaravan. - Jüri, 1998.
 Lennon, John. Wonsaponatime. - 1998.
 Mashiah: the very best of the Jewish-Israeli people. - 1995.
 Merikanto, Aarne. Piano concertos Nos. 2 and 3 / perf. by Matti Raekallio (piano), Tampere Philharmonic Orchestra, cond. by Tuomas Ollila. - Helsingki, 1998.
 Moore, Gary (autor, esit.). Supposed former infatuation junkie. - New York, 1998.
 O yoolis night: medieval corals and motets / perf. by Anonymous 4 / ensemble. - Hermonia mundi, 1993.
 Rautavaara, Einjuhani. String quintet: unknown heavens / esit. Jean Sibelius Quartet, Jan-Erik Gustafsson (tšello). - Helsingki, 1998.
 Schubert, Franz. Mass No. 5 in A flat major, D 678: missa solemnis / perf. by soloists, Peter Schreier Choir, Tapiola Sinfonietta, cond. by Peter Schreier. - Helsingki, 1998.
 Schumann, Robert. Cello concerto in A minor, op. 129 / perf. by Erkki Rautio (cello), Sibelius Academy Symphony Orchestra, cond. by Eri Klas. - Tampere, 1998.
 Sirata (orthodox choir). In Thy Kingdom. - 1998.
 Trombone(s) / esit. Erkki T. Hirsimäki. - Hämeenlinna, 1994.
 Vanhoja Pyhän Laurentiuksen lauluja / esit. Corvus Laurencij (meeskoor). - Helsingki, 1998.

HELKASSETID

Folkmill (ansambel). Topelt rosin. - 1998.
 Jeeseuse tahan laulda: valik koraale kiriku laulu- ja palveraamatust / esit. Tallinna Jaani koguduse naiskoor, juh. Aivi Otsnik, oreil Tiia Tenno. - 1998.
 Kuldseid Singid (ansambel). - Tartu, 1998.
 Mägi, Tõnis. Kaunit kava.
 Sirje ja Rein Kurg (lauljad). Laulud läbi aastate 4 - 1998.
 Pihlap, Tarmo (laulja). Jõhvikad.
 Radiomania vol. 1. / erinevad esitajad. - Tallinn, 1998.
 Tamme, Avo (saksofonid) jt. muusikud. Emmaste samba. - Tallinn, 1998.
 Terminaator (ansambel). Singapur. - 1998.
 Trika-trei / esit. laululapsed, TV ansambel, juh. Kustas Kikerpuu. - Forte, 1998.
 Vestmann, Olev (laulja). Laulud läbi aastate 5. - 1998.
 Villu (vokaal, süntesaator) jt. "...tõusnud". - 1998.

EESTI KONTSERDI KONTSERDID VEEBRUARIS

Tallinna Barokkmuusika festival
 E 1.II kell 19 Estonia kontserdisaali kammerlava - **ENSEMBLE BAROQUE DE NICE**. Leclair, Locatelli, Vivaldi, Campra, Corelli.
 T 2.II kell 19 Estonia kontserdisaali kammerlava - **Aleksei Ljubimov** (ajalooline klaver), **HORTUS MUSICUS**. Schubert, Beethoven.
 K 3. II kell 19 Niguliste - **Korsika vokaalansambel TAVAGNA**. Korsika varapoliifooniline muusika.
 N 4.II kell 19 Estonia kontserdisaali kammerlava - **CONSORT OF MUSICKE** (London, vocal). Uus lähenemine John Dowlandile ja tema kaasaegsetele.
 N 4.II kell 19 Tartu Ülikooli aula, R 5.II kell 19 Estonia kontserdisaali kammerlava - **Barthold Kuijken** (flööt), **Gustav Leonhardt** (klavessiin). J. S. Bach.
 L 6.II kell 19 Niguliste - **Patrick Gallois** (flööt, Prantsusmaa). Telemann.
 P 7.II kell 19 Estonia kontserdisaal - **GALAKONTSERT. HORTUS MUSICUSE AKADEEMILINE ORKESTER, ELLERHEIN, RAM, välissolistid**. Dirigent **Andres Mustonen**. Mozart, Händel, C. Ph. E. Bach, Charpentier.

***
 K 3.II kell 17 Põltsamaa muusikakool - **Tatjana Lepnurm** (harf), **Virgo Veldi** (saksofon).
 T 9.II kell 18 Valga Põhikool, P 14.II kell 18 Võru kultuurimaja Kannel, K 17.II kell 19 Pärnu raekoda, R 19.II kell 19 Viljandi kultuurimaja, T 23.II kell 11 Puurmanni loss, kell 18 Luua KMK klubi, L 27.II kell 16 Purts linnus - **NOOBEL NELIK**. Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri kontsertmeistrid.
 N 11.II kell 19 Estonia kontserdisaal - **Rein Rannap**. Klassikakava "Draama". Bach, Chopin, Beethoven, Pärt.
 N 11.II kell 17 Jõgeva muusikakool - **Leho Ugandi** (viilul), **Aare Tammesalu** (tšello), **Lea Leiten** (klaver). Schubert, Šostakovitš.
 L 13.II kell 12 Vanemuise kontserdimaja - **VANEMUISE SÜMFOONIKUD**. Dirigent **Tarmo Leinatamm**.
 E 15.II kell 19 Estonia kontserdisaal, T 16.II kell 19 Vanemuise kontserdimaja - **ERSO**. Dirigent **Arvo Volmer**. Solist **Ivari Ilja**. Klami, Tubin, Britten.
 T 16.II kell 19 Estonia kontserdisaal, 17.II kell 19 Tartu Ülikooli aula - **Šostakovitš-nim Keelpillikvartett** (Moskva). Prokofjev, Šostakovitš, Ravel.
 N 18.II kell 18 Kuressaare Muusikakool - **Andrus Haav** (viilul), **Henry-David Varema** (tšello), **Lauri Väinmaa** (klaver). Beethoven, Debussy, Schumann.
 N 18.II kell 18 Rápina Muusikakool - **PAGANIANA. Arvo Leibur** (viilul), **Martti Mägi** (vioola), **Henry-David Varema** (tšello), **Heiki Mätlik** (kitarr).
 L 20.II kell 16 Väravatorn - **Euroopa muusikalised murrangud 1580-1630. HORTUS MUSICUS**. Kunstiline juht **Andres Mustonen**.
 L 20.II kell 19 Estonia kontserdisaal - **FRANCIS POULENC - 100. Prantsuse instrumentalistid**. Poulenc, Beethoven, Roussel.
 P 21.II kell 16 Rakvere Kauri kool - **Lauri Väinmaa** (klaver). Debussy, Liszt.
 P 21.II kell 15 Narva kultuurimaja Energeetik, kell 18 Kohtla-Järve kultuurihooned - **VABARIIGI AASTAPÄEVA KONTSERT. RAM**. Dirigent **Ants Soots**. Sisask.
 K 24.II kell 14 Jõhvi kultuurikeskus - **VABARIIGI AASTAPÄEVA KONTSERT. RAM, Narva Linna Sümfooniaorkester**. Solistid **Matü Turi** (tenor), **Mart Miikk** (bass). Dirigendid **Aivo Välja**, **Ants Soots**, **Anatoli Ščura**. Sisask.
 T 23.II kell 19 Vanemuise kontserdimaja, K 24.II kell 19 Estonia kontserdisaal (reserveeritud) - **VABARIIGI AASTAPÄEVA KONTSERT. ERSO**.
 T 23.II kell 19 Emmaste põhikool - **TALLINNA SAKSOFOONIKVARTETT**. Vivaldi, Štredrin, Iturralde, Gershwin jt.
 N 25.II kell 19 Tartu Ülikooli ajaloomuseum, R 26.II kell 19 Tallinna raekoda - **SUUR MUUSIKAKADEEMIA. Ivo Sillamaa** (klavessiin), **Andres Mustonen** (viilul), **Ivan Monighetti** (tšello). Beethoven.
 P 28.II kell 19 Estonia kontserdisaal - **KALEVALA - 150. Eesti-Soome Sümfooniaorkester**. Dirigendid **Mikko Franck** ja **Anu Tali**. Sibelius, Tormis.
 P 28.II kell 18 Põlva kultuurikeskus - **Naispühak Hildegard von Bingen - 900. Vanamuusikaansambel VIA SONORA**. Kunstiline juht **Raho Langsepp**.

EESTI MUUSIKAKADEEMIA X TROMPETIPÄEVAD

4.IV - 11.IV 1999.a.

Pühendatud trompetisolisti ja õppejõu Tõnu Tarumi mälestusele

Kunstiline juht: Aavo OTS

Toetavad: Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Kultuurkapital

Trompetipäevade festival

7. - 11.IV Kaarli pst. 3

Urban Agnas'i MEISTRIKLASS

10.IV kell 11 Kaarli pst. 3

NOORTE SOLISTIDE VÕISTUMÄNG

Zürri esimees

Gennadi Nikonov

Vanusegrupid: Kava vabal valikul

kuni 10.a. 3 min.

10. - 11.a. 3 min.

12. - 13.a. 5 min.

14. - 16.a. 7 min.

Registreerimine: 10.märts 1999.a.

Kaarli pst. 3 Tallinn EE0001 Fax 6314642

"Trompetipäevad"

4.IV Võru Muusikakool

AVAKONTSERT

5.IV J.Aaviku 115. sünniaastapäeva

tähistav KONTSERT

9.IV TMKK saalis Vabaduse pst. 130

PUHKPILLIORKESTRITE PÄEV

10.IV kell 19

Urban Agnas'i KONTSERT

11.IV Mustpeade Maja Valge saal

Pidulik LÖPPKONTSERT

U.Agnas, G.Nikonov, I.Vau, I.Tillemann,

Brass Academy/ dir. Aavo Ots/,

Lahti Konservatooriumi Brass

Eesti muusikute edu välismaal

Paavo Järvi Carnegie Hallis

Paavo Järvi tegutseb põhiliselt Euroopas — on Rootsi Kuningliku Stockholmi Filharmoonia dirigent ja Birminghami Sümfoonia esimene külalisdirigent. Ta on juhatanud orkestrit paljudes Euroopa muusikakeskustes, Iisraelis, Jaapanis ja Austraalias, aga ka mitmel pool Põhja-Ameerikas - Torontos, Los Angeleses, San Franciscos jm. 1. detsembril dirigeeris ta kuulsas New Yorgi Carnegie Hallis Philadelphia Sümfooniaorkestrit.

Kavas oli kaks pikemat sümfooniat:

Ave Nahkur pälvis konkursil Poolas preemia

Bydgoszczys viidi Rahvusvaheline Paderewski-nim. pianistide konkursi läbi alles neljandat korda, kuid järgmise ajaks on ka neil lootus kuuluda Genfi Konkurside Ühendusse.

Ave Nahkur: "See on küllalt tähtis ja laialdast kõlapinda omav konkurs, millele pandi alus juba 1960. a, kuid taaselustati ja muudeti regulaarseks 1980. Pean oma V kohta seal hulga tähtsamaks kui Itaalia väikesel võistlusel saavutatud II kohta."

Teatmiku põhjal võib väita, et Bydgoszczys rebisid omavahel peamiselt jaapanlased ja poolakad (Jaapanist 8, Poolast 20 pianisti!), kusjuures parimaks osutus Tomomi Okumura ja kolmandaks Katarzyna Borek. Ülejäänud preemiad noppisid aga USA, Soome, Jugoslaavia ja Eesti ainsad esindajad, vastavalt M. Schneider (II), S. H. M. Fräki (VI), V. Milošević (IV) ja A. Nahkur.

Miks otsustasite osaleda just sellel konkursil?

AN: "Sain asjast teada Tallinna saadetud võistlustingimuste põhjal ja leidsin, nagu Kalle Randalugi, et sealsed repertuaarinõuded sobivad mulle hästi, eriti võimalus mängida Liszti I kontserti.

I voores kavas oli mul Mozarti Rondo a-moll, Chopini ja Liszti etüüdid ning Paderewski 3 pala - selgus, et see on küll pisukeste Chopini mõjutustega, kuid õige ilus muusika."

Kas jäite oma esinemisega rahule?

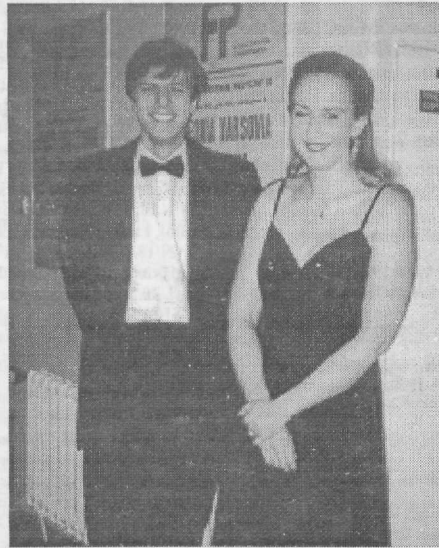
"Võrreldes end kaasvõistlejatega hindasin oma väljavaateid pääseda edasi üsna reaalseiks. II voores mängitud Beethoveni Sonaati As-duur, Chopini Ballaadi nr 4 ja Liszti 11. rapsodia tõlgitsust pean aga elu õnnestunumaks saavutuseks, tänu millele ka jõudsin kuue parema hulka.

Bydgoszczy Filharmoonia sümfoonia-orkestrit jäi väga positiivne mulje; kuigi prooviks anti 30 minutit (!), laabus J. Tšaikovski dirigeerimisel kõik hästi. Mulle tuli muidugi kasuks varasem orkestriga mängimise kogemus.

Zürri, kuhu kuulusid peale Poola ka Šveitsi, Prantsusmaa, Norra, Bulgaaria ja Ungari juhtivad pianistid, jättis oma suhtumisega võistlejaisse ääretult sümpaatse mulje. Ma pole varem kogunud, et leitaks piisavalt aega arutamaks igapäevaga tema tugevamate ja nõrgemate külgede üle.

Ka korraldust võib aina kiita. Algul

Felix Mendelssohni 4. (Itaalia) ja Gustav Mahleri 4. sümfoonia. Kriitikud märkisid, et orkestrantidel on kerge teda jälgida, sest iga muusikaline nüanss on ette joonistatud delikaatselt. Isa Neeme moodi alustab ta kohe poodiumile tõustes. Leiab ka iga teose jaoks sobiva lähenemisenurga: Mendelssohni sümfooniales andis ta sobiva hoogsa tõlgenduse ja allutas ka orkestri täielikult oma kontrollile Mahleri eriti algusosades keerukas sümfoonia.

Ave Nahkur pärast finaali koos IV koha laureaadiga, Jugoslaavia poisi Vladimir Miloševićiga

pääsesime küll harjutama vaid poolteiseks tunniks - meid oli ju ikkagi 51, lõpuks võisime klaveri taga istuda kas või terve ööpäeva. Elamise hotellis tasuta, ainult kohalesõitmise ja toitmise eest pidime ise hoolitsema."

A. Nahkuri väljapaistvate pianistlike võimete teisest rahvusvahelisest tunnustamisest ei möödu kolme kuudki, kui ta paneb end proovile uuel võistlusel.

AN: "See on väike kassett-vooruga alanud konkurs, mille korraldab Hannoveri Chopini Selts. Mind valiti 200 kassetisaatja hulgast lõppkontserdile, kus mängime viiekesi vabalt valitud muusikat. Vist antakse välja ka kaks kohta."

Kuuldavasti saate kevadel Freiburgi magistriraadi.

"Paraku nihkub see semestri võrra edasi, sest lähen koos K. Randaluga Karlsruheesse üle ja seal nõutakse lisaks aineid, mida ma Freiburgis ei õppinud."

Ja mis saab siis?

"Tahaksin õppida nii kaua kui vähegi saab. Kuigi sõel on väga tihe, loodan pääseda doktorantuuri."

Õnnetles, küsitles ja soovis jätkuvat edu

Ines Rannap

Nätsti

EI LEIA OBJEKTI

Muusikaleht tutvus Eesti ajakirjanduse nüüdisaegse kõrgstiili musternäidetega. Vapustatuna nende ekspressiivsusest ja elegantsist otsustas ta ka selles loigus oma jõudu proovida.

Kärnane X (on võimatu nimetada teda härraks, isegi kodanikuks ja koguni seltsimeheks tituleerimine teeks talle teenimatut au) on tagurlase ja pimedusejüngri megakehastus. Tema nõuannete järgimine viiks eesti rahva - üleeme moodsalt - postpõrgusse. Oma ülilmas ignorentsuses väidab ta, et mingi väljaanne võib nimetada ennast kultuuriliseks isegi siis, kui tema kaanel pole mobiiltelefoniga kõneleva ja samal ajal kakiva metsosoprani fotot ega sees kirjeldatud suguihet prügihunniku otsas. Ning seejuures kasutatud Wiedemanni sõnaraamatu kogu lopsakat rikkust. See näitab, et superkärnane X ei austa meie minevikupärandit. Aga teatavasti ütles juba Jakob Kruus, et sellel, kes ei hooli minevikust, pole tulevikku. Poolearulisel Jakobil olid targad mõtted.

Veelgi enam, see 7²⁹ tobe ei tea üldse, millisele tasemele on jõudnud tänapäeva kõige eesrindlikum riik - Eesti Vabariik. Seda, et elame postmodernsel, poststrukturealistlikul, postsovetlikul, postindustrialisel jne ajastul. Neid poste on koguni tunduvalt rohkem, kui oli vaja kunagise suurialu piire tähistava okastraataia ülalhoidmiseks. Ning et selle ajastu iseloomulikuks jooneks on dekonstrueerimine, deminuitiviseerimine, deharmoniseerimine, demelodiseerimine, dekontrakooloniseerimine jne - rohkem de-sid kui kõigi eestikeelsete nimisõnade mitmuse omastavas käändes kokku. Järelikult pole kärnane X mitte lihtsalt super-, vaid koguni hüperpimedusjünger.

Lisaks väidab ta, et institutsioon, mis Eesti Vabariigis tegutseb ainult 98,89% ulatuses riigi rahadega, ongi riiklik institutsioon. Aga ta on hoopis - nagu seisab selgelt põhikirjas - avalik-õiguslik. Seda moonutatust võib kvalifitseerida ainult pahatahtlikuks, kriminaalseks laimuks.

Eks ole, artikli algus annab tunnustust sellest, et Muusikaleht läheneb eesti ajakirjanduse kõrgtasemele! Aga siin kirjutamisel pausi pidades jäin mõttesse, missuguse Eestis praegu tegutseva muusiku või muusikainstitutsiooni kohta seda kerberoslikku lorisemist kasutada. Oma suureks kurvastuseks ei leidnud ma Muusikalehe ainesfäärist objekti.

Kuid sellele vaatamata otsustasin oma vaimuloomingu avaldada. Tõestamaks, et ka Muusikaleht on täis otsustavust üle hüpata Eesti ajakirjanduse stratosfääri viidud kvaliteedilistat.

I. T Stån

Muusikalehe üksiknumbreid võib Tallinnas osta EMA valvurilt Vabaduse ja Kaarli pst., Eesti Kontserdi valvelauast, Estonia Teatri kioskist, Eesti Kooriühingust, Otsa-kooli noodikogust ja suurematest Eesti postkontoritest.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Väljaandja MTÜ Muusikaleht Eesti Rahvuskultuurifondi ja Neeme Järvi toel. Telefon 423-089, 525-124, fax 421-456, e-mail mv@netexpress.ee. Kirjad EE0034, Tallinn pk 996. Honorari saab kätte igal teispäeval kella 9 - 14 Narva mnt. 40 (Pedagoogikakooli vastas), IV korrus vasakule trepist üles või lasta kanda pangaarvele. Postiga honorare välja ei saadeta.